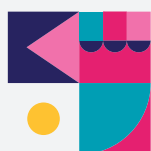

GOZD SKOZI UMETNOST IN KULTURO

Kulturni
bazar
2019

GOZDNI
SKLAD

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=299500288
ISBN 978-961-6157-64-3 (epub)

Urednice: mag. Irena Plešivčnik, mag. Nataša Bucik in Nada Požar Matijašič

Lektorica: Sonja Košmrlj

Oblikovanje in prelom: Azad in Goran Karim

Izdajatelj: Cankarjev dom v Ljubljani

Brezplačno dostopno na:

<http://www.kulturnibazar.si/kulturna-vzgoja-gradiva/nacionalna-in-mednarodna-strokovna-literatura/>

E-priročnik je pripravljen in financiran v okviru nacionalnega projekta Kulturni bazar 2019 v sodelovanju Ministrstva za kulturo, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo ter Cankarjevega doma, izvršnega producenta nacionalnega projekta Kulturni bazar.

GOZD SKOZI UMETNOST IN KULTURO

V nacionalnem medresorskem projektu Kulturni bazar že vrsto let povezujemo kulturno-umetnostno vzgojo z drugimi področji (kmetijstvo, prehrana, gozdarstvo, lesarstvo, okolje in prostor, zdravje, šport ...) in spodbujamo kreativna partnerstva na različnih ravneh, od nacionalne do lokalne. Želimo pokazati, kako lahko s povezovanjem in sodelovanjem različnih ustanov z različnih resorjev povečamo uspešnost programov in akcij (npr. skrb za zdrav življenjski slog, za večjo skrb za okolje ...), ki jih snujejo posamezni resorji ter so namenjene otrokom in mladim. Skozi kulturno-umetnostno vzgojo lahko otroke in mlade zanimivo in ustvarjalno ozaveščamo, vzgajamo in izobražujemo skozi celoten proces izobraževanja.

Priročnik **Gozd skozi umetnost in kulturo** prinaša izbor kakovostnih kulturnih vsebin, povezanih z gozdno-lesno verigo. Predstaviti želimo, kako lahko otrokom in mladim skozi različne kulturno-umetnostne vsebine ustvarjalno predstavimo temi gozd in les z različnih vidikov: gozdarskega, gospodarskega, kulturnega, zdravstvenega, okoljskega, športnega ...

Priročnik je zasnovan tako, da ga je mogoče uporabiti v okviru **formalnega in neformalnega izobraževanja** (kakovostno, zdravo in ustvarjalno preživljanje prostega časa otrok, mladih in odraslih).

Pri razvoju kulturno-umetnostne vzgoje v vzgojno-izobraževalnem procesu se vse bolj uveljavljata dva pristopa: *vzgoja/poučevanje v/za umetnost* in *vzgoja/poučevanje z/skozi umetnost*. Izbor kulturno-umetnostnih vsebin v tem priročniku omogoča oba, strokovnim delavcem, ki se bodo odločili za vključevanje izbranih kulturnih vsebin, priporočamo povezovanje obeh pristopov. Če je mogoče, otrokom in mladim najprej posamezen kulturni projekt predstavimo z vidika umetnosti (npr. v primeru filmske umetnosti jih opozorimo na filmsko tehniko, žanr ...), nato pa vsebino povežimo z obravnavano snovjo. Kulturno-umetniške vsebine in pristope vedno bolj prepoznavamo kot vodilo ustvarjalnega učenja pri **medpredmetnem/medpodročnem in kroskurikularnem učenju**. Pri pristopu *vzgoja/poučevanje z/skozi umetnost* umetniške vsebine uporabimo kot motivacijo ali izhodišče za obravnavo učne snovi pri neumetnostnih predmetih (npr. ogled umetniškega filma o gozdu pri pouku biologije; branje biografije o slavnem botaniku ipd.) ali pa ko umetniške metode dela uporabimo pri različnih predmetih (npr. izdelavo (animiranega) filma pri biologiji, ustvarjanje v lesu pri likovni umetnosti povežemo s spoznavanjem tehnologij obdelave lesa pri tehničnem pouku ...).

Priročnik namenjamo strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju (vzgojiteljem, učiteljem različnih predmetov oz. področij, knjižničarjem, razrednikom, vodjem zdravih šol, vodstvu vrtcev in šol, gozdnih vrtcev in šol ter eko šol), strokovnim delavcem v kulturnih ustanovah, ki pripravljajo kulturnovzgojne projekte za otroke in mlade oz. strokovna usposabljanja za različne ciljne skupine, strokovnim delavcem v gozdarstvu in gospodarstvu, ki želijo otrokom in mladim zanimivo približati gozdno-lesno verigo, strokovnjakom v vladnem in nevladnem sektorju s področij gozdarstva, gospodarstva in okolja ter prav tako tudi študentom različnih fakultet, ki usposabljlajo bodoče strokovne delavce na naštetih področjih.

Pripravljeni izbor kulturnih vsebin in projektov je zgolj izhodišče in pomoč strokovnim delavcem, ki se lotevate različnih vidikov obravnave gozda in lesa ter **iščete nove in drugačne poti, kako to pomembno tematiko približati otrokom in mladim**.

VSEBINE

GOZD IN GLEDALIŠČE	4
Gledališke predstave za otroke in mlade, povezane s tematiko gozda in lesa Pripravila Nika Arhar, za Slovenski gledališki inštitut (SLOGI)	
FILMSKO VABILO V GOZD	14
Izbor filmov za otroke in mlade Pripravila mag. Barbara Kelbl, Kinodvor	
GOZD JE MODROST!	20
Izbor leposlovnih in poučnih knjig za otroke in mlade, starše in mentorje branja Pripravili Ida Mlakar Črnič in mag. Darja Lavrenčič Vrabec, MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo	
GOZD V PRAVLJICAH	47
Izbor ljudskih pravljic Pripravila Katja Preša, Vodnikova domačija Šiška, Hiša branja, pisanja in pripovedovanja	
PO GOZDNO MODROST V MUZEJE IN GALERIJE!	50
Pregled slovenskih muzejev in galerij, ki predstavljajo gozd in z njim povezane vsebine Pripravila dr. Staša Tome, Skupnost muzejev Slovenije	
UČENJE O LESU SKOZI IZKUŠNJO	79
Pregled ponudbe arhitekturnih projektov in delavnic za otroke in mlade Pripravil Center arhitekture Slovenije	

GOZD IN GLEDALIŠČE

Gledališke predstave za otroke in mlade, povezane s tematiko gozda in lesa

Izbor pripravila Nika Arhar, za Slovenski gledališki inštitut

Vsi poznamo zgodbo Carla Collodija o kosu lesa, ki oživi in postane pravi deček. Idejo Ostržka lahko razumemo kot bistvo vsake lutkovne umetnosti, zanemarljiva pa ni niti občutljivost za potencial živosti, ki ga lahko lutkarji prepoznajo v materialu ali predmetu. Les je v tem smislu še prav posebej izrazit, saj v sebi nosi sled življenja. V gledališču ga uporabljamo kot material za čudovite lutke ali scenografijo, kjer s svojim videzom in občutjem, ki ga sproža, pomembno sooblikuje vizualno podobo in razpoloženje.

Drugo pot do gledališča v okviru obravnave gozda lahko utremo skozi gozd kot prizorišče uprizarjane zgodbe in s tem povezanimi vsebinami. Prav gozd se zdi še posebej vznemirljiva pravljíčna pokrajina, v kateri otroci s pomočjo domišljije spoznavajo realni svet. Gozd se v gledaliških predstavah za mlade pogosto pojavi kot življenjski prostor najrazličnejših živalskih likov in pravljíčnih bitij. Z njimi lahko spoznavamo živalski naravni prostor, življenje v gozdu in njegove prebivalce, ki s svojimi značilnostmi in značajskimi posebnostmi zrcalijo tudi človeški svet. Prav tako se gozd po svoji simbolni naravi pojavlja kot prizorišče različnih preizkušenj, izzivov in soočenj za živalske ali človeške junake. Je ambivalenten prostor svobode, lepote, neokrnjene narave ali temačnosti, nevarnosti in nepoznanega. Za nekoliko starejše mlade gledalce različne pojavnosti gozda v dramskih besedilih in gledaliških predstavah predstavljajo zanimivo polje razbiranja kulturnega imaginarija. Kaj nam predstavlja gozd, kaj vse se tam dogaja, kakšna bitja naseljujemo vanj, kako ga prikazujemo in kdaj ga uporabimo?

Umetniška raba gozda priča o našem odnosu do gozda in narave, ki smo jo naselili. Zato z gledališčem zlahka preiskujemo zapletena razmerja med človekom in naravo; kolikor jo uporabljamo in preoblikujemo, se v zavedanju nujnega ravnovesja vsakega ekosistema urimo tudi v skrbi zanjo in sožitju z njo.

Izbor gledaliških predstav za otroke in mlade ponuja možnosti za obravnavo gozda v najširšem smislu. Marsikatero zanimivo izhodišče za razmislek lahko najdemo tudi v pedagoškem gradivu posameznih predstav, ki je povečini dostopno na spletnih straneh gledališč. Izbor obsega kakovostne dramske, lutkovne, plesne in glasbene predstave, ki so uvrščene tudi na spletno platformo **Zlata paličica** (www.zlatapalicica.si) – gre za referenčno bazo kakovostnih, priporočenih gledaliških predstav za otroke in mlade, ki jih ustvarjajo profesionalne ustanove in ustvarjalci. Tu poleg podatkov o posameznih predstavah najdete tudi kontakte gledališč, s katerimi se lahko dogovorite za ogled.

Medved in mali / Lutkovno gledališče Ljubljana

Katja Gehrmann, režija: Ivana Djilas

Priporočena starost: od 2 do 6 let

Foto: Urška Boljkovac

Zgodbe o drugačnosti in sprejemanju ter sobivanju različnih živih bitij so priljubljena tema pravljic za najmlajše. Lutkovna predstava *Medved in mali* vprašanja o različnosti, pa vendarle tudi o vsem, v čemer smo si podobni in kar nas druži, postavi v gozd in življenje njegovih prebivalcev. V ospredju zgodbe sta medved in mali raček, ki se izvali iz zapuščenega jajca in ker najprej zagleda medveda, misli, da je ta njegova mama. V duhovitem in s toplino prežetem dialogu gledalci sledijo igri opazovanja, primerjanja in preizkušanja – kakšen sem videti

in kaj zmorem (velik ali majhen, lahko tečem, splezam na drevo, plavam in lovim ribe?), s tem pa tudi dokazovanja in ugotavljanja, kdo sem. Predstava gledalce skozi dogajanje, v katerem se spleteta prijateljstvo in skrb med medvedom in račkom, sooči tudi z nekaterimi zakonitostmi živalskega sveta – v prehranjevalnem krogu riba za račka predstavlja poslastico, lisica pa nevarnost.

Likovno podobo predstave je zasnovala britanska oblikovalka Donna Wilson. Njene pletene lutke živali, drevesa in oblaki s pisanimi vzorci pletenin, a v umirjenih in naravnih barvnih tonih, ter reka iz volnene niti ustvarijo posebno scensko podobo pravljničnega gozda. Ta z mehko in toplino materiala ter barv bistveno sooblikuje občutek varnega zavetja za pripoved, ki naslavlja pomembna vprašanja in tudi občutja negotovosti. Poleg same tematike tako tudi oblikovanje scenografije in lutk ponuja možnosti za premislek, kako dojemamo gozd ter kaj vse predstavlja za človeka in živali. Bi predstavo in njeno zgodbo doživljali drugače, če bi bile lutke in scenografija izdelane iz lesa ali kakšnega drugega (naravnega ali umetnega) materiala? Spletena pravljnična drevesa in oblake lahko dojamemo kot mehko blazino in prijetno igrišče, a že hip zatem kot skrivališče, izza katerega se pokaže nevarnost ali preteč obraz narave, ki z močnim nalivom in naraslo reko primora, da najdemo varna in suha pribežališča. In ko opazujemo srečevanja živali in spremembe v okolju, ne spreglejmo tudi zvočne podobe predstave, ki zanimivo odraža življenje v gozdu (zvok živali, narave, nevihte).

Karelčkove zgodbice / Lutkovno gledališče Ljubljana

Rotraut Susanne Berner in Saša Eržen, režija: Silvan Omerzu

Priporočena starost: od 2 do 4 leta

Foto: Urška Boljkovac

Lutkovna predstava *Karelčkove zgodbice* z drobnimi prigodami v dnevu zajče družine najmlajše gledalce nežno privabi v prepoznaven vsakdanji svet majhnih stvari – navihani štiriletni Karelček se zbudi, si umije zobke, postavlja nešteta vprašanja, odide v park, pobegne pred dežjem, pričaka sneg, večerja in postavi ptičjo hišico. Nemška ilustratorka je s priljubljenim Karelčkom ustvarila kar štirinajst knjig, njegove družinske dogodivščine pa upodablja z malo besed in izčiščeno ilustracijo. Prav takšna je tudi predstava, ki jo je

režiral in likovno zasnoval Silvan Omerzu, katerega delo zaznamuje izčiščena estetika tako lutk kot scenskih elementov. Kot likovnik izhaja prav iz likovne dramaturgije in učinkovitosti vizualnih podob, pri tem je natančen tudi pri oblikovanju svetlobe, lutke pa ustvarja večinoma iz lesa. Kot pravi, kombinacija materialov pomembno soustvarja ozračje uprizarjane zgodbe in

usmerja dojemljivost za odrsko dogajanje. Tudi Karelčkova zajčja družina je lesena, v tehniki namiznih lutk, z minimalnimi, a prepoznavnimi razlikami med posameznimi lutkami, potek njihovega dne pa se zgodi v majhni leseni odprtini, znotraj katere se s pomočjo drsnih vrat zamenjajo različna zunanja in notranja prizorišča. Uporaba lesa v naravni barvi lepo odseva družinsko toplino in nežnost, mehke prehode med prizorišči in prizori pa sooblikujejo tudi senčne podobe na okvirjih lesenega odra.

O belem mucku, ki je bil čisto črn / Lutkovno gledališče FRU-FRU, Društvo Hiša otrok in umetnosti
Claude Aveline, režija: Katja Povše, Irena Rajh
Priporočena starost: od 2 do 6 let

Foto: Urška Boljkovac

Lutkovna predstava *O belem mucku, ki je bil čisto črn* k vprašanju drugačnosti pristopa z zgodbo v igrivem in ljubečem okolju prikupne mačje družine. Drobni črni muc, ki se pojavi med novim naraščanjem majhnih belih kepic v družini Belimuc, kjer so bili vsi od nekdaj beli, poskrbi za presenečenje, a prava zagata se začne šele, ko črni muc pri skrivanju pod snežno belimi odejami ni prav nič uspešen in ima s svojo barvo, tako različno od bratov in sester, kopico drugih težav. Predstava se z vsebino ali krajem dogajanja

sicer ne navezuje neposredno na temo gozda, a s svojimi elementi kljub temu napotuje k obravnavi lesa kot materiala v našem vsakdanjem življenju, spodbuja domišljijo in vodi k premisleku o prizoriščih igre ali gozdu kot igrišču. Razigrano dogajanje v humornem in s toplino prežetem ozračju mačje družine ustvarjata dinamična animacija lutk s polstene volne ter obenem manipulacija lesenih scenskih elementov, ki tako ustvarjajo zabavno prizorišče prijateljske igre mačjih mladičev in družinskih prigod. Koliko so v našem bivalnem okolju ali pri otroških igračah še prisotni naravni materiali? So ti drugačni na otip kot plastične igrače? Kakšno igrišče predstavlja scenografija predstave za mačje mladiče? Je igra na preprostih lesenih elementih, v parku ali okrog podrtega drevesa drugačna kot v posebej za otroško igro ustvarjenih prostorih?

Kdo je napravil Vidku srajčico / Prešernovo gledališče Kranj
Boris A. Novak, režija: Katja Pegan
Priporočena starost: od 3 do 8 let

Foto: Nada Žgank

Ena najbolj znanih slovenskih pravljic o dečku iz revne družine, ki kot najmlajši vedno dobi že od bratov in sestic ponošeno in raztrgano srajčko, prinaša jasno sporočilo o solidarnosti in vzajemni prepletenosti vseh živih bitij in narave. Dramska predstava Prešernovega gledališča Kranj živo naslika Vidkovo izjemno pozornost in čuteč odnos do vsega bivajočega, kar je prav tisti odločujoči motiv, da mu živali in rastline priskočijo na pomoč ter mu priskrbijo povsem novo, toplo in mehko oblačilo. Zgodba s tem razpira širok premislek

o človeškem življenju v odnosu do narave in z vračanjem k osnovnim vrednotam pod vprašaj postavlja samoumevni antropocentrični pogled civilizacije, ki zasleduje le napredek, razvoj in udobje, ne glede na ceno za naš planet. S te perspektive se odpira tudi izjemno pomembna in aktualna tematika ravnanja z okoljem; da se je zavedajo mladi, ne nazadnje pričajo svetovni protesti pod geslom Fridays for future (petki za prihodnost), v Sloveniji pod vodstvom gibanja Mladi za podnebno pravičnost. S pomočjo zgodbe o Vidku, ki jo je Fran Levstik napisal pred

sto štiridesetimi leti, dramaturg Boris A. Novak, tako lahko spodbudimo vrsto vprašanj, ki so danes še bolj pereča kot kdaj prej. Plodna izhodišča zanje skozi priljubljeno pravljico predstava odrsko oživlja v gledališko-glasbeni različici, ki tudi težka občutja lepo približa dojemljivosti mladih ter družinsko stisko napolni s toplino, lesenimi scenskimi elementi in razigranostjo otroških ljudskih iger, dečkov potep po gozdu pa s pestrostjo srečanj, domiselno upodobljenimi živalmi in petjem.

Štirje muzikanti / Lutkovno gledališče Ljubljana

Avtorstvo in režija: Matija Solce

Priporočena starost od 3 do 8 let

Foto: Žiga Koritnik

Glasbeno-lutkovna predstava je nastala na podlagi ljudske pravljice o bremenskih godcih, v kateri se štiri živali odpravijo na pot in v mestu presenetijo ljudi s svojo glasbo. Uprizoritev mlade gledalce povabi na oder, kamor vstopijo kot v notranjost lajne, da bi skupaj z muzikanti – živalskimi protagonisti odšli v svet. Zasnovana je kot sproščen, razgiban in radoživ dogodek, ki v neposredno komunikacijo pritegne mlade gledalce ter se igrivo nasloni na ljudske motive, glasbeno izročilo, uganke in scenske elemente. Zvočno in

animacijsko potovanje se dogaja na različnih igralnih površinah in z različnimi lutkovnimi tehnikami. Animatorji oslička, petelina, kučka in mucko najprej oživijo v tehniki predmetnega gledališča – iz predmetov suhe robe (košarice, kuhalnice, lesene žlice itd.) sestavijo nazorne živalske like, ki jih gledalcem predstavijo tudi ob kopici otroških ugank in pesmi. Ko se živali odpravijo čez morje, hribe in doline, te lutke zamenjajo majhne lesene marionete, v mestu pa jih nadomestijo ročne lutke z živahnim temperamentom. V predstavi se tako srečamo ne zgolj z lesom kot materialom za oblikovanje klasičnih lutk, temveč tudi z uporabnimi lesenimi predmeti, ki v sodobnem življenju morda niso več prisotni tako pogosto kot nekoč, a so del naše tradicije. Kot nam pokaže predstava, lahko skozi domišljijo na te predmete pogledamo tudi z drugačnimi očmi in jim podarimo drugačno vlogo. Navsezadnje je poleg navadne nogavice prav kuhalnica, na katero narišemo obraz, eden najbolj priročnih predmetov, s katerim se lahko enostavno preizkusimo v animaciji ročne lutke.

Zverjasec in Zverjašček / Lutkovno gledališče Ljubljana

Julia Donaldson, Axel Scheffler, priredba: Milan Dekleva, režija: Jaka Ivanc

Priporočena starost: od 3 do 8 let

Foto: Miha Fras

Lutkovni predstavi *Zverjasec in Zverjašček* sta nastali na podlagi priljubljenih istoimenskih slikanic pesnice Julie Donaldson in ilustratorja Axla Schefflerja, v obeh pa gozd kot kraj dogajanja poudari simbolno prizorišče strahu. V *Zverjascu* si iznajdljiva miška, da bi se rešila lačnih plenilcev – prihuljene in zvite lisice, pametne in samozavestne sove ter zapeljive kače – izmisli strašnega zverjasca. Ta najraje je prav živali, ki ogrožajo miško, a se mora nato enako premeteno in z domišljijo spopasti s pravim zverjascem, ki se pojavi pred njo prav takšen kot v

njeni domišljiji. V nadaljevanju zgodbe, *Zverjaščku*, se v zimski temni gozd prvič sam odpravlja mali Zverjašček, poln očetovih zgodb in opozoril o veliki zlobni miši, ki lomasti po gozdu, straši gozdne živali in preganja zverjasce. Obe predstavi, polni preobratov, glasbe, domišljije in čustev, prek različnih živalskih junakov prinašata vedro sporočilo o premagovanju strahu s

pogumom, predvsem pa o tem, da se je s strahom treba soočiti. Le spomnimo se pregovora, da ima strah velike oči, ali pa tistega, ki pravi, da je na zunaj velik, notri pa ga nič ni (pa tudi, da je strah votel, okrog ga pa nič ni). Da gre za stvar perspektive, priča tudi znani rek, da od blizu ne vidimo gozda, od daleč pa ne dreves. Najbolje se je torej o stvareh prepričati na lastne oči. Tudi ko gre za preplet stvarnega in domišljjskega sveta. Z *Zverjascom* in *Zverjaščkom* pa lahko spoznavamo tudi različne gozdne živali, njihova prebivališča, ugotavljamo, kako preživijo zimo, kakšne sledi puščajo na snežni preprogi in spoznavamo zakonitosti prehranjevalne verige.

Ščeper in Mba / Lutkovno gledališče Maribor

Svetlana Makarovič, režija: Eka Vogelnik

Priporočena starost: od 3 do 9 let

Foto: Boštjan Lah

Ščeper je samotar, ki najraje spi. Ime popolnoma ustreza njegovi naravi – ker je najraje sam, se ob srečanju z različnimi živalmi vedno znova naščeperi, a mu to prav nič ne pomaga. V njegovo bližino se prikrade lisica, ki ga želi pojesti, pozneje njegov mir zmoti ranjeni golob, ki zasede posteljo in zahteva pomoč, pa klepetava mišja mama s kopico razigranih mladičev. Tako se vedno znova odpravi na pot v iskanje skritih kotičkov, svojega prostora, kjer bi lahko spal in sanjal. Dokler ne sreča Mba, ki ima prav tako rada samoto, in ti nenavadni

bitji se, brez zahtev do drugega, navadita in celo vzljubita tiho bližino drug drugega. Prek dveh izmišljenih bitij in živalskih likov, ki so vendarle vsi po svojih značajskih posebnostih, željah in občutjih podobni ljudem, lutkovna predstava postavlja tudi vprašanje o ravnovesju med samoto in življenju z drugimi. Tako ljudje kot živali potrebujemo samoto in tišino, pa vendar, bi lahko (pre)živeli sami? Podobno kot Ščeper potuje od ene skalne votline v gozdu do druge, človek iz mesta tišino, mir in sprostitev pogosto išče v naravi. A tudi tu brez pozornosti do okolja ne gre.

Škrat Kuzma dobi nagrado / Slovensko mladinsko gledališče

Svetlana Makarovič, režija: Matjaž Farič

Priporočena starost: od 4 do 10 let

Foto: Peter Uhan

Gozd je v pravljicah za najmlajše pogosto bivalni prostor škratov in drugih nenavadnih bitij. V literarni domišljiji Svetlane Makarovič se je porodil tudi nagajivi, samotarski in malce nergaški gozdni škrat Kuzma, ki ga lahko spoznamo v treh njenih delih: *Škrat Kuzma dobi nagrado*, *Šuško in gozdni dan* ter *Kuzma, trinajsti škrat*. Dramska predstava *Škrat Kuzma dobi nagrado* ga predstavi v pisani družini škratov in gozdnih živali; tu se škrti enkrat mesečno sestajajo in hvalijo s svojimi

dosežki. In medtem ko frizerski, radijski, kuharski, zidarski in tiskarski škrat delijo, kaj vse so ušpičili v svetu ljudi, si gozdni Škrat Kuzma, ki ne mara nikogar, ki ni škrat, in se z drugimi prebivalci gozda sploh ne družijo, prisluži nagrado s priznanjem, s čim vse jo je zagodel živalim. Da je veverici skril zalogo lešnikov za zimo, kradel jajca iz ptičjih gnezd in jih podtaknil drugim pticam, ježu zadelal vhod v votlino in podobno, sliši tudi sraka ter se skupaj z veverico, ježem in medvedom odloči za povračilo. Predstava s tem ponuja izhodišče za spoznavanje življenja različnih gozdnih živali, ob slikoviti podobi živalskih likov ter njihovi vedenjski in gibalni karakterizaciji pa lahko premišljujemo tudi, kakšne značilnosti jim najpogosteje pripisujemo

ter kako se v tej zaznavi prepletata domišljija in realnost. Njun spoj izpostavlja tudi lesena scenografija odprte knjige kot gozdnega prizorišča – z drevesi in drugim rastjem v lesenih straneh – iz katere(ga) prihajajo živalska in škratovska bitja, da bi mlade gledalce pritegnila tudi k vprašanju o posledicah naših dejanj in odgovornosti do drugih ter do okolja.

Jutri je bila zabava / Lutkovno gledališče Ljubljana

Toon Tellegen, dramtizacija: Jera Ivanc in Martina Maurič Lazar, režija: Martina Maurič Lazar

Priporočena starost: od 4 do 11 let

Foto: Urška Boljkovac

Lutkovna predstava *Jutri je bila zabava* s prigodami iz istoimenske zbirke pripovedi nizozemskega pisatelja Tona Tellegena predstavi svet živali, ki si najbolj želijo, da bi končno prišla pomlad. Predstava gledalce takoj na začetku presune s čudovito zimsko sliko zasnežene pokrajine, ki živalim zaradi mraza in kopnenja zaloge hrane povzroča toliko nevšečnosti. Na oder postavlja tudi detajlno izdelano hišico v krošnji drevesa, kjer imajo veverica, jež, mravlja, slon in sova svoj dom. Živali so narejene kot namizne lutke iz lesa, lesena pa je

tudi njihova hišica, pravljичno čarobna iz različnih, ne vedno ravnih kosov lesa, in napolnjena z različnimi predmeti. Zimo poskušajo izkoristiti za različne zimske igre, a počasi jim je tudi snega dovolj in veverica se odloči, da bo vsekakor odgnala zimo in pripeljala pomlad. Pri tem ji z duhovitimi domislicami pomagajo tudi drugi. Živali v Tellegenovih zgodbah so kot otroci, družijo jih neskončna radovednost in ves čas imajo veliko nenavadnih vprašanj, s katerimi se trudijo razumeti svet okoli sebe, so pa tudi enako velike, saj so vse enako pomembne. Ko pomlad vendarle pride in sneg nadomestijo cvetlice, so nekatere živali prepričane, da je kljub njihovim prizadevanjem prišla kar sama od sebe, veverica pa se ne da – prinesla jo je lastovka. Očarljiv živalski svet otroke zlahka pritegne v pogovor o značilnostih narave in življenja v posameznih letnih časih. Kako je z zalogo hrane pozimi? Kakšna je podoba gozda in kakšni so njegovi darovi v različnih letnih časih? S pozornostjo na vizualno podobo predstave lahko opazujemo, kako je uprizorjen sneg in kako o letnih časih ali o dnevu ter noči spregovorijo spremembe svetlobe, ter premišljujemo, kakšna občutja nam zbuja narava v svojih različnih ciklih.

Peter in volk / SNG Opera in balet Ljubljana

Sergej Sergejevič Prokofjev, koreografija in režija: Ivan Peternelj

Priporočena starost: od 5 do 12 let

Foto: Darja Štravs Tisu / SNG Opera in balet Ljubljana

Zgodba o neustrašnem Petru, ki se na travniku pred hišo v bližini gozda rad igra s prijateljicami račko, ptičico in mačko, dokler jih tu ne preseneti velik volk iz gozda, prinaša jasno nasprotje med udomačeno, človeku podrejeno in divjo, neukročeno naravo. Izvirna različica Prokofjeva, ki je nastala leta 1936 v Sovjetski zvezi, se konča z lovci, ki volka odpeljejo v živalski vrt. V tem času je zgodba predstavljala značilno pripoved o boju med dobrim, ki ga predstavlja človek in njemu podrejeni del narave, ter zlom, ki ga posestvlja volk. In če je človek takrat moral premagati naravo, je danes zgodbo

primerneje končati drugače. V sodobnem branju teme so se ustvarjalci spomnili risanke *Peter in volk* (*Peter and the Wolf*) Suzie Templeton, v kateri se Petru človeški svet pokaže bolj grozljiv od živalskega. V sporočilu o srečanju dveh svetov, ki sta si tuja in neznana, tako v predstavi volka izpustijo na svobodo in ga pospremiijo nazaj v gozd. Takšno razrešitev lahko

premišljujemo tako z vidika podobe volka, ki v številnih pravljicah predstavlja simbol divjine in svobode, nastopa kot pogumen junak ali neobvladljiva zlobna zver, lahko pa predstavlja tudi tovrstne sile v človeku kot v luči dokumentiranih podatkov, da zdravi prostoživeči volkovi ne predstavljajo grožnje za človeka ter da so po dolgi tradiciji pobijanja (celo za nagrado) od leta 1993 uvrščeni na seznam redkih in ogroženih živalskih vrst v Sloveniji in zaščiteni vse leto (informacije lahko najdemo na spletni strani www.volkovi.si).

Predstava pa ne posodablja zgolj vsebine. Glasbena pravljica za pripovedovalca in orkester Prokofjeva, v kateri like ponazarjajo različna glasbila (ptičko – flavta, volka – rogovi itd.), je uprizorjena kot baletna pravljica, ki namesto realizma stavi na otroško domišljijo. Vsaka žival ima svoj značaj, ki je v okviru njenih značilnosti domiselno oblikovan z gibom in kostumom. Minimalistično izpraznjena scena sama po sebi ne spominja na gozd, pa vendar prizorišče, dogajanje in ozračje jasno ustvarjajo plesalci in svetloba. Ko račka zapleše v ribniku modre svetlobe ali se na odru pojavi volk v črnem ogrinjalu ter dogajanje obarva rdeča svetloba, gre za jasno simbolno govorico, ki ne ilustrira, temveč odpira prostor domišljije, občutij in pomenov.

Peter Klepec ali Kako postaneš pravi junak / SNG Drama Ljubljana

Eva Kraševac in Maja Sever, režija: Maja Sever

Priporočena starost: od 5 do 12 let

Foto: Peter Uhan / SNG Drama Ljubljana

Dramska predstava legendo o Petru Klepcu vplete v vsakdan sodobnega otroštva ter zgodbo o revnem in šibkem pastirčku, ki pridobi čudežno moč, uporabi kot situacijo, skozi katero si sodobni Petrček v varnem okolju domišljajske igre pridobi zaupanje vase in se nato zlahka sooči še z težavami v resničnem. Predstava otroško domišljijo razvije v scensko čarobno pravljico popotovanje premagovanja strahu, ki ga vodi skozi soočenje z močnejšimi, z velikanom in skozi gozd, prostor preizkušnje in izziva. Preplet realnega in fantazijskega

se pokaže tako na ravni zgodbe kot v gradnji scenskega prostora, ko domači predmeti v otroški igri na novo zaživijo ter se pokrajina in občutja posameznega prizora izrisujejo s svetlobo, čredo malega pastirja pa scenografinja, kostumografinja in oblikovalka lutk Barbara Stupica sestavi iz pletenih košar in čipk. V domiselni zasnovi scenskih elementov in prizorišča se pokaže očarljiv preplet med likovno izčiščenostjo, preprostostjo, pomensko sugestivnostjo in možnostjo večnamenske rabe. Z uporabo tradicionalnih in recikliranih premetov ter materialov se izriše tudi vez med dediščino preteklosti in sodobnostjo, med kulturo ljudske modrosti in današnjikom. Ob tem lahko v obravnavi predstave prevprašamo tudi odnos človeka do različnih predmetov, materialov ali odvečne embalaže v našem okolju. Marsikaj od tega ima v praktični rabi kratek rok trajanja, z vidika razgradnje pa dolgoročen in uničujoč vpliv na okolje. Vse to ni brez vpliva tudi na naš odnos do stvari, ki kmalu postanejo smeti in te se – predvsem kopičijo. Kolikor Peter Klepec v sodobni gledališki različici spregovori o etični uporabi svoje notranje moči v odnosu do drugih, nas vizualna podoba opominja tudi na vrednotenje ter etično ravnanje v razmerju do stvari in okolja.

Vilinček / Drama SNG Maribor

Ben Minoli, priredba: Maja Borin, režija: Branka Nikl Klampfer

Priporočena starost: od 5 do 9 let

Foto: Sandra Požun

Dramska predstava *Vilinček* gledalce popelje v skupnost različnih gozdnih bitij, ki se pripravljajo na praznovanje ob obiranju zlatih hrušk. Prav v tem času se med njimi znajde nenavadni Vilinček, za katerega pravijo, da je padel z Lune, saj je popolno nasprotje živahnih in zgovornih likov – ne govori in ima rad tišino. S to zagato pri možnosti sporazumevanja zgodba poskrbi za zanimiv zasuk ter izostritev klasičnih vprašanj o drugačnosti, sprejemanju, spoštovanju in sobivanju. Predstava dogajanje postavi na podolgovat in

ukrivljen odrski podij, ki spominja na deblo drevesa s številnimi duplinami in skrivališči gozdnih bitij ter tudi v barvnih shemah črpa iz narave. Na prizorišču stoji tudi drevo zlatih hrušk, ki začnejo skrivnostno izginjati. Iskanje tatu sočnih hrušk ob sumničenju nepoznanega prišleka in vprašanju odgovornosti do skupnosti vodi tudi do teme odgovornosti do narave. Vilinček pravi, da mu je drevo samo ponudilo hruško, ko ga je zanjo prosil. Kako lahko to razumemo? Kakšne plodove ponujajo drevesa ljudem in živalim? Lahko vzamemo vse, kar najdemo v gozdu? Kako gozd ohranja svoje ravnovesje?

Vilinčkova nežnost in nebesedna komunikacija odpirata tudi senzibilnost za govorico telesa, pogledov in nasploh usmerjata k sveži, izostreni pozornosti do drugega. Ljudje se različno sporazumevamo. Ali se sporazumeva tudi narava? Kakšne zvoke ima gozd? Peter Wohlleben je denimo na podlagi svojih dolgoletnih izkušenj kot gozdar napisal poljudnoznanstveno knjigo *Skrivno življenje dreves* (Založba Narava, 2016), v kateri razkriva, da imajo drevesa spomin, da čutijo in si izmenjujejo sporočila (na primer s kemičnimi snovmi) in da med njimi poteka razširjena mreža medsebojne podpore. Z njim se ne strinjajo vsi strokovnjaki in znanstveniki, a tudi če vseh podatkov v knjigi ne vzamemo kot dejstev, s svojim pogledom avtor odpira povsem nov pogled na gozd, ki se odpira pozornosti in občudovanju čudežnih zmožnosti narave. Tako kot je naravo dojemal in se z drevesom pogovarjal Vilinček, pa čeprav tega drugi niso zmogli razumeti.

Zverinice iz Rezije / Lutkovno gledališče Ljubljana

Milko Matičetov, režija: Maruša Kink

Priporočena starost: od 5 do 10 let

Foto: Jaka Varmuž

Zverinice iz Rezije ohranjajo bogato pripovedno izročilo odmaknjene gorske doline za Kaninom, ki ga je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja zbral slovenski etnolog in folklorist dr. Milko Matičetov. Pravljičarji iz Rezije svoje domače živali imenujejo živinice, živali, ki živijo na divje, po gozdovih, senožetih in travnikih, pa zverinice. V njihovih živalskih pravljicah najpogosteje nastopajo lisice, volkovi in zajci. Gozd je miren in tih le na videz, saj povsod pod listjem in skalami, med drevjem in grmovjem, gomazijo zverinice,

gledalce uvodoma opozorijo igralci in animatorji v lutkovni predstavi *Zverinice iz Rezije*. Tako kot v zgodbi *Tri botre lisičice* si tudi v predstavi nastopajoči – lisičice z užitkom in v preganjanju časa pripovedujejo rezijanske lisičje in zvitoropne zgodbe. Uprizoritev prepleta pripovedovanje, igro in lutkovno animacijo, svet živalskih rezijanskih zgodb pa oživlja v čarobni gozdni scenografiji velikanskih dreves, debel, skalnatih in mahovitih otočkov ter skritih gozdnih kotičkov. Izbrane zgodbe v gledališče prinašajo duh Rezije, surovost pravljic in

njihovo življenjskost takšno, kot je. Živali so podobne ljudem in otroci z njimi tako neprisiljeno spoznavajo svet, med živalskimi prigodami pa se razgrinjajo vprašanja, kaj danes služi za prisposodbo nenehne živalske lakote in lakomnosti, medsebojnega lova, brezmejnega doseganja ciljev in neusmiljenega boja za obstanek. Le zvijača velja kaj na svetu, pravi rezijanski pregovor, seveda pa je umetnost tu tudi zato, da z njeno pomočjo negujemo zdrav in premišljuječ odnos do takšnih in drugačnih resnic.

Nasvidenje / Lutkovno gledališče Ljubljana

Ulf Nilsson, priredba: Jasna Vastl in Ajda Rooss, režija: Jasna Vastl

Priporočena starost: od 6 do 10 let

Foto: Jana Jocif

Poetična lutkovna miniaturna *Nasvidenje* skozi perspektivo dečka, ki se sooča z izgubo hišnega ljubljénčka, morskega prašička Avgusta, spregovori o temi minevanja in smrti ter ju prikaže kot naravni del življenja. Medtem ko dečkova spraševanja in občutja spremljamo prek pisem, ki jih bere Avgust, se pred našimi očmi odvrti Avgustovo življenje. Miza, na kateri animator uprizarja najpomembnejše spominske trenutke Avgustovega življenja, deluje kot mikrokozmos življenja, ki se rojeva, stara in propada, pri tem pa se tema

spreminjanja skozi čas nežno dotakne minljivosti tako živih bitij kot narave. Nekoč je bil Avgust mlad in močan, zaljubljen in poln življenja, z ženo Viktorijo sta se sprehajala med cveticami, opazovala igro svojih otrok, nato pa je Avgust ostal sam in se postaral.

Misel na minljivost, krhkost in ranljivost življenja nas plaši in žalosti, zato o teh temah in o smrti težko spregovorimo. Toda kljub vsemu so v otrokovem vsakdanu močno občutene. Otroci se z njimi največkrat srečuje v pravljicah, pa tudi v stvarnosti, ko na poti opazi poginulo žival, ovenele cvetlice, požagano drevo, ob izgubi hišnega ljubljénčka, propadajočih in porušeni stavbah ali podobah v medijih. Predstava v intimnem ozračju in z nežnim odnosom animatorja do ostarelega Avgusta, polnim skrbi in topline, omogoča čustveno varen prostor za doživljanje in nato pogovor o dožemanju smrti, minljivosti, izgubi, potrnosti in žalovanju. K ustreznemu občutenju pa prispevajo tudi lesene, preprosto zasnovane, a estetske in izčiščene lutke Avgustove družine v naravni barvi.

Kakor življenjski cikel človeka popelje skozi odraščanje in staranje, se tudi gozd spreminja skozi letne čase in skozi čas. Narava spomladi brsti in se jeseni umirja ter pripravlja na počitek in zimsko spanje. Tematiziranje naravnega cikla, ki vpliva tudi na človeka in njegovo prehajanje skozi različna obdobja in ritme življenja, pomaga pri razumevanju in sprejemanju naravnih pojavov, obenem pa uči spoštovanja različnih življenjskih oblik in dob, tudi ritmov starejših, počasnejših in manj zmožnih.

Ta veseli dan ali Matiček se ženi / SNG Drama Ljubljana

Anton Tomaž Linhart, režija: Janusz Kica

Priporočena starost od 12 do 18 let

in

Figarova svatba / SNG Opera in balet Ljubljana

Wolfgang Amadeus Mozart, režija: Yulia Roschina

Priporočena starost: od 12 do 18 let

Figarova svatba, foto: Darja Štravs
Tisu / SNG Opera in balet Ljubljana

Tako dramska predstava *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* kot komična opera *Figarova svatba* temeljita na igri *Veseli dan ali Figarova svatba* Pierra Augustina Carona de Beaumarchaisa. Literarno delo izpričuje pomemben zgodovinski trenutek, saj je bil Figaro znanilec skorajšnjih socialnih sprememb, ki so se izkristalizirale v francoski revoluciji. Linhartova komedija iz leta 1790 je slovensko dramatiko že v samem začetku vzpostavila kot avtonomno, jezikovno suvereno, problemsko preiščeno in duhovito zvrst, ki za čas nastanka izredno napredne ideje prenese v živo dogajanje kranjskega okolja,

uprizoritev pa jo postavi na minimalističnem in estetsko izčiščenem prizorišču ter z današnje perspektive razpre tudi hrbtno stran nelagodja komičnih zapletov »veselega dne«. Na resnobnejše nianse sicer lahkotne zgodbe opozori tudi postavitve opere, čeprav je libreto zanj Lorenzo da Ponte zaradi družbenih cenzorskih zahtev očistil socialnih in političnih referenc ter se v skladu z Mozartovo partituro osredotočil na lahkotnejše odtenke glasbe. Operna uprizoritev pri tem izkorišča predvsem scenografsko postavitve prepisne graščine, kar učinkovito doseže z lesenimi polkni in rastlinskimi vzorci graščinskih sten, ki v temnejših tonih spominjajo na zlovešče sence grajskega vrta. Prav vrt je eno ključnih prizorišč obeh zgodb, kraj, kjer grof oziroma baron načrtuje srečanje z dekletom, a se v mračnem večeru tu zgodi pravo križišče zamenjav in zmešnjav. Obe predstavi sta primerni za mlade in odrasle gledalce, s ključno vlogo grajskega vrta pa predstavljata zanimivo izhodišče za raziskovanje umetniških »rab« ter kulturnih in družbenih pomenov gozda ali vrta kot njegovega urejenega, civiliziranega »nadomestka«.

Shakespeare je denimo svojo pravljíčno komedijo *Sen kresne noči* postavil skoraj v celoti v gozd, kjer zakone na glavo preobračajo pravljíčna bitja. Povsem drugačno podobo in vlogo ima vrt ob posestvu iz igre *Češnjev vrt* Čehova. V *Epu o Gilgamešu* se velika junaka odpravita v cedrov gozd, da bi se proslavila z zmago nad velikanom Humbabo; Dante v *Božanski komediji* sreča Vergila, ki ga pospremi po krogih pekla, prav v temnem gozdu, po potovanju v vicah pa stopi v rajski vrt. Znamenito prispodobno rajskega vrta srečamo tudi v Bartolovem *Alamutu*. Izredno naklonjenost do narave izraža romantični subjekt, med njimi se po gozdovih, hribih in travnikih pogosto sprehaja Goethejev Werther. Pogled na različna dramska in druga književna dela, v katerih se pojavi gozd v takšni ali drugačni obliki, lahko ponudi zanimiv premislek z nekoliko drugačnim fokusom preiskovanja literature, še posebej če to književnost postavimo tudi v širši kulturni in družbeni kontekst in primerjamo dožemanja narave skozi primerjavo različnih književnih in zgodovinskih obdobj.

FILMSKO VABILO V GOZD

Izbor filmov za otroke in mlade

Izbor pripravila mag. Barbara Kelbl, Kinodvor

Generacije slovenskih otrok je v naravo in gore, a tudi v gozd zvalil filmski (in knjižni) junak Kekec. Kekčeve pesmi pomagajo, kadar so noge preutrujene, da bi še hodile. Njegove dogodivščine sprožajo neštete igre: le za katerim drevesom tiči Bedanec, katere rože bi nabirala Pehta in kako si sam urezati piščal z leskove veje. Film ima zmožnost, da vzbudi domišljijo otroka, spodbudi njegovo radovednost in številni starši in učitelji znajo to izkoristiti pri raziskovanju narave. Gozd niso le drevesa, rastline in živali, ampak tudi zgodbe, ki jih povezujejo. V gradivu smo zato poskušali poiskati izbor filmov, ki pripovedujejo o gozdu na najrazličnejše načine. Prvo vodilo pri izboru je bila kakovost filma. Če želimo, da se otroka ali mladostnika film dotakne, je pomembno, da so junaki in zgodba domišljeni, film sam pa produkcijsko in avtorsko dognan.

V izbor smo poskušali zajeti čim bolj pestro paleto zvrsti in žanrov, zato smo poleg igranih filmov vključili tudi nekaj kratkih ali celovečernih animiranih in dokumentarnih filmov. Žal je kinematografska ponudba slednjih dokaj redka, saj na tem področju prevladuje televizijska produkcija. Kakovostne dokumentarne oddaje s področja gozdov boste zato našli v rednem sporedu in arhivu oddaj Televizije Slovenija, v gradivo pa jih nismo vključevali.

Filmi v gradivu so razvrščeni od najnižje do najvišje priporočene starosti gledalcev po načelih, ki jih je razvil program za mlado občinstvo **Kinobalon**. Kljub temu je veliko filmov primernih za precej širšo starostno skupino. Slovenski film *Pojdi z mano* na primer tako priporočamo otrokom od 9. leta, a bo lahko zanimiv tudi starejšim najstnikom. Zajeli smo tako slovenske otroške in mladinske filme kot kakovostno ponudbo svetovnih kinematografij. Poudarek je na sodobnem filmu, vključili pa smo tudi nekaj filmskih klasik. V gradivu smo označili tudi, ali je za film na voljo **pedagoško gradivo**, ki je v pomoč učiteljem ali staršem pri pripravi na ogled, pogovore in dejavnosti ob filmu. Za nekatere filme so na voljo tudi posebne **knjižice iz Zbirke Kinobalon**, ki z igrivo in poučno vsebino nagovarjajo neposredno otroke. Vse to gradivo je brezplačno dostopno na navedenih spletnih straneh.

Pri vsakem filmu smo označili distributerja, ki je nositelj pravic za predvajanje, ter, ali je film na voljo v kinematografih in na DVD-ju. Žal nekateri čudoviti filmi, ki bi sodili na tak seznam, niso (več) na voljo za predvajanje v kinih in hkrati v Sloveniji tudi niso bili izdani na drugih nosilcih (npr. *Princesa Mononoke* Hayaoa Miyazakija). Dostopnost filmov, ki so izšli na DVD-jih, lahko preverite v Kinodvorovi [Knjigarnici](#). Za pravice glede predvajanja filma z DVD-ja se obrnete na distributerja, ki je zapisan ob vsakem naslovu. Kadar pa je film še na voljo za predvajanje v kinematografih, se lahko obrnete na posamezen kino v vaši bližini. Seznam kinov v Art kino mreži Slovenije najdete [tukaj](#).

Več informacij o ogledu filmov v kinu:

Kinodvor (Kolodvorska 13, Ljubljana): Barbara Kelbl, barbara.kelbl@kinodvor.org

Slovenska kinoteka (Miklošičeva 28, Ljubljana): Andrej Šprah, andrej.sprah@kinoteka.si

Drugi kinematografi v Art kino mreži Slovenije: Petra Gajžler, petra.gajzler@artkinomreza.si

Seznam filmov ni dokončen, saj ves čas prihajajo novi naslovi. Ponudbo novih sodobnih

filmov za otroke in mlade v Kinodvoru sproti dopolnjujemo in jo lahko spremljate na spletnih straneh Kinodvorovega programa [Kinobalon](#) in v [Spletnem šolskem katalogu filmov](#). Seznam priporočenih filmov, ki so izšli na DVD-jih, pa lahko spremljate v *Priročniku za gledanje kakovostnih filmov za otroke in mlade*, ki je del vsakoletnih *Priročnikov za branje kakovostnih knjig* Mestne knjižnice Ljubljana.

IZBOR FILMOV

4+ Zverjasec *The Gruffalo*

Jakob Schuh, Max Lang, Velika Britanija, 2009, 27 min, sinhronizirano, distribucija Famous Fox

Kratki animirani film po priljubljenih slikanicah Julie Donaldson in ilustratorja Axla Schefflerja o miški, ki gre na sprehod v gozd in sreča Zverjasca.

Na voljo je tudi film *Zverjašček (The Gruffalo's Child)*, Uwe Heidschötter, Johannes Weiland, 2011, 27 min). [Več o obeh filmih](#)

teme: živali v gozdu, strah in pogum, odnosi med različnimi živalskimi vrstami, povezava med slikanico in filmom

dostopno: kinematografi, DVD

4+ Zverinice iz gozda *Hokipoki Dyrene i Hakkebakkeskogen*

Rasmus A. Sivertsen, Norveška, 2016, 75 min, sinhroniziran v slovenščino, distribucija FIVIA – Vojnik

Lutkovni muzikal sredi gozda, v katerem se gozdne živali želijo dogovoriti za pravila, ki bi vsem omogočila življenje v miru.

[Več o filmu](#)

[Pedagoško gradivo](#)

teme: življenje v gozdu, življenje v skupnosti, gozdne basni, razmerje med naravo in družbo, lutke v filmu, muzikal

dostopno: kinematografi, DVD

4+ Podlasica

Timon Leder, Slovenija, 2017, 12 min, brez dialogov, distribucija Invida

Vizualno očarljiva zgodba o jati ptičev, ki živi na drevesu, in podlasici, ki jih lačno opazuje.

Kratek film o krhkem ravnovesju našega planeta. [Več o filmu](#)

teme: spoznavanje narave, naravno ravnovesje, trajnostni razvoj

dostopno: kinematografi

4+ Kekec

Jože Gale, Slovenija, 1951, 97 min, v slovenščini, distribucija Slovenski filmski center

V tem prvem, črno-belem filmu o priljubljenem junaku Kekec visoko v gorah sreča Bedanca.

Na voljo je tudi naslednji film, posnet že v barvah, *Srečno, Kekec*, v katerem se pogumni deček pomeri s Pehto. Čeprav se filma ne dogajata samo v gozdu, sta z njim tako močno povezana, dejansko in v otroški domišljiji, da smo ju umestili na seznam. Več o filmu [Kekec](#) in [Srečno, Kekec](#).

5+ Drobizki *Minuscule – La vallée des fourmis perdues*

Hélène Giraud, Thomas Szabo, Francija, 2013, 89 min, brez dialogov, distribucija Karantanija cinemas

Komaj rojena, a neustrašna pikapolonica se izgubi v gozdu. Znajde se sredi prepira za kocke sladkorja med dvema kolonijama mravelj – črnimi in rdečimi. [Več o filmu](#)
[Pedagoško gradivo](#)

Od pomladi 2019 na voljo tudi novi film *Drobižki 2 (Minuscule – Les mandibules du bout du monde, 2018)*.
teme: pikapolonice, mravlje in druge žuželke v gozdu in na travniku, varovanje narave, odnosi med živalmi, skrb za drugega, pogum
dostopno: kinematografi, DVD

6+ **Sova in miška** *Uilenbal*

Simone van Dusseldorp, Nizozemska, 2016, 85 min, pripovedovanje v slovenščini ali podnapisi, distribucija FIVIA – Vojnik

Vznemirljiva gozdna pustolovščina štirih prijateljev in miške, ki na šolski odpravi v gozdu odkrivajo pravila in lepote narave ter pravega prijateljstva. [Več o filmu](#)

[Pedagoško gradivo](#)

[Knjižica za otroke \(Zbirka Kinobalon\)](#)

teme: razmerja med živalmi v naravi, življenjsko okolje miške in sove, pravila prijateljstva in narave, dogodivščine v gozdu, muzikal, kulturna različnost v razredu
dostopno: kinematografi

6+ **Gremo mi po svoje**

Miha Hočevar, Slovenija, 2010, 94 min, v slovenščini, distribucija Cinemania

Napeta zgodba o mladih tabornikih, tekmovanju, ljubezni in naravi. [Več o filmu](#)
teme: taborništvo, doživljanje narave in dogodivščine v naravi, prijateljstvo, odnosi
dostopno: kinematografi, DVD

7+ **Deklica in lisica** *Le Renard et l'Enfant*

Luc Jacquet, Francija, 2007, 92 min, malo dialoga, podnapisi, distribucija FIVIA – Vojnik

Film o nepozabnem prijateljstvu med deklico in lisico, v katerem odkrivamo, da nam ni treba hoditi prav daleč, le do bližnjega gozda, da bi bili očarani nad naravo. [Več o filmu](#)

[Pedagoško gradivo](#)

[Knjižica za otroke \(Zbirka Kinobalon\)](#)

teme: gozd v vseh letnih časih, prebivalci gozda, odnos med človekom in prostoživečimi živalmi, otrokova navezanost na živali, želja po bližini, izguba prijateljev
dostopno: kinematografi, DVD

7+ **Amazonija** *Amazonia*

Thierry Ragobert, Francija / Brazilija, 2013, 83 min, brez dialogov, distribucija FIVIA – Vojnik

Opica kapucinka, osvobojena ujetniškega življenja, se znajde v največjem zelenem območju na Zemlji – v amazonskem pragozdu med vrsto nenavadnih žuželk, plazilcev in sesalcev.

[Več o filmu](#)

teme: biotska raznovrstnost, krčenje gozdov, dokumentarni film, razmerje med realnim in domišljjskim v filmih in drugih zgodbah

dostopno: kinematografi, DVD

7+ **Bonobo Beni** *Bonobos*

Alain Tixier, Francija, 2010, 90 min, podnapisi, distribucija FIVIA – Vojnik

Glavni junak filma je enoletni opičji mladič Beni, ki najde novi dom v zavetišču, namenjenem ohranitvi opic in vrnitvi v naravno okolje. Skozi pripoved o mali opici spoznavamo krhko ravnovesje, ki vlada v afriških gozdovih. [Več o filmu](#)

[Pedagoško gradivo](#)

[Knjižica za otroke \(Zbirka Kinobalon\)](#)

teme: življenje v afriških gozdovih, ogrožene živalske vrste, primati, vračanje živali v naravno okolje, odnos do živali

dostopno: kinematografi

8+ **Povedka o gozdu** *Metsän tarina*

Kim Saarniluoto, Ville Suhonen, Finska, 2012, 75 min, podnapisi, distribucija FIVIA – Vojnik

Film, ki s čudovitimi dokumentarnimi posnetki povezuje gozd in starodavno pripovedništvo. Prikazi pokrajine, rastlin in živali razkrivajo naravni ritem, ki vlada nedotaknjenemu finskemu gozdu, vmes pa se vpleta pripoved o značilnostih gozda in povedk, ki se nanj nanašajo.

[Več o filmu](#)

teme: gozd, gozdne rastline in živali, nordijska mitologija, pravljica bitja, povezanost z naravo, dokumentarni film

dostopno: kinematografi, DVD

9+ **Fant z oblaki** *Cloudboy*

Meikeminne Clinckspoor, Belgija / Švedska / Nizozemska / Norveška, 2016, 77 min, podnapisi, distribucija FIVIA – Vojnik

Film o mladostniški identiteti in spoznavanju lastnih korenin ter svojega bistva, posnet v čudoviti laponski pokrajini.

[Več o filmu](#)

[Pedagoško gradivo](#)

[Knjižica za otroke \(Zbirka Kinobalon\)](#)

teme: laponska pokrajina in gozd, zvoki v naravi, življenje v mestu in na podeželju, sestavljene družine, izražanje svojih misli in čustev

dostopno: kinematografi

9+ **Tea**

Hanna A. W. Slak, Slovenija, 2007, 87 min, v slovenščini, arhiv Slovenskega filmskega centra

Slovenski film, v katerem ima osrednjo vlogo gozd. Martin živi v gozdu, kjer sta si njegova starša ustvarila dom. Gozd je njegov svet in včasih ga obišče stari varuh gozda, morda resničen ali namišljen modrijan, ki sluti, da se bo gozdu nekaj zgodilo ... [Več o filmu.](#)

[Pedagoško gradivo](#)

teme: življenje v gozdu, gozdne rastline in živali, medsebojni odnosi, varovanje in izkoriščanje gozdov, bivanje v sožitju z naravo

dostopno: kinematografi

9+ **Pojdi z mano**

Igor Šterk, Slovenija, 2016, 83 min, v slovenščini, distribucija FIVIA – Vojnik

Topla in napeta zgodba o odraščanju, ljubezni, prijateljstvu in junaštvu, ki nam izvirno postavlja vprašanje, kaj se zgodi, ko štirim najstnikom, izgubljenim sredi gozda, nenadoma odpove sodobna tehnologija. [Več o filmu](#)

[Pedagoško gradivo](#)

teme: pustolovščina v gozdu, težave, ki jih imajo junaki doma in v gozdu, strah in pogum, pripadnost skupini, medsebojna pomoč, preživetje v divjini, primerjava romana in filma
dostopno: kinematografi, DVD

12+ **Gozd – Časovni triptih**

Andrej Zdravič, Slovenija, 2011, 34', 3-kanalna filmska in zvočna instalacija, brez dialogov, distribucija Antara

Film neodvisnega filmskega avtorja in komponista zvoka Andreja Zdraviča raziskuje prvinsko bit gozda ter drami občutenje čarobne lepote in usodne pomembnosti gozda za naše preživetje. Pričara nam gozd v gibanju, svetlobi, sencah, ritmu in mirovanju, tišini in zvoku. Filmsko in zvočno gradivo je bilo posneto v več letnih časih v gozdovih širše Trente, Pokljuke in drugih prizoriščih v Julijskih Alpah. V povezavi z dodatnimi dejavnostmi je ogled primeren tudi za mlajše gledalce. [Več o filmu](#)

teme: lepota gozda, opazovanje gozda v različnih letnih časih, pojavnih oblikah in gibanju, zvok gozda, slovenski gozdovi in njihova vloga, občutenje narave skozi film
dostopno: instalacija je stalno na ogled v Domu Trenta, središču Triglavskega narodnega parka na Logu v Trenti; filmski zapis je na voljo tudi za predvajanje po dogovoru.

13+ **Kapitan Fantastični *Captain Fantastic***

Matt Ross, ZDA, 2016, 118 min, podnapisi, distribucija Cinemania group

Film o nekonvencionalni družini, ki mora zapustiti svoj dom globoko v gozdu, da bi zaživela v svetu, v katerega ne verjame. [Več o filmu](#)

[Pedagoško gradivo](#)

teme: odraščanje, večšine, potrebne za preživetje v gozdu, različni vzgojni pristopi, potrošniška kultura, odnos med družbo in posameznikom, odnos do narave, alternativne oblike bivanja, družbene spremembe
dostopno: kinematografi, DVD

14+ **Ne puščaj sledov *Leave No Trace***

Debra Granik, ZDA, 2018, 109 min, podnapisi, distribucija Con film

Vojni veteran Will in njegova najstniška hči Tom že leta živita v divjini, pod krošnjami gozdov v Oregonu. Njun odnos in način življenja sta na preizkušnji, ko ju socialna služba prisili v življenje v skupnosti, stran od gozdov, ki so ju doslej skrivala in varovala. [Več o filmu](#)

teme: preživetje v gozdu, odnos med posameznikom, naravo in družbo, alternativne oblike bivanja, družbene spremembe
dostopno: kinematografi

15+ **Sprehod po gozdu** *A Walk in the Woods*
Ken Kwapis, ZDA, 2015, podnapisi, distribucija FIVIA – Vojnik

Film, posnet po knjižni uspešnici Billa Brysona, prikazuje popotniško avanturo dveh prijateljev v zrelih letih, ki so odločita prehoditi slovito, več kot 3500 km dolgo Apalaško pot. [Več o filmu](#)
teme: neokrnjena pokrajina, odnos do narave, posameznik v zrelih letih ter medosebni odnosi, družba in narava, komedija
dostopno: kinematografi, DVD

16+ **Videnje** *Vision*
Naomi Kawase, Japonska/Francija, 2018, 109 min, podnapisi, distribucija Demiurg

Jeanne se poda na Japonsko, da bi našla rastlino, ki zraste le vsakih 997 let in naj bi človeka odrešila duševne stiske. Sredi gozda v bližini Nare naleti na molčečega gozdarja Toma in slepo zeliščarico Aki, ki trdi, da je stara tisoč let. [Več o filmu](#)
teme: gozd, vezi med človekom in naravo, odtujenost v sodobnem svetu, lepota in mističnost, zdravilna moč gozda
dostopno: kinematografi

16+ **Človek grizli** *Grizzly Man*
Werner Herzog, ZDA, 2005, 103 min, podnapisi, distribucija Cinemania

Izjemen dokumentarni film Wernerja Herzoga, ki spremlja Timothyja Treadwella, neustrašnega izvedenca za medvede, ki je trinajst poletij preživel ob grizlijih na Aljaski ter s tem ogrožal svoje življenje in ga na koncu izgubil. [Več o filmu.](#)
teme: življenje v gozdu, odnos med človekom in medvedom, preživetje v divjini, dokumentarni film
dostopno: DVD

Slikovno gradivo so prispevali Kinodvor in distributerji.

GOZD JE MODROST!

Izbor leposlovnih in poučnih knjig za otroke in mlade, starše in mentorje branja

Pripravili *Ida Mlakar Črnič* in *mag. Darja Lavrenčič Vrabec*, MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo

Tematika seznama, ki je pred nami, je široko zastavljena, o čemer priča že sam naslov *Gozd je modrost!*, navezan na slogan letošnjega mednarodnega dneva gozdov, ki ga enako kot mednarodni dan poezije praznujemo 21. marca. Na pobudo generalne skupščine Združenih narodov ta iztočnica opozarja na spoštovanje in varovanje enega najpomembnejših naravnih bogastev na planetu Zemlja, na gozd.

Z gozdom pa ni mišljen zgolj »z drevjem strnjeno porasel svet« ali »bivalni prostor« različnih rastlinskih in živalskih vrst, temveč tudi prostor različnih človekovih izkušenj, opravil, znanja, spretnosti, vedenja in spoznanj, povezanih z njegovim prvobitnim odnosom do narave in še posebno do gozda, saj mu od pradavnine pomaga pri preživetju, vzdrževanju zdravja in varnega bivanja ter pogloblja njegov duhovni in čustveni svet, ki se je v človeški zgodovini oblikoval skozi mite, pravljice, zgodbe, skratka skozi raznolične podobe umetnosti.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je drevo definirano kot »lesnata rastlina z deblom in vejami«. A definicija ne pove vsega, kar je skozi zgodovino sooblikovalo človekov odnos do teh mogočnih rastlin. Drevo je ne nazadnje »simbol življenja, ki se nenehno razvija in ciklično preraja« ter s svojimi ponavljajočimi se spremembami skozi letni cikel vzbuja zaupanje v prihodnost, kljub človekovi minljivosti. Dolgoživost dreves lahko spremlja človeka skozi več generacij, zato ga povezujemo tudi s spominom na svoje prednike in z družinskim drevesom.

Izbrana tematika opozarja na to, kako zelo so ljudje drevesa in gozdove v preteklosti cenili in jih častili kot »sveta« ter kako cenjeno in nepogrešljivo je bilo sožitje z njimi, saj so ga in ga še danes spremljali tako rekoč od »od zibelke do groba«.

Vse naštetu in povedano se odraža tudi v leposlovnih, poučnih ter poučno-leposlovnih knjigah za otroke in mlade, od slikanic, zgodbic, poezije, stripov ter daljših resničnostnih in umišljenih pripovedi, ne nazadnje tudi v številnih poučnih knjigah in celo v knjigah za odrasle, ki jih lahko ponudimo v branje zahtevnejšemu, kritičnemu mlademu bralcu.

V celoten seznam smo tako vključili 138 knjig, od tega 103 leposlovne, 26 poučnih in 9 strokovnih knjig za mentorje branja, ki bodo otrokom in mladim poskušali približati tematiko gozda najširše in z različnih zornih kotov ter jih navdušiti za pristočasno branje.

Leposlovne in poučne knjige so glede na bralno stopnjo razdeljene na dva večja sklopa, in sicer na branje za nesamostojne in branje za samostojne bralce. Z obema želimo izbor čim bolj približati individualnemu bralcu glede na njegovo kronološko starost, bralno usposobljenost in bralni namen, saj lahko isto delo služi različnim bralnim ciljem; npr. nesamostojnemu bralcu oziroma poslušalcu za glasno branje v nadaljevanjih, samostojnemu za začetno neodvisno branje.

Osnovnemu bibliografskemu zapisu sledi informacija o bralni stopnji (glej v nadaljevanju) in vsebinska gesla.

Pri izboru smo bili pozorni tudi na kakovost izbranih del, a smo tudi ta kriterij zasledovali dovolj

široko (za različne bralne interese in bralno usposobljenost), tako da smo v seznam nanizali knjige od dobrih do odličnih, po kriterijih, ki jih MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, upošteva pri vrednotenju za vsakoletni *Priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig* (v nadaljevanju: *Priročnik*). Tako smo posebej izpostavili knjige, ki so prejele znak za kakovost **zlata hruška**, in jih, tako kot je navada v *Priročniku*, pospremili s krajšo predstavitevijo vsebine (anotacijo), dodali pa smo jim tudi naslovnico. Anotacijo premorejo tudi nekatere knjige z vrednostno oznako *zelo dobro*.

Knjige starejšega datuma, ki jih do sedaj v *Priročniku* še nismo uspeli oceniti, žal nimajo anotacij ali znaka zlata hruška, čeprav bi si marsikatera med njimi to tudi zaslužila.

Anotacije so prispevali člani uredniškega odbora: dr. Tina Bilban (TB), dr. Gaja Kos (GK), mag. Tilka Jamnik (TJ), mag. Darja Lavrenčič Vrabc (DLV), dr. Izar Lunaček (IL), Ida Mlakar Črnič (IMČ), Tone Obadič (TO), Manca Perko (MP), Petra Potočnik (PP), Zarika Snoj Vrbovšek (ZSV) in Vojko Zadravec (VZ). Anotacije brez navedenega avtorstva so delo Pionirske.

V seznamu za nesamostojne bralce so združene A, B in prva bralna stopnja. Stopnji A in B sta namenjeni otrokom v predbralnem obdobju (mlajši in starejši predbralci), prva bralna stopnja pa začetnim bralcem do 9. leta starosti, ki konec tega obdobja povečini že samostojno berejo. V tem razdelku najdemo tako klasične ljudske in umetne pravljice, v katerih igra gozd/drevo pomembno vlogo (*Sneguljčica, Janko in Metka, Striborov gozd, Ime čudežnega drevesa* ...) ter vrsto sodobnih pravljič (*Zverjasec, Medved, ki ga prej še ni bilo, Drevo* ...) tako v slikaniških izdajah kot v ilustriranih knjigah (*Groznovilca in huda zima, Za devetimi drevesi* ...). Ta razdelek je številčno tudi najobsežnejši in zvrstno/vrstno tudi najbolj pester. V njem najdemo poleg daljših in krajših pripovedi tudi poezijo (*Skrivni gozd, Mala Marjetica in gozdni mož* ...), slikopis (*Čez griček v gozdček* ...), poučno leposlovje (*Moje drevo, Na potep v naravo*), zbirke pravljič (*Zverinice, pozdravljene* ...), stripe (*Grdina, Prevzetna opica* ...) idr. Pogosta je tematika varovanja gozdov in dreves (*Živali iz Gmajnice, Moja veja*), večinoma so to živalske pripovedi s posebljenimi živalskimi junaki, ki rešujejo svoja medsebojna razmerja in odnos do okolja (gozda), v katerem živijo.

Seznam del za drugo bralno stopnjo (do 12. leta starosti) prinaša za to obdobje priljubljene pustolovske pripovedi (*V puščavi in goščavi, Knjiga o džungli* ...) ter pripovedi rešitve in preživetja v naravi (*Zgubljena na goljavah, Sekira rešitve*), zgodovinsko pripoved (zbirka *Kronika starodavne teme, Robin Hood* ...) ter stripe (*Yakari in bobri, V puščavi in goščavi* ...). Za to bralno obdobje je manj problemskih besedil (*Pes, ki je potoval k zvezdi, Tudi drevesa jokajo* ...), zato pa nekaj prigodnih, humornih in dobro napisanih družinskih zgodb o preživljanju prostega časa v naravi (*Alergičen na taborjenje, pohodništvo in druge naravne katastrofe, Strašna šola. Kako sem preživel nasilneže, brokoli in Kačji vrh* ...).

Seznam za tretjo bralno stopnjo (do 15. leta starosti) prinaša različna žanrska besedila, zlasti pustolovsko pripoved (*Pigmejski gozd* ...), grozljivko (*Pojdi z mano*), zahtevnejšo večnaslovniško in simbolično zastavljeno kratko prozo (*Drevo ima srce, Rdeče drevo*), fantastično pripoved (*Drevo in list*), pa tudi problemsko pripoved (*Sedem minut čez polnoč*).

V razdelek za četrto bralno stopnjo, ki vabi v branje zahtevnega in kritičnega bralca (do 18. leta starosti), smo postavili nekatera večnaslovniška branja in dela, ki so namenjena odraslim bralcem. Izpostavljamo fantazijsko pripoved (*Beseda za svet je gozd*) ter žanrsko pripoved (kriminalka) s tematiko preživetja v naravi, ki je za to bralno obdobje že prava redkost (*Preživetje*).

Številčno manj obsežni zadnji bralni stopnji, tretja in četrta, izkazujeta, da se tematika gozda v leposlovju postopoma krči, saj priljubljene pustolovske žanre vse bolj nadomeščajo problemski in izrazito urbano zastavljeni romani za mlade, gozd kot dogajalni prostor pa je povečini ohranjen samo še v fantastični ali simbolično naravnani pripovedi za mladino, pa še to bolj kot epizoda, redkeje kot tema pripovedi.

BRALNE STOPNJE

Bralne stopnje v *Priročniku* upoštevajo bralne sposobnosti in bralne interese v procesu razvoja, od nesamostojnega do samostojnega bralca, ter usmerjajo k ustreznemu branju.

ZA NESAMOSTOJNE BRALCE

A = za mlajše predšolske; do 3. leta

Knjigo spozna in se z njo igra kot s predmetom, z njo se uči ravnati (npr. jo zna odpreti, prelistati od leve proti desni, poiskati slike ...), vsebino mu posredujejo odrasli z glasnim branjem, pripovedovanjem in pogovorom ob knjigi.

B = za starejše predšolske; 3+

Sam prepoznava povezavo med besedilom in podobo (ilustracijo), srečuje se s črkami in besedami, vsebino mu posredujejo odrasli, s poslušanjem sledi krajšim pripovedim odraslih ob glasnem branju ali branju v nadaljevanjih.

1 = za začetno branje; 6+

Z branjem postopoma osvaja bralne veščine in obvlada prepoznavanje krajših vsebin (v leposlovnih in poučnih knjigah), s poslušanjem pa sledi daljšim pripovedim, ki mu jih glasno berejo odrasli.

ZA SAMOSTOJNE BRALCE

2 = za osnovno samostojno branje; 9+

Obvlada standardne osnove branja v leposlovnih besedilih, v katerih išče predvsem zgodbo (pustolovščino v skupini vrstnikov), v poučnih knjigah pa njemu primeren opis sveta.

3 = za napredno samostojno branje; 12+

Bistvo branja ni zgolj zgodba, ampak že razlikuje ter izbira načine in vrste pripovedovanja, žanre in perspektive leposlovja, gradi svoj bralni okus in razmišlja o prebranem. Zanimajo ga skrita ozadja oziroma konteksti besedil, literaturo doživlja kot umetnost.

4 = za kritično samostojno branje; 15+

Branje mu postane kulturna potreba (estetski užitek), hkrati pa v njem išče »drugo mnenje«, si ob tem zastavlja vprašanja ter išče odgovore na osebne in družbene probleme (branje za življenje). Je kritičen do vsebin in načinov pripovedovanja, z besedili komunicira kot razmišljujoči bralec, ki si z branjem oblikuje svoja stališča.

Namembnost in bralne stopnje

(A, B, 1) za glasno branje in branje v nadaljevanjih, za začetno branje

(2, 3) za samostojno branje

(4) za zahtevno, kritično branje

NESAMOSTOJNI BRALCI IN BRALCI ZAČETNIKI

A-stopnja (0–3), B-stopnja (3–6), 1. stopnja (6–9)

1. **Arnuš Pupis, Tina: Za devetimi drevesi.** Ilustr. Tanja Komadina. Dob pri Domžalah: Miš, 2017. Miškolinke. 93 str.
za: B, 1; teme: gozdne živali, prijateljstvo, živali v domišljiji

2. **Battut, Éric: Velika skrivnost.** Prev. Mojca Medvedšek. Ilustr. Éric Battut. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012. Velike slikanice. 25 str.
za: A; teme: drevesa, jabolka, miši, skrivnosti, živali v domišljiji

Miška najde lepo jabolko in se odloči, da ga bo obdržala le zase in da bo to sploh le njena skrivnost. Zato ga zakoplje v zemljo, živali pa jo druga za drugo sprašujejo, kaj je skrila. Miška vsaki odgovori enako: »To je moja skrivnost in je nikomur ne povem.« Medtem pa iz miškine »skrivnosti« – ne da bi to ona opazila – vzklije drobna rastlinica, ki postaja na vsaki strani knjige večja in bolj razkošna. Bralcem pred očmi raste jablana, ki tudi vzcveti in obrodi in miškina »skrivnost« v obliki številnih lepih rdečih jabolk pade na tla. Slastnih jabolk se zdaj lotijo vse živali, miški – in bralcem z njo – pa se razkrije, kaj je velika skrivnost. Slikanica francoskega avtorja je osupljiva, očarljiva in prepričljiva zaradi preprostosti in minimalizma. Besedila skorajda ni kaj več kot le dva ponavljajoča stavka; vendar izzove v bralcu napetost in pričakovanje. Izčiščena ilustracija, podobna »risanki«, pa nam čara in končno pričara pravi čudež. Oboje skupaj je čarovnija, primerna za najmlajše otroke in njihove starše ter druge vzgojitelje, pa tudi za odrasle ljubitelje slikanic. (TJ)

3. **Bauer, Jana: Groznovilca in divja zima.** Ilustr. Caroline Thaw. Ljubljana: KUD Sodobnost International, 2017. Čudaške prigode. 158 str.
za: B, 1; teme: vile, gozdovi – zima, pustolovščine, živali v domišljiji, humor

V ilustriranem otroškem romanu Groznovilca in divja zima, ki tu in tam zadiši malo po Milneju in malo po Tellegenu, avtorica v celoti ohrani visok nivo predhodne knjige, prav tako pa tudi prepoznavne značilnosti svojega pisanja – smisel za humor (niso ji tuje karakterna, situacijska in besedna komika), živahne dialoge in izvirne domislice. V Hudi hosti, kjer se groznovilca (vnovič) pridruži živalskim junakom s posrečenimi karakterji, ne manjka čudnih in čudežnih pripetljajev ter napetih podvigov, dinamično dogajanje pa protiutež najde v izbranih opisih zimske pokrajine. Med platnicami je mogoče najti tudi filozofske pomenke in zelo življenjske ugotovitve, kot vsaka dobra literatura pa zna tudi besedilo o groznovilci in zimi marsikaj povedati tudi med vrsticami. Ilustratorica je tokrat ustvarila prepričljivo v sneg, led in mraz odeto gozdno pokrajino, ilustracije pa razgibata poigravanje s perspektivo in smisel za detajle. (GK)

4. **Bauer, Jana: Groznovilca v hudi hosti.** Ilustr. Caroline Thaw. Ljubljana: Sodobnost International, 2011. Čudaške prigode. 104 str.
za: B, 1; teme: gozdovi, vile, živali v domišljiji

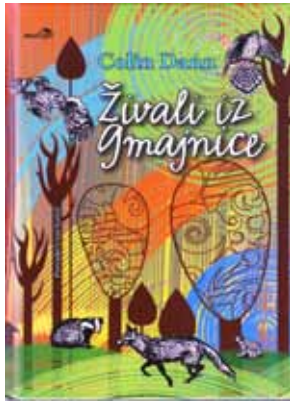
Groznovilca, ki se zavoljo prababičine jeze znajde med živalskimi prebivalci Hude hoste, je vsekakor netipična vila. Še sreča, kajti pocukranih, lepih, prijaznih in vljudnih vil je v mladinski literaturi dovolj, če ne že preveč. Jana Bauer zgodbo otroškega romana v enajstih poglavjih gradi na karakterni in situacijski komiki ter deloma – posrečeno – tudi na jezikovni. Knjiga je domišljijsko izjemno bogata – avtorica si izmisli vrsto izvirnih in zabavnih dogodkov, stvari, pojavov in prizorov, na primer čarobno mivko z zanimivimi učinki, Rompus buu, ki se ga »... ne praznuje s torto, ampak s tekmovanjem v pripovedovanju najbolj grozних zgodb«. Divjalo, ki sproži vprašanje, ali je divjalost nalezljiva itd. Ilustracije so tokrat delo tuje likovnice, in sicer Caroline Thaw, Angležinje, živeče v New Yorku; njene podobe so v celoti gledano zelo usklajene z bogatim domišljijским svetom besedila in dobro ujamejo razpoloženje, ki preveva Hudo hosto in njene prebivalce, je pa treba dodati, da so živalski liki upodobljeni precej bolj prikupno od same groznovilce (čeprav si jo je morda avtorica predstavljala prav takšno). Ilustrirani roman je torej duhovito branje, iz katerega od prve do zadnje strani veje izrazito simpatičen ton, ki utegne spomniti na Milnovo Stoletno hosto, njene prebivalce in njihove dogodivščine – izvirna naslonitev na tako žlahtno tradicijo seveda zagotavlja odličen uspeh. (GK)

5. **Bevc, Cvetka: Veverica Mica in druge pravljice iz zelenega gozda.** Ilustr. Polona Kosec. Radovljica: Didakta, 2009. 92 str.
za: B, 1; teme: živali v domišljiji
6. **Brest, Vida: Mala Marjetica in gozdni mož.** Ilustr. Marjanca Jemec Božič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1985. Velike slikanice. 24 str.
za: B; teme: dekllice, pomlad, reševanje, živali v domišljiji
7. **Brič-Mažuranič, Ivana: Striborov gozd.** Ilustr. Cvijeta Job. Prev. Tone Potokar. Ljubljana: Mladinska knjiga; Zagreb: Mladost, 1966. 20 str.
za: 1; teme: čarovnije, gozdovi, hudobija, ljubezen, matere, sinovi, palčki
8. **Broderick, Marian: Čarovnica v gozdu.** Ilustr. Francesca Carabelli. Prev. Jakob J. Kenda. Ljubljana: Sodobnost International, 2017. Čudaške prigode. 98 str.
za: 1; teme: čaravnice, čaranje, dekllice
9. **Cali, Davide: Medved poseka gozd.** Ilustr. Gianluca Folì. Prev. Karin Pečnikar. Škofja Loka: Vran, 2011. 25 str.
za: B; teme: ekologija, gozdovi, medvedi, živali v domišljiji
10. **Collodi, Carlo: Ostržek.** Prev. Albert Širok. Ilustr. Marlenka Stupica. Spr. beseda Albert Širok. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002. Moja knjižnica. 222 str.
za: 1; teme: begavci, laž, les, lutke, očetje, šola, vile
11. **Carnavas, Peter: Zadnje drevo v mestu.** Ilustr. Peter Carnavas. Prev. Barbara Majcenovič Kline. Hoče: Skrivnost, 2018. 32 str.
za: B; teme: drevesa, dečki, ekologija, mesta, beton, okoljska etika, zelene površine, narava, sreča

12. **Dahl, Roald: Bine in milinci.** Ilustr. Quentin Blake. Prev. Ana Barič Moder. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018. Pisanice. 106 str.
za: 1; teme: dečki, škratje, fantastična bitja, gozdovi, pošasti, nevarnosti, pustolovščine, prijateljstvo, pomoč, pogum, magija, dobro in zlo

13. **Dann, Colin: Živali iz Gmajnice.** Prev. Uroš Kalčič. Ljubljana: Modrijan, 2010. 286 str.
za: 1; teme: narava, živali v domišljiji

Živali iz Gmajnice odkrijejo, da je njihovo življenjsko okolje ogroženo, ker ljudje pospešeno krčijo gozd in si ga vse bolj prilastajo, zato se zberejo na kriznem posvetovanju. Odločijo se, da se bodo preselile v naravni rezervat, v Park belega jelena, in si tam poiskale svoj novi dom. Na to težko preizkušnjo se odpravijo z zavezo o medsebojnem sodelovanju, zaščiti in pomoči, da bodo vse lahko dosegle zastavljeni cilj. Med dolgo in naporno potjo so pogosto v nevarnosti in skušnjavi, da klonijo in pozabijo na svojo obljubo, vendar se jim kljub nesrečam in izgubam posreči priti, kamor so se namenile. »Otroški roman« o živalih iz Gmajnice ne opisuje ekološke katastrofe, ki jo povzroča človek zaradi svojega pohlepa, in ni zgolj razmislek o ohranjanju narave, temveč je poziv k ekologiji širših razsežnosti oziroma k ekološki etiki. Avtor slednjo razume kot zavezo k solidarnosti, zaupanju in strpnosti ne glede na življenjsko vrsto, kar je na simbolni ravni v besedilu prikazano s prizadevanjem dobro mislečih ljudi, ki niso zgolj uničevalci, ampak varuhi narave in s tem tudi varuhi lastne človeške vrste. Roman je v izvirniku izšel že leta 1979, po njem pa so posneli tudi televizijsko nadaljevanko. (IM)

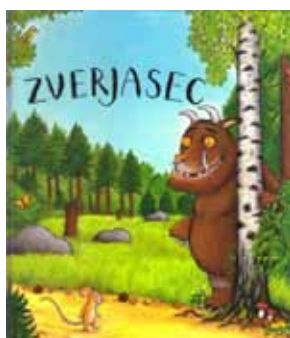
14. **De Kinder, Jan: Se v gozdu bojiš, Veliki volk?.** Ilustr. Jan De Kinder. Prev. Stana Anželj. Ljubljana: KUD Sodobnost International, 2018. Gugalnica: zbirka najboljših slikanic. 34 str.
za: B; teme: očetje, sinovi, volkovi, strah, deklince, Rdeča kapica

15. **Donaldson, Julia: Palčič.** Ilustr. Axel Scheffler. Prepesnila Nina Dekleva. Z dodanim DVD-jem. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018. Velike slikanice. 32 str.
za: B; teme: božič, dom, drevesa, fantastična bitja, izgubljeni

16. **Donaldson, Julia: Zgodbe iz želodjega gozda: tri zgodbe – skrivalnice.** Ilustr. Axel Scheffler. Prepesnil Milan Dekleva. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016. Velike slikanice. 44 str.
za: B; teme: prijateljstvo, živali v domišljiji

17. **Donaldson, Julia: Zverjasec.** Prev. Milan Dekleva. Ilustr. Axel Scheffler. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. Velike slikanice. 28 str.
za: B; teme: gozdovi, miši, pogum, pošasti, problemi najmlajših, strah, živali v domišljiji

Zgodba pripoveduje o miški, ki se spopada s strahom. Najprej je to resnična nevarnost, vsakodnevno srečevanje z živalmi, ki jo imajo na svojih jedilnih listih (lisica, sova, kača). Tu se miška zateče k sprenevedanju in zvijači. Izmisli si prijatelja, ki jo čaka za vogalom, ima strašljive lastnosti, predvsem pa rad je lisice, sove in kače. Do sem gre miški sorazmerno dobro, saj se vsak česa boji in je na tem koncu naivnost slehernika največja. Toda osrednji problem zgodbe s tem ni razrešen: Zverjasec, s katerim miška goljufa druge, zdaj postane grožnja njej, strah v njej sami. Če hoče, da jo ta ne bo »pohrustal«, se

mora z njim soočiti brez zvijač. Šele ta izkušnja ji omogoča normalno gibanje po gozdu ter šele od tu naprej je sposobna misliti nase in si poiskati kaj za pod zob. Ilustrator razgrne do problema neprizadeto, celo prijazno zeleno-rjavo gozdno sceno z množico običajnih likovnih podrobnosti. S posebnimi izrezi pa središču pozornosti izpostavlja atribute strahu, ki jih ustvarja domišljija tistega, ki se boji: kremplji postrani, ostri čekani, strupene bradavice, pomarančne oči. Slikanica je takoj po izidu 1999 doživela velik uspeh in v naslednjih letih prejela več nagrad, prevedena pa je v več kot dvajset jezikov. Spretna prepesnitev Milana Dekleve, ki se izkaže že v naslovu, to pripoved zagotovo občutno dvigne iz povprečja problemskih slikanic. (VZ)

18. **Donaldson, Julia: Zverjašček.** Prev. Milan Dekleva. Ilustr. Axel Scheffler. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006. Velike slikanice. 32 str.
Za: B; teme: gozdovi, noč, pošasti, radovednost, strah, zima, živali v domišljiji

Zverjašček, pomanjšana kopija Zverjasca, se poda v temen zimski gozd, da bi si na lastne oči ogledal miš, pred katero ga je svaril oče. Spotoma naleti na vse stare znanke iz knjige o Zverjascu, slednjič pa tudi na veliko zlobno miš, ki je še vedno v odlični formi, tako za preganjanje majhnih zverjascev kot za navduševanje bralcev. Dogajanje v Zverjaščku je sicer bolj premočrtno kot v predhodni knjigi (miš se mora tokrat domisliti ene same zvijače, ki spet deluje na podlagi preproste logike, kančka domišljije in mrvice drznosti ter sprevrča pričakovano hierarhijo med prebivalci gozda), kljub temu pa se je Donaldsonova spet izkazala z odlično idejo in potrdila izjemen smisel za dramaturgijo zgodbe. Zabaven rimani tekst se v prevodu Milana Dekleve bere izvrstno, simpatične ilustracije, v katerih nekateri neupravičeno prepoznavajo plagiat Sendakovih ilustracij iz knjige *Where the Wild Things are*, pa je prispeval Axel Scheffler. Slednji je s kombiniranjem samih temnih barv z belo odlično ujel temačno in napeto ozračje pripovedi. (Pionirska)

19. **Gantschev, Ivan; Inkiow, Dimiter: Drevo Krištof.** Prev. Nataša Žnideršič. Ilustr. Ivan Gantschev. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1996. 28 str.
za: B; teme: drevesa, narava, ptice
20. **Gomboc, Mateja: Na potep v naravo: bonton v gozdu in na travniku.** Ilustr. Erika Omerzel Vujić. Celje; Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba: Društvo Mohorjeva družba, 2016. 79 str.
za: 1; teme: spoznavanje narave, bonton, varstvo narave, gozdovi, odnos do narave, travniki

Preproste zgodbice opisujejo dogodivščine brata in sestre, Jureta in Ivane, ki se z drugimi družinskimi člani, pogosto pa tudi z vedoželjnimi prijatelji, vse bolj pogumno, samozavestno ter poznavalsko v vseh letnih časih in delih dneva ter ob različnih vremenskih razmerah podajata sprva na manjše izlete v gozd in na travnik, nazadnje pa celo v čisto prave gore. Ob njunem zgledu se mladi bralci mimogrede učijo, kako se je treba pripraviti za pohod, kaj v naravi lahko počnejo in česa ne, kako v njej preživeti, prepoznavati različna znamenja ter uporabne in neužibne rastline, kako biti v sožitju z živalmi in kako se ob tem zabavati. Poučna knjiga, ki številna zanimiva vprašanja in koristne odgovore v bolj šolsko strukturirani, a kljub temu privlačni obliki in z dodatnim fotografskim gradivom povzema tudi na koncu vsakega

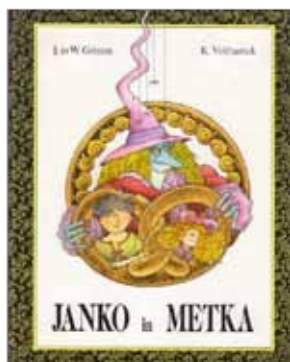

posameznega poglavja, je pravi mali priročnik primerne in ustreznega sobivanja z naravo, ki na plano vabi vse, tiste, ki so že ljubitelji svežega zraka, pa tudi tiste, ki so še zapečkarji in morajo pristen stik z naravo šele vzpostaviti, kar bo s pomočjo te knjižice zagotovo lažje. (ZSV)

21. **Grimm, Jacob in Wilhelm: Bratec in sestra.** Ilustr. Irena Majcen. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1985. Velike slikanice. 28. str.
za: 1; teme: bratje, gozd, ljubezen, mačehe, sestre, zavist

22. **Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm: Janko in Metka.** Prev. Polonca Kovač. Ilustr. Kamila Volčanšek. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011. Velike slikanice. 15 str.
za: B; teme: bratje, čaravnice, gozd, sestre, starši

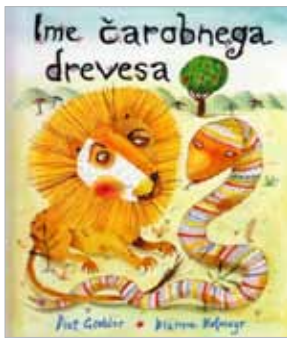

Pravljica bratov Grimm *Janko in Metka* je v slovenskem prostoru doživela več prevodov (France Bevk, Fran Albreht) in ilustracij (Roža Piščanec, Svjetlan Junaković), tudi vrsto priredb in potrošnih izdaj, tako v slikanicah kot v zbirkah pravljic. To je izdaja v prevodu Polonce Kovač (prvič so v njenem prevodu Grimmove pravljice izšle v dveh knjigah leta 1993 in je bila za ta prevod uvrščena tudi na IBBY častno listo) in z ilustracijami Kamile Volčanšek (ki so že krasile slikanico *Janko in Metka*, toda tedaj v prevodu Frana Albrehta, 1987, 1994, 1999). Najbrž so se pri založbi prav zato odločili, da ilustracije tako na platnicah kot v notranjosti obrobijo svetleje in ne s temno barvo kot v prejšnjih treh izdajah, kar pa seveda povzroči tudi drugačen estetski učinek. Toda le tako je že na prvi pogled videti, da ne gre za pravi ponatis slikanice (čeprav je v kolofonu zapisano, da gre za 4. natis), ampak za izdajo v drugem prevodu. Tako je sodobnim bralcem dostopna v celoti najbolj dognana slikaniška izdaja znane in priljubljene klasične pravljice bratov Grimm, ki še vedno vznemirja tudi s pripovedjo o krutosti staršev, ki pa je predvsem posledica revščine, ter o iznajdljivosti bratca in sestrice, ki s svojo vrnitvijo prineseta očetu tudi bogastvo. (TJ)

23. **Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm: Sneguljčica.** Prev. Fran Albreht. Ilustr. Marlenka Stupica. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000. Cicibanov vrtiljak; Velike slikanice. 28 str.
za: B; teme: čaravnice, dobrota, gozd, kraljične, mačehe, palčki, zavist
24. **Habič, Špela: Enajst medvedov in cesarjeva hoja.** Ilustr. Andreja Gregorič. Murska Sobota: Ajda, IBO Gomboc, 2008. Modri planet. 28 str.
za: B, 1; teme: drevesa, gozdovi, gradovi, Notranjska, Slovenija
25. **Hill, Eric: Pikijev sprehod skozi gozd.** Prev. Marjana Hönigsfeld Adamič. Ilustr. Eric Hill. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994. 16 str.
za: A, B; teme: gozdovi, psi, živali v domišljiji
26. **Hofmeyr, Dianne: Ime čarobnega drevesa.** Ilustr. Piet Grobler. Prev. Mateja Črv Sužnik in Miha Sužnik. Hlebce: Zala, 2013. 25 str.
za: B; teme: Afrika, drevesa, ime, lakota, živali v domišljiji

Južnoafriška pisateljica ter njen rojak, slikar in ilustrator, se slovenskim bralcem s prevodom slikanice o čarobnem drevesu predstavljata prvič. Zgodbica je zgrajena po vzorcu več afriških živalskih pravljic, v katerih navidez neznatna živalca reši nalogo, ki je mogočnejše in drznejše živali pred tem niso bile sposobne rešiti. Osrednji problem je značilno afriški: voda in z njo hrana. Ob reševanju tega problema zgodbica izpostavi nekaj afriških značilnosti: brezglavo bežanje zebre, prislovično dober spomin slona, klepetavost opic, nasproti neizprosni pitona in absolutni moči leva. Vse te lastnosti se v odločilnem trenutku izkažejo kot nezadostne pri reševanju lakote in žeje. Edina, ki zmore premagati oviro, je pesem, in to afriška. Neznatna želvica, oborožena z modrostjo svoje prababice, ve, da pesem zmore največ. Izvirna ilustracija zvesto spremlja pripoved, dodaja pa ji plesni ritem, ki se ves čas vije okoli čarobnega drevesa in nikoli ne obmiruje. Čeprav belca, oba avtorja izžarevata tisto afriško barvitost, ki sta je bila deležna že ob rojstvu. (VZ)

27. **Jakob, Jure.: Skrivni gozd.** Ilustr. Anja Jerčič Jakob. Dob pri Domžalah: Miš, 2017. 32 str. za: B, 1; teme: gozdovi, gozdne živali
28. **Jakob, Jure: Tri vrane s platane: o živalih, otrocih in drevesih.** Ilustr. Anja Jerčič Jakob. Dob: Miš, 2018. 31 str. Za: B, 1; teme: drevesa, poezija
29. **Kako so nastale gosli: romska pravljica = Sar uli i hegeduva: romani paramisi.** Prev. Niko Kuret, Romeo Cener. Ilustr. Suzana Bricelj. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006. Knjižnica Čebelica. 24 str. za: 1; teme: glasba, glasbila, Romi
- 30. **Krančan, David: zverinice iz Rezije v stripu.** Grdina. Ilustr. David Krančan. Ljubljana: Forum, 2014. Minimundus. 34 str. za: B, 1; teme: gozd, pošasti, živali v domišljiji

Kdo ve, kaj bi danes še ostalo od našega poznavanja Rezije, če nam Milko Matičetov ne bi skoraj pol stoletja, v tej odročni in skrivnostni pokrajini onstran Kanina, »lovil in udomačeval« tamkajšnjega pripovednega izročila? V prepoznavanju tega nadčasovnega kulturnega bogastva so se pri reviji Stripburger odločili, da posamezne pripovedi iz kulturnih Zverinic iz Rezije v sozvočju z zakonitostmi ljudskega pripovedništva posodobijo in novim generacijam bralcev ponudijo v obliki stripa. Tako je rezijansko ljudsko pravljico Grdina pod kamnom David Krančan predelal v strip kot zabavno in lahkotno branje, ki ga bodo zmogli tudi najbolj oklevajoči bralci. Na prvih straneh privlačne knjižice v nekaj besedah in malo več slikah izvemo za Rezijo in njeno govorico. Po tem pa se v slogu prave grozljivke pojavi Grdina. Če mlajšim bralcem ali poslušalcem pojasnimo, da je to daljna prednica njim bolj domačega Zverjasca, bo to povsem zadostovalo. Ta požrešna in nasilna pošast se spravi na tri zajčke, ki se (v stripu) frnikulajo. Ob tem mimogrede izvemo, da Grdina obožuje hitro hrano (ne fast food!). Zajčki ji seveda zbežijo, sama pa po nerodnosti ostane ujeta v past, od

koder jo reši mimoidoči kmet. V zahvalo bi ga kar požrla, če ne bi bil kmet toliko ozaveščen, da zahteva pravično sodbo. Kot naročeno se kot razsodnica pojavi botra lisica, ki »hoče preveriti vsa dejstva«, zato prepriča Grdino, da se tako rekoč sama ujame nazaj in »še vedno ždi pod tistim kamnom«. Izkoristimo priložnost in z Grdino s stripom okužimo že najmlajše. (TO)

31. **Kunaver Ličen, Polona: Skrivnostni gozd.** Ilustr. Anja Kranjc. 1. natis. Kranj: Narava, 2017. 54 str. za: B, 1; teme: gozdovi, glasovi, gozdne živali, narava

32. **Lavie, Oren: Medved, ki ga prej še ni bilo, in čarobni gozd.** Ilustr. Wolf Erlbruch. Prev. Mateja Sužnik. Hlebce: Zala, 2017. 44 str. za: 1; teme: medvedi, samopodoba, vrline, sreča, lepota, pomoč, prijaznost, samozavest, filozofija, živali v domišljiji

Vrhunska slikanica je večplastna, sporočilna bralcem vseh starosti. Mlajši jo doživljajo kot pravljico, »pustolovsko« linearno pripoved o Medvedu, ki zraste iz drobne Pršice in v gozdu sreča nenavadne prebivalce, kot so Učinkovita krava, Leni zelenec, Predzadnji pingvin in Želva taksi. Starejšim je simbolična, filozofska, tudi duhovita metafora o iskanju samega sebe; med napotki in modrostmi, ki jih Medvedu natresejo ta nesmiselna bitja, lahko zaznajo tudi kritiko sodobnega življenja in sveta. Brez pravega smerokaza pot v gozdu Medveda skozi številne izkušnje končno pripelje domov k samemu sebi, njegova samopodoba je trdna, zaveda se, da je prijazen, srečen in čeden. Besedilo v dognanem prevodu zveni poetično. Osupljivo lepa ilustracija upodablja gozd in bitja v njem skrivnostno, bogato v podrobnostih in barvnih odtenkih, z zlatim pridihom, skratka čarobno, kot je življenje samo. (Nemški ilustrator Wolf Erlbruch je prejel nagrado ALMA, 2017.) (TJ)

33. **Lavrenčič, Matej: Prevzetna opica: ta ljudske v stripu.** Ljubljana: Forum, 2017. Minimundus; 16, Posebna izdaja revije Stripburger. 36 str. za: B, 1; teme: džungla, opice, prevzetnost, ljudska modrost, živali v domišljiji

34. **Louis, Catherine: Fičfirič pridanič.** Prev. Veronika Drolc. Ilustr. Catherine Louis. Ljubljana: Kres, 2000. 25 str. za: B; teme: bobri, drugačnost, les, nesoglasja, samopodoba, živali v domišljiji

Na bobrišču, kjer vladata delo in red, živi bober, ki ne izpolnjuje pričakovanj svoje skupnosti. Ker ga imajo za pridaniča in mu ta oznaka ne diši, se odseli. Na poti sreča brezo, ki ima v deblu neobičajno luknjo in ta nenavadnost v njem prebudi občutje lepega. Loti se glodanja in iz debel ustvari polno nenavadnih oblik, ki so sicer za njegove tovariše brez vrednosti, a njega veselijo. Sporočilo o drugačnem veselju ustvarjalnega dela pa prijetno omehčata ilustracija, ki je ljubko okorna, in drobne besedne nianse, ki jih zadane tudi prevod. (Pionirska)

35. **Louise, Zanni: Adam in medved.** Ilustr. David Mackintosh. Prev. Barbara Majcenovič Kline. Hoče: Skrivnost, 2018. 32 str. za: B; teme: dečki, domišljija, medvedi prijateljstvo, narava, živali v domišljiji

36. **Majhen, Zvezdana: Gozdni prijatelji: od ježa do medveda.** Ilustr. Urška Stropnik Šonc. Maribor: Pivec, 2015. Nanizanka srčnosti. 20 str. za: A; teme: gozdovi, živali v naravi

37. **Majhen, Zvezdana: Drevesa: od lipa do bora.** Ilustr. Urška Stropnik Šonc. Maribor: Pivec, 2015. Nanizanka srčnosti; 20 str.
za: A; teme: drevesa
38. **Makarovič, Svetlana: Lisjaček v Luninem gozdu.** Ilustr. Kostja Gatnik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1976. Knjižnica Čebelica. 16 str.
za: B, 1; teme: gozdovi, lisice, luna, zima, želje, živali v domišljiji

39. **Makarovič, Svetlana: Medena pravljica.** Ilustr. Suzi Bricelj. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2017. Svetlanovčki. 40 str.
za: B, 1; teme: čebele, med, medvedi, gozdovi, požari, živali v domišljiji

Ponovno je ena izmed priljubljenih pravljic vrhunske in vsestranske umetnice Svetlane Makarovič ugledala luč sveta v sveži preobleki. Zgodbo, ki smo jo že leta 1991 lahko poslušali na zvočni kaseti, si jo pozneje ogledali v ljubljanskem lutkovnem gledališču in nato prebirali v prvi samostojni knjižni izdaji z ilustracijami Lucijana Reščiča, je tokrat bogato in živobarvno čudovito likovno opremila Suzi Bricelj. Že na prvi pogled mamljiva knjiga, ki ji je priložena tudi zgoščenska z zvočnim zapisom, tako vabi, da se potopimo v njeno medeno vsebino ter se posladkamo s pripovedjo o medvedu in njegovem nesojenem medu, ki med gozdnimi prebivalci sproži veliko zanimanja in je vir različnih bolj ali manj prijetnih dogodivščin. (ZSV)

40. **Makarovič, Svetlana: Pod medvedovim dežnikom.** Ilustr. Gorazd Vahen. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011. Svetlanovčki. 15 str.
za: B; teme: gozdovi, medvedi, prijateljstvo, sebičnost, živali v domišljiji

To je že tretji, prenovljeni natis te slikanice, prva izdaja je v zbirki Čebelica izšla že leta 1998. Znana živalska pravljica postavlja v ospredje vrline, kot so velikodušnost, sočutje in pomoč drugim, značajske lastnosti, ki jih veliko premore tudi dobrosrčni in prijazni medved. Ta na deževen dan vzame pod svoj novi dežnik najmanjše in najšibkejše gozdne živali: srnico, zajčka, miško in veverico ter si tako z ljubeznivostjo pridobi njihovo simpatijo in prijateljstvo. Sebična lisica, ki nasprotno zavrne prošnje za pomoč, pa mora naslednji dan, na sončno nedeljo, prenašati sama svojo dolgočasno družbo, saj se nihče več ne zmeni zanjo. Slikanico bogatijo barvite, močne in komunikativne ilustracije, ki so razgrnjene pred bralca tako, da lahko ponotranji zlasti dvojico lastnosti, ki si v pomenljivi živalski pravljici stojita nasproti ter sta ujeti v podobi prihuljene lisice in pokončnega medveda – to sta velikodušnost in sebičnost. (IM)

41. **Makarovič, Svetlana: Škrat Kuzma dobi nagrado.** Ilustr. Tomaž Lavrič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013. Svetlanovčki. 25 str.
za: B; teme: škratje, vragolije, živali v domišljiji

42. **Medved išče pestunjo: ruska ljudska pravljica.** Prev. Marjana Kobe. Ilustr. Polona Lovšin. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003. Knjižnica Čebelica. 15 str.
za: B; teme: medvedi, mladiči, živali v domišljiji

43. **Messier, Mireille: Moja veja.** Ilustr. Pierre Pratt. Prev. Mateja Sužnik. Hlebce: Zala, 2017. 34 str.
za: B; teme: deklice, gugalnica, les, uporabnost, ustvarjanje, vihar, žled

Majhna deklica v prvi osebi pripoveduje, da je ponoči divjal ledeni vihar, ki je vse vklenil v žled in odlomil vejo drevesa, ki jo je imela zelo rada, saj se je na njej gugala in skakala z nje. »Ni samo veja, moja veja je!« Sosed jo potolaži, da ima odlomljena veja vendar potencial! S to besedo, ki s svojo nenavadno nerazumljivostjo deluje skrivnostno in obenem spodbudno, sosed Frenk deklico prepriča, da veje res ni treba zavreči, ampak da je z domišljijo in nekaj potrpežljivosti iz nje mogoče narediti nekaj novega in lepega. Ilustracija z nekaj osnovnimi močnimi barvami in odločnimi kretnjami upodobi posledice nočne ujme, dekličino žalost, njeno ustvarjanje s sosedom in njuno čudovito novo gugalnico. Slikanica poudarja pomen domišljije in ustvarjalnosti, medgeneracijsko sodelovanje in tudi to, da je pomembno ohranjanje ljubih stvari v spominu. Precej posebna slikanica, dobrodošla v potrošniško naravnem svetu, kjer se včasih zdi, da naj bi vse poškodovane reči takoj zavrgli. (TJ)

44. **Mukundan, M.: Steklo drevo.** Prev. Katja Klopčič Lavrenčič. Ilustr. Poonam Athalye. Ljubljana: Sodobnost International, 2014. Gugalnica. 32 str.
za: B, 1; teme: babice, drevesa, Indija, pripovedovanje, vnuki

Priljubljeni indijski pravljicar iz zvezne države Kerala, eden od pionirjev moderne književnosti v dravidskem jeziku malajalam, v tej slikanici za pripovedovalca zgodbe izbere majhnega dečka po imenu Uni, za poslušalca pa njegovo babico. Dečkova pripoved se kot predstava na steni njune kože izrisuje z barvitimi ilustracijami mlade indijske arhitektke in vizualne umetnice, ki v svojih virtuoznih risbah in slikah rada išče vezi z miti, ki se jih spominja iz otroštva. Steklo drevo je nekakšna ekološka različica Andersenovega Cesarjevega slavca, le da je tu poudarek na čarobnem daru pripovedovanja, ki ga ima drugošolček Uni. V nekaj stavkih babici naslika prizore o prelepi magnoliji, ki jo uničijo zaradi vsemogočne, z bleščavo tehniko podkrepljene pohlepnosti. Še sreča, da je to samo pravljica in da je zdaj, ko babica spi, steklo drevo lahko spet pravo, s pravim vonjem in pravimi gnezdi. (VZ)

45. **Oskarsson, Bárður: Drevo.** Ilust. Bárður Oskarsson. Prev. Darko Čuden. Hlebce: Zala, 2017. 34 str. za: 1; teme: bahanje, dvom, drevesa, laž, psi, radovednost, skrivnosti, pretiravanje, zajci, živali v domišljiji

Zajec in pes ferskega avtorja spominjata na podganico in psa, ki smo ju bralci spoznali v prvi iz ferščine prevedeni slikanici Sploščeni zajec. Tudi tokrat avtor spretno in minimalistično prenese celovito sporočilo. Zajec Bob zbira pogum, da bi se odpravil onkraj drevesa. Sreča psa Hilberta, ki mu razloži, da tam pravzaprav ni ničesar posebnega. Sam to ve, ker je bil tam že večkrat, pravzaprav je prepotoval ves svet. Vse to pa mu je uspelo, ker zna leteti – precej hitro in visoko, zato ga še nikoli niso videli, ampak trenutno je zelo utrujen od vsega letenja, zato Bobu ne more pokazati, kako se leti. Hubertovo hvalisanje, podkrepjeno z veliko domišljije, bi našli v marsikaterem vrtcu. Se bodo otroci prepoznali? (TB)

46. **Pogačnik, Jelka: Moje drevo.** Ilustr. Jelka Reichman. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997. Cicibanova zbirka. 28 str. za: B, 1; teme: drevesa, koledarji, letni časi, meseci, narava

47. **Rosen, Michael: Lov na medveda.** Prev. Anja Štefan. Ilustr. Helen Oxenbury. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015. Velike slikanice. 34 str. za: B; teme: družina, igra, izleti, medvedi, narava

Prevod slikaniške klasike „We are Going on a Bear Hunt“ na štirinajstih straneh prinaša ure in ure zabave za družinsko branje, vrtčevsko raziskovanje ali samostojno prelistavanje. Jasne, izjemno zgovorne in estetske ilustracije v veliki slikaniški izdaji že same nagovorijo bralca. Rosenovo spevno rimanko pa je Anja Štefan tako spretno predstavila v slovenščino, da zazveni še bolj onomatopoetično kot v izvirniku. Skupaj z mlado družino tacamo po blatu, gazimo po reki in bežimo pred medvedom – naravnost v domačo posteljo. Mladi bralci se bodo s pustolovci, ki uživajo v packanju in crkljanju, hitro poistovetili, spevni verzi pa se lahko kar sami od sebe prikradejo na kakšen potep po gozdu, ki se mimogrede sprevrže v lov na medveda. To angleško klasiko smo sicer dolgo čakali, a dobili v najboljši mogoči izvedbi. (TB)

48. **Rozman, Andrej: Bober Bor.** Ilustr. Zvonko Čoh. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013. Velike slikanice. 37 str. za: B, 1; teme: bobri, glasba, pustolovščine, svoboda, ujetništvo, živali v domišljiji, živalski vrtovi

Bober Bor odrasča v živalskem vrtu, kjer se počuti utesnjenega, zato izkoristi prvo priložnost in pobegne. Svoboda pa je vse kaj drugega, kot si je predstavljal: srečuje bolj ali manj neprijazne živali in ljudi, sledi cela vrsta neprijetnih izkušenj, pogosto je utrujen in lačen. Toda njegova zgodba se srečno konča, saj naleti na prijazna glasbenika ter si v potoku ob njuni hiši ustvari novi dom, kar je vsekakor poklon načinu življenja, ki se druži z umetnostjo. Slikanico sta pisatelj Andrej Rozman Roza in ilustrator Zvonko Čoh, priznana in uspešna dvojica, namreč ustvarila za projekt »Knjige za vsakogar« in za festival kulturno-umetnostne vzgoje Bobri, ki v Ljubljani

ponuja otrokom različne kulturne dogodke. Tako besedilo kot ilustracija sta duhovita, polna podrobnosti in namigov na ljubljanske situacije ter tudi kritičnih namigov na dogajanje v naši družbi. Ob slikanici bodo uživali in se zabavali tako otroci kot odrasli; slikanica torej, ki je dobrodošla za družinsko branje. (TJ)

49. **Stupica, Marlenka: Čudežno drevo.** Ilustr. Marlenka Stupica. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2014. 16 str.
za: A, B; teme: drevesa, živali v domišljiji

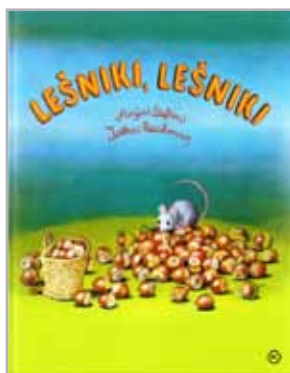
50. **Suhodolčan, Leopold: Cepecepetač.** Ilustr. Jelka Reichman. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011. Velike slikanice. 32 str.
za: B; teme: deklice, igrače, izgubljeni, les, muzeji

51. **Štampe Žmavc, Bina: Drevo srca.** Ilustr. Urška Stropnik. Maribor: Obzorja, 2005. 16 str.
za: B, 1; teme: dedki, drevesa, vrednote

52. **Štefan, Anja: Čez griček v gozdiček.** Ilustr. Jelka Reichman. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999. Cicibanova zbirka. 40 str.
za: B, 1; teme: gozd, narava, slikopisi

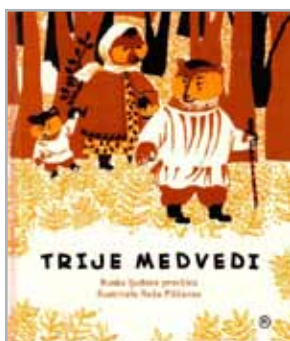
53. **Štefan, Anja: Lešniki, lešniki.** Ilustr. Jelka Reichman. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016. Velike slikanice. 29. str.
za: B; teme: gozd, narava, slikopisi

Priljubljena slikanica uveljavljenega avtorskega tandema Štefan-Reichman, ki je končno doživela novo, nekoliko prenovljeno izdajo, tokrat v zbirki Velike slikanice. Prvič je izšla že davnega leta 2000, zato je bila ponovna izdaja več kot potrebna za vse predšolske otroke, sploh pa za začetniške bralce, ki šele stopajo na pot branja. Odlični slikopisi, tako besedilno kot tudi likovno, na katerih so zasnovane »drobne«, a hkrati velike zgodbe, jim vstop v svet branja olajšajo, jih motivirajo in opogumljajo za ta »velik korak«. (DLV)

54. **Trije medvedi: ruska ljudska pravljica.** Prev. Pavel Golia. Ilustr. Roža Piščanec. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013. Biserna Čebelica. 23 str.
za: B; teme: gozdovi, medvedi, živali v domišljiji

55. **Tsurumi, Masao: Gugalnikovo drevo.** Prev. Erika Wouk. Ilustr. Andrej Trobentar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993. Knjižnica Čebelica. 16 str.
za: 1; teme: drevesa

56. **Ungerer, Tomi: Trije razbojniki.** Prev. Tatjana Cestnik. Ilustr. Tomi Ungerer. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010. Velike slikanice. 37 str.
za: B, 1; teme: deklice, dobrota, razbojniki, sirote, sreča

Slikanica, ki je prvič izšla leta 1961 v nemščini, je umetnina francoskega ilustratorja in poznejšega Andersenovega nagrajenca za ilustracijo (1998), ki smo ga v slovenski knjižni izdaji kot ilustratorja prvič spoznali leta 1996, in sicer v slikanici Kleopatra se sanki Andréja Hodeirja. V avtorski slikanici Trije razbojniki se umetnik z nekaj preprostimi stavki in s toliko bolj povednimi celostranskimi ilustracijami »razbojniške« barvitosti (pretežno črne) posveti srčni dobroti in solidarnosti: otrok, ki je sprejet, zna vse temno, tudi če sta to človekovi slabost in nespametnost, spremeniti v svetlo in toplo. Razbojniško robotost spreminja v človeško občutljivost za stisko drugih, razbojniški plen v prijazen dom številnih sirot, tri strah zbujujoče legende pa v tri spomenike očetovske dobrote. (VZ)

57. **Vincent, Gabrielle: Lovro in Matej. Moj stari hrast.** Prev. Ivan Minatti. Ilustr. Gabrielle Vincent. Ljubljana: Epta, 1995. 28 str.
za: B; teme: drevesa, ekologija, narava, starost, življenje

58. **Vitez, Grigor: Zrcalce.** Prev. Jože Šmit. Ilustr. Marjan Manček. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009. Zakladi otroštva. 16 str.
za: B; teme: gozdovi, zrcala, živali v domišljiji

Ideja za ponatis slikanice Zrcalce v zbirki Zakladi otroštva je odlična, bo pa bralce, ki so se nad njo navduševali že pred veliko leti, bržkone zmotila nova, rjava in nasploh temnejša (manj posrečena) preobleka, ki je zamenjala prvotno vijolično. Med platnicami se seveda gozdno življenje po starem vrti okoli zrcalca, ki se lepega dne znajde na gozdni jasi in zbega gozdne prebivalce (zajca, veverico, šojo in medveda), saj v njem vsak prepozna svojo sliko, zaradi česar se kmalu vname prepir ter zažene vik in krik. So sliko sploh kdaj imeli? In kdaj so jo izgubili? Ah, saj ni pomembno, ko pa tako očitno leži pred njimi in še dobro, da so jo našli! Posrečena ideja, ki izhaja tudi iz predpostavke, da vsake oči vidijo po svoje (nekaj malega pa pristavi tudi o zakonu močnejšega, v obliki medveda, seveda), se razživi v duhovito zgodbico, polno živahnih dialogov. Gozdni prepirljivci pa v hudomušnih ilustracijah Marjana Mančka zaživijo tudi v podobi, ne le zbadljivi besedi, ki bi izrečena na glas gotovo ubirala nespodobno, a nemara zabavno visoke tone. (GK)

59. **Weigelt, Udo: Vanja in divje živali.** Prev. Ema Andoljšek. Ilustr. Svjetlan Junaković. Kranj: Narava, 2006. 28 str.

za: B; teme: gozdovi, izgubljeni, zajci, živali v domišljiji

Slikanica priljubljenega nemškega pisatelja Uda Weigelta je že njegova enajsta knjiga, prevedena v slovenščino, pri čemer po pripovedni plati ni ena boljših, a je pospremljena z ilustracijami vrhunskega hrvaškega in evropskega ilustratorja in slikarja Svjetlana Junakovića. Zgodbo o zajčku, ki se je izgubil in se zato okoli njega začno zbirati živali, ki bi mu rade pomagale najti pot v svoj želodec, ilustrator pripoveduje skoraj brez risbe. Žive barvne ploskve se na akvarelnem jesenskem ozadju razpotegujejo ali gnetejo v oblike lačnih zverinic, dokler se ne zgnetejo v klobčič prepira in rdečerjavega listja. Razmeroma statično besedilo uspe ilustratorju spraviti v vznemirljivo dinamiko barv, ki bo otroke navduševala nad drvenjem čez poljano, nad spretnim vijuganjem med drevesi, nad plazenjem tik ob zemlji, nad zvijanjem, tekanjem, bežanjem in ravsanjem tik pred sončnim zahodom. (Pionirska)

60. **Weightman, Magnus: Dobrodošel doma, bober!** Ilustr. Magnus Weightman. Prev. in pripr. Mojiceja Podgoršek. Domžale: Epistola, 2017. 36 str.

za: B; teme: bivališča, bobri, brlogi, glasba, potovanja

61. **Zajc, Dane: Leteča hišica.** Ilustr. Anka Luger Peroci. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002. Velike slikanice. 27 str.

za: B; teme: drevesa, ekologija, hiše

62. **Zelinka, Mira: Zmešnjava v gozdu.** Ilustr. Marjanca Jemec Božič. Celje: samozal., 2001. 43 str.

za: B, 1; teme: samopodoba, vrline, živali v domišljiji

63. **Zverinice, pozdravljene!: sedem najlepših živalskih pravljic iz Rezije.** Ilustr. Zvonko Čoh. Ujel in udomačil Milko Matičetov. Rahlo počesala Anja Štefan. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016. Velike slikanice. 47 str.

za: B, 1; teme: gozd, Rezija, živali

Slikanica prinaša sedem (pravljичno število!) rezijanskih pravljic, ki jih je v tej »odmaknjeni« pokrajini zbral raziskovalec in zbiratelj slovenskega ljudskega izročila dr. Milko Matičetov. Prvič je rezijanske pravljice, namenjene mladim bralcem, izdal v knjigi z naslovom Zverinice iz Rezije v zbirki Zlata ptica leta 1973; ilustrirala jo je Ančka Gošnik-Godec. Tej so sledile ponovne izdaje v letih 2010, 2014 (priložen je tudi CD). Slikaniška izdaja sedmih najlepših rezijanskih pravljic po izboru pravljíčarke, avtorice in etnologinje Anje Štefan, ki jim je novo življenje hudomušno vdihnil Zvonko Čoh, se zdijo kot uvod in vabilo v svet ljudskega pripovedništva. (DLV)

SAMOSTOJNI BRALCI

2. bralna stopnja (9–12)

64. **Calcutt, David: Robin Hood.** Prev. Tamara Laganin. Ilustr. Grahame Baker Smith. Hoče: Skrivnost, 2015. 176 str.

za: 2; teme: Anglija, gozdovi, lokostrelci, pogum, pomoč, pravičnost, pustolovščine, Robin Hood (literarni junak), srednji vek, vitezi, vrline

65. **Cohen Janca, Irène: Tudi drevesa jokajo.** Prev. Lucija Rifel. Ilustr. Maurizio A. C. Quarello. Ljubljana: Novi svet, 2012. 33 str.
za: 2; teme: Amsterdam, Anne Frank (1929-1945), drevesa, holokavst, Judje, Nizozemska, sodobnost, stoletje, 2. pol. 20. stol.

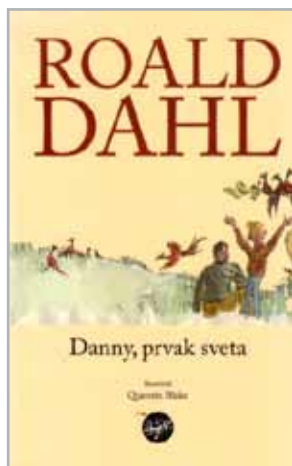
Francoska mladinska pisateljica (rojena v Tuniziji, danes bibliotekarska svetovalka) s svojo najnovejšo slikanico, prvo prevedeno v slovenščino, ostaja zvesta angažiranemu pisanju za otroke in mladino, s katerim spoštljivo in inovativno povezuje preteklost s sedanjostjo in trpeče z njihovimi sopotniki. Skupaj z italijanskim slikarjem in ilustratorjem sta ustvarila pretresljiv opomnik na Anno Frank in s preprostim šelestenjem ostarelega kostanja povedala vse bistveno o nesmislih druge svetovne vojne. V vlogi starša ali mentorja vam bo slikanica v veliko oporo, ko boste otrokom razlagali dejstva o vojnah, vsem bralcem pa bo med vrsticami in kostanjevimi listi govorila tudi o neuničljivi moči življenja: svojo življenjsko moč in spomine kostanj tik pred poseko predaja cepiču, ki bo na njegovem mestu kot novo drevo prevzelo vlogo pomnika na Prinsengracht 263, svoj les pa ... tudi tej slikanici in s tem trajnemu spominu na Anno Frank. (VZ)

66. **Derib; Job: Yakari pri bobrih.** Prev. Špela Žakelj. Ilustr. Derib; Job. Ljubljana: Alica, 2014. Yakari. 45 str.
za: 2; teme: bobri, Indijanci, pustolovščine

V slovenskem prevodu smo priljubljene francosko-belgijske stripe prvič dobili leta 2013 (Yakari in Beli bizon ter Yakari in Veliki orel, 2013). Yakari pri bobrih je torej že tretja knjiga v zbirki zgodbic o prav posebnem indijanskem dečku Yakariju, ki prihaja iz plemena Sujev in se zna pogovarjati z živalmi. Deček je zelo prijazen in rad sanjari, zato velikokrat zabrede v raznorazne težave in vznemirljive pustolovščine. V tretjem delu Yakari med potepanjem s svojim konjem Malim gromom sreča skupino bobrov, ki si na reki gradijo bivališče. Po nekaj začetnih nespornih Yakari ugotovi, da so pravzaprav prav prijetna družina in se hitro spoprijateljijo. Ko se bobri znajdejo v težavah (izgine mladi bober Lipko), jim Yakari s svojim konjem in prijateljico Mavrico z veseljem priskoči na pomoč. Zabaven in razgiban strip, ki bo vseh predvsem bralcem, ki jih navdušujejo pustolovske in napete zgodbe. (PP)

67. **Dahl, Roald: Danny, prvak sveta.** Prev. Sunčan P. Stone. Ilustr. Quentin Blake. Ljubljana: Sanje, 2006. 224 str.
za: 2; teme: dečki, očetje, odraščanje, podeželje, pogum

Delo odlikuje prepoznaven dahlovski slog z veliko humorja, duhovitosti, razburljive akcije in jezikovne inovativnosti, s pogostim poigravanjem s tabuji, z značilnim tokom pripovednega ritma, relativno pogostimi digresijami in prvoosebni pripovedovalcem, ki je kot običajno otrok. Roman je pravi vademekum Dahlovega pisanja tudi drugače; v tem zgodnjem besedilu ni težko najti tematskih in motivnih zametkov njegovih novejših mladinskih del. Tako se kot eden izmed ekskurzov v pričujočem romanu pojavi embrio poznejšega Velikanskega dobrodušnega velikana, pogosti so avtobiografski elementi, predvsem neprijetni spomini na čas šolanja in bivanja v internatih (te pozneje razdeli v svojih zgodbah iz otroštva Poba in deloma v Matildi), zaslediti je seveda tudi krivolovsko strast, ki ji je tako strastno privržen Dannyjev oče in se pozneje kot osrednja tema ubesedi v Čudovitem lisjaku.

V Dannyju, ki je pravi slavospev očetu in očetovstvu, pa lahko nenazadnje razberemo tudi dahlovsko kritiko družbe, opazno že v njegovi zgodnejši knjigi Charlie in tovarna čokolade; preprost človek, kot je Dannyjev oče, s pomočjo iznajdljivosti in zdrave pameti osmeši nadutega in snobovskega bogatina. Fanfare za preprostega človeka in drugi instrumenti dahlovskega pisanja zvenijo v slovenskem prevodu umerjeno. (Pionirska)

68. **Grey Owl: Sajo in njena bobra: namenjeno otrokom na vsem svetu in vsem ljudem, ki ljubijo tišino.** Besedilo Veša Kvonezin – Siva sova. Prev. Pavel Holeček. Ilustr. Janko Testen. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1979. Biseri. 150 str.
za: 2; teme: ujetništvo
69. **Judson, William: Mrzla reka.** Prev. Seta Oblak. Ilustr. Kostja Gatnik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1983. 208 str.
za: 2; teme: divjina, gozdovi, pustolovščine
70. **Kipling, Rudyard: Knjiga o džungli.** Ilustr. Christian Broutin. Prev. Janez Gradišnik. Spr. bes. Pierre Pellerin. Prev. spr. bes. Mateja Seliškar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996. Ilustrirani klasiki. 210 str.
za: 2; teme: dečki, divjina, gozd pragozd, Indija, volkovi, živali v domišljiji
71. **Lindgren, Astrid: Ronja, razbojniška hči.** Prev. Lena Holmqvist. Ilustr. Ilon Wikland. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018. Sinji galeb. 254 str.
za: 2; teme: dekleta, družine, enakopravnost, fantastična bitja, fantje, gozdovi, hčere, ljubezen, očetje, odraščanje, prijateljstvo, pustolovščine, razbojniki, razbojništvo, skrivnosti, svoboda vrednote
72. **Look, Lenore: Alvin Ho. Alergičen na taborjenje, pohodništvo in druge naravne katastrofe.** Ilustr. LeUyen Pham. Prev. Ana A. Strle. Ljubljana: Grlica, 2014. 179 str.
za: 2; teme: drugačnost, družina, fantje, strah, taborjenje
73. **Mankell, Henning: Pes, ki je potoval k zvezdi.** Prev. Irena Madric. Tržič: Učila International, 2004. 176 str.
za: 2; teme: družina, očetje, odraščanje, sinovi, strah
- Pisatelj nas z večkrat nagrajeno zgodbo o enajstletnem Joelu Gustafsonu prestavi v mestece na daljnem severu Švedske in v čas, ko ni bil nekaj vsakdanjega še niti radijski sprejemnik. Joel je pogosto osamljen – oče je gozdar, mama pa ju je zapustila – in dneve mu popestri bujna domišljija, s katero si umisli nevsakdanjo pustolovščino: sledeč psu, ki se ponoči sam potika po cestah, skuje svojo »tajno nalogo«. Z njo nato sčasoma izve za očetove nočne poti in to mu je sprva povod za skrb in žalost, nazadnje pa za zrelejše dojetanje njunega medsebojnega odnosa in odkrite pogovore o družini. Na svojih skrivnih potepih se Joel seznanja tudi z izjemno nenavadnima človekoma, ozdravljenim psihiatričnim bolnikom in pohabljenko, ob katerih lažje razčisti svoje probleme, ki v njuni družbi postanejo majhni in nepomembni. Druženje z dečkom Turejem pa mu pomaga, da dojame predvsem to, kaj je pravo prijateljstvo in kaj nastopaštvo. Pustolovščina tako postane presek odnosov z različnimi ljudmi in kalejdoskop različnih življenjskih nazorov, s čimer nam avtor ponuja možnost razumevanja drugačnega. Pri vseh teh vrtilinah slovenski prevod žal ni najboljši tudi zato, ker ni nastal po izvorniku. (Pionirska)*
74. **Mowat, Farley: Zgubljena na goljavah.** Prev. Majda Stanovnik. Ilustr. Charles Geer. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1968. Knjižnica Sinjega galeba. 244 str.
za: 2; teme: divjina, Indijanci, Inuiti, prijateljstvo, pustolovščine, zima

75. **Patterson, James; Chris Tebbetts: Strašna šola. Kako sem preživel nasilneže, brokoli in Kačji vrh.** Ilustr. Laura Park. Prev. Matej Frece. Izola: Grica, 2017. 309 str.
za: 2; teme: fantje, humor, nasilje, poletna šola, šole, pogum, taborjenje, vrstniki
76. **Paterson, Katherine: Most v Terabitijo.** Prev. Savina Zwitter. Ilustr. Boštjan Martinjak. Spr. beseda Aleš Debeljak. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999. Andersenovi nagrajenci. 146 str.
za: 2; teme: domišljija, pogum, prijateljstvo, smrt
77. **Paulsen, Gary: Sekira rešitve.** Prev. Andrej Hiti Ožinger. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999. Knjižnica Sinjega galeba; 299. 143 str.
za: 2; teme: dečki, divjina, gozdovi, nesreče, živali v naravi
- 78. **Paver, Michelle: Brat Volk.** Prev. Tamara Bosnič. Ilustr. Geoff Taylor. Dob pri Domžalah: Miš, 2004. Kronika starodavne teme. 292 str.
Glej anotacija pri 83
za: 2; teme: dečki, demoni, Evropa, gozdovi, kamena doba, mitologija, odraščanje, volkovi, zgodovina, živali v naravi
79. **Paver, Michelle: Duhaselec.** Prev. Tamara Bosnič. Ilustr. Geoff Taylor. Dob pri Domžalah: Miš, 2006. Kronika starodavne teme. 343 str.
Glej anotacija pri 83
za: 2; teme: dečki, demoni, Evropa, gozdovi, kamena doba, mitologija, odraščanje, volkovi, zgodovina, živali v naravi
80. **Paver, Michelle: Izobčen.** Prev. Tamara Bosnič. Ilustr. Geoff Taylor. Dob pri Domžalah: Miš, 2007. Kronika starodavne teme. 333 str.
Glej anotacija pri 83
za: 2; teme: dečki, demoni, Evropa, gozdovi, kamena doba, mitologija, odraščanje, volkovi, zgodovina, živali v naravi
81. **Paver, Michelle: Iztrebljevalec duhov.** Prev. Tamara Bosnič. Ilustr. Geoff Taylor. Dob pri Domžalah: Miš, 2009. Kronika starodavne teme. 298 str.
Glej anotacija pri 83
za: 2; teme: demoni, Evropa, gozdovi, kamena doba, mitologija, pogum, volkovi, zgodovina, živali v naravi
82. **Paver, Michelle: Krivoprisežnik.** Prev. Tamara Bosnič. Ilustr. Geoff Taylor. Dob pri Domžalah: Miš, 2008. Kronika starodavne teme. 319 str.
Glej anotacija pri 83
za: 2; teme: dečki, demoni, Evropa, gozdovi, kamena doba, mitologija, odraščanje, volkovi, zgodovina, živali v naravi
83. **Paver, Michelle: Požiralci duš.** Prev. Tamara Bosnič. Ilustr. Geoff Taylor. Dob pri Domžalah: Miš, 2006. Kronika starodavne teme. 331 str.
za: 2; teme: dečki, demoni, Evropa, gozdovi, kamena doba, mitologija, odraščanje, volkovi, zgodovina, živali v naravi

Serija romanov Kronika starodavne teme nas popelje v davno preteklost, ko je severozahodno Evropo še v celoti pokrival Gozd in so ljudje živeli v rodovnih skupnostih ter v tesnem sožitju z naravo. Po eni strani temačna, saj je v ospredju skrivnostna in kruta obrednost, po drugi strani pa naravi zavezana je tudi posebna usoda glavnega junaka, dečka Toraka: ko mu očeta ubije demonski medved, se mora skupaj z udomačenim Volkom vedno znova spopadati z izjemnimi okoliščinami. Prepričljivo napisane zgodbe so zanimiv spoj zgodovinskega romana s fantazijo,

pri čemer se oboje naslanja na iste premise primitivnega verovanja, mitologije ipd. Prepletenost fantazijskega in stvarnega je tudi psihološko utemeljena: v ospredju pripovedi je vsakič nekoliko drugačna predstava demona, poosebljenega zla, s katerim se mora deček spoprijeti, da bi prestal zahtevno iniciacijsko preizkušnjo, zaradi katere mu bo družba, na robu katere živi, pripravljena priznati njegov posebni status. (Pionirska)

84. **Salten, Felix: Bambi.** Prev. Kristina Brenk. Ilustr. Ančka Gošnik Godec. Spr. beseda Kristina Brenk. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970. Biseri. 152 str.
za: 2; teme: gozdovi, srne, živali v domišljiji
85. **Salten, Felix: Prigode veeverice Peri.** Prev. Jakob Rado Vouk. Ilustr. Hans Bertle. Ljubljana: Ara, 2018. 219 str.
za: 2; teme: gozdne živali, gozdovi, narava, dogodivščine, odnosi med človekom in živaljo, odnosi v naravi, pogum, prijateljstvo, veeverice živali v domišljiji
86. **Sienkiewicz, Henryk: V puščavi in goščavi.** Prev. France Vodnik. Ilustr. Miki Muster. Ljubljana: Delo, 2006. Jubilejna izdaja legendarnih stripov Miki Muster; 20. 75 str.
za: 2; teme: Afrika, divjina, prijateljstvo, pustolovščine, ugrabitve

3. BRALNA STOPNJA (12–15 LET)

87. **Allende, Isabel: Pigmejski gozd.** Prev. Nina Kovič. Tržič: Učila International, 2005. Žepna knjiga Učila International. 185 str.
za: 3; teme: Afrika, babice, divjina, magija, potovanja, prijateljstvo, pustolovščine
88. **Allende, Isabel: Mesto zveri.** Prev. Špela Mihelač. Tržič: Učila International, 2003- 255 str.
za: 3; teme: Afrika, babice, divjina, magija, potovanja, prijateljstvo, pustolovščine
89. **Čater, Dušan: Pojdi z mano.** Spr. bes. Gorazd Trušnovec. Novo mesto: Goga, 2009. Lunapark. Gugalnica. 286 str.
za: 3; teme: mladostniki, odraščanje, podeželje, potovanja, preživetje, Slovenija

Zgodba se začne kot nastavek problemskega mladostniškega romana. Glavni protagonist Manc se tik pred koncem šolskega leta znajde pred izključitvijo, saj je po krivem obtožen kraje mobilnega telefona. S svojimi problemi se ne more zateči nikamor, še najmanj domov, kjer ga čaka oče alkoholik. Priložnost za začasni pobeg iz situacije se pokaže, ko se s sošolci na njegovo pobudo odpravijo po gradivo za šolsko fotografsko razstavo na zapuščeno domačijo njegovega deda. Z Mancem gredo še trije najstniki, ki so precej različni med seboj in jih avtor sicer skopo, vendar psihološko dobro določi. Njihov »izlet« se že po nekaj urah sprevrže v nepričakovano srhljivko. Mestni otroci, ki večino časa preživijo na betonskih stopnicah, pred televizorjem in računalnikom, in ki komunicirajo predvsem prek mobija, podeželje in njene prebivalce doživljajo kot grozljivko. Avtor bralca spretno vodi in mu daje na pravih mestih ključne informacije, pri čemer ves čas spodbuja spraševanje o tem, kje se grozljivo v resnici dogaja – znotraj protagonistov samih ali v resničnosti zunaj njih – in zgledno vzdržuje srhljivo napetost, mimo (rahlo čudežno) srečne razrešitve »problemske« linije romana, vse do konca ... Ob vsem je treba pohvaliti spremno besedo Gorazda Trušnovca. (MP, TJ)

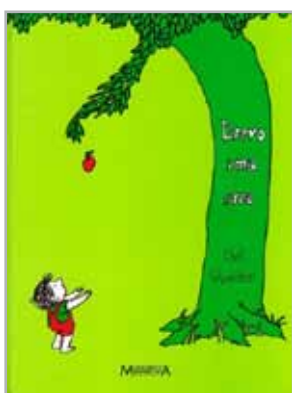
90. **London, Jack: Zgodbe iz severnih gozdov.** Prev. in spr. bes. Igor Majaron. Ljubljana: Karantanija, 1993. Lastovka: najlepše zgodbe sveta. 116 str.
za: 3; teme: Indijanci, divjina, pustolovščine

91. **Ness, Patrick: Sedem minut čez polnoč: napisano po zamisli Siobhan Dowd.** Prev. Ana Ugrinovič. Ilustr. Jim Kay. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013. 214 str. [zlata hruška] za: 3; teme: bolezni, drevesa, fantastična bitja, matere, očetje, pošasti, sanje, sinovi, smrt, strah

V Ameriki rojeni in v Angliji živeči Patrick Ness, avtor mladinskih uspešnic in novinar, je roman Sedem minut čez polnoč zapisal po predlogi oziroma zapiskih pokojne priljubljene angleške pisateljice Siobhan Dowd. Knjiga je prejela tako nagrado za besedilo (prestižno Carnegie Medal 2012) kot tudi za izjemno sugestivne ilustracije, ki so delo Jima Kaya. Roman je sicer mladinski, a bo nedvomno ganil tudi odraslega bralca, ki bo spotoma lahko užival tudi v gibkem jeziku in dodelani vizualni podobi knjige. Trinajstletni Conor se spopada s hudo boleznijo svoje matere in z dejstvom, da je vsak dan bolj šibka in na koncu življenja, čeprav mu sama zagotavlja, da se bo izmazala. Potem je tu še odsotni oče, ki ima v drugi državi drugo družino, pa babica, ki ni niti malo takšna, kot bi naj babice bile. In Harry, tipičen nasilnež, kakršne premore vsaka šola, pa Lily, prijateljica, ki postane bivša prijateljica, ter pošast v obliki tise, ki začne usmerjati fantovo življenje. Ness zanimivo raziskuje Conorjevo duševnost ter prepričljivo opiše njegove občutke in misli ter občutek krivde, ki žre protagonista, spretno poveže s šolskim nasiljem. Sedem minut čez polnoč je globoka in ganljiva, na zadnjih straneh pa še prav posebej čustveno intenzivna pripoved, ki prav gotovo nikogar ne more pustiti hladnega. Kako le, ko pa so zgodbe »/.../ od vseh reči najbolj neobrzdane /.../ Zgodbe preganjajo in grizejo in zasledujejo. /.../ Zgodbe so beštije /.../ Kdo ve, česa vsega so zmožne, ko jih enkrat spustiš z vajeti«. (GK)

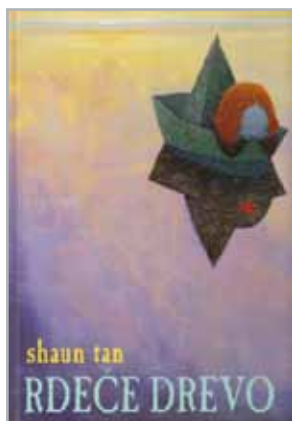
92. **Seton, Ernest Thompson: Rolf gozdovnik.** Ilustr. Ernest Thompson Seton. Prev. Rudolf Kresal. Mladinska knjiga, 1973. Izbrano delo E. T. Setona. 189 str. za: 3; teme: pustolovščine, divjina
93. **Silverstein, Shel: Drevo ima srce.** Ilustr. Shel Silverstein. Prev. Janko Jeromen. Ponatis. Celje: Celjska Mohorjeva družba: Društvo Mohorjeva družba, 2011. 55 str. Za: 3; teme: drevesa, ljubezen, življenje

Shel Silverstein (1932–99), ameriški pisatelj in pesnik ter glasbenik, je slovenskim bralcem znan predvsem po mladinskih oz. naslovniško odprtih pripovedih (Dolgomobil, Manjkajoči košček, Manjkajoči košček sreča Veliki O). Drevo ima srce je ponatis iz leta 1992. Avtor je napisal in narisal zgodbo o dečku, ki je igriv in vesel, vsak dan prihaja k drevesu, uživa njegova jabolka, se ziblje na njegovih vejah ... in zato se drevo počuti srečno. Odrasli mož pa je pridobitniški, od drevesa zahteva vedno več, drevo daje in daje, dokler ga postarani mož ne poseka in zgradi čoln, da bi ubežal zagrenjenosti od življenja. Ostane samo še štor, utrujeni starec lahko sede nanj in drevo je spet srečno. Črno-bela ilustracija je minimalistična risba, ki je že sama po sebi sporočilna, v kombinaciji z besedilom pa gradi izvirno nežno zgodbo o dajanju in prejemanju, ki je prežeta tako z žalostjo in otožnostjo kot s sprejetjem in razumevanjem. Življenje je minljivo, toda živo bitje je srečnejše v dajanju in predajanju ... (TJ)

94. **Tan, Shaun: Rdeče drevo.** Prev. Vesna Česen. Ilustr. Shaun Tan. Ljubljana: Ebesede, 2012. 32 str. za: 3; teme: čustva, domišljija, strah, upanje

V zadnjih letih smo dobili kar nekaj prevodov del vrhunskega avstralskega avtorja, Shauna Tana, ki je leta 2011 prejel prestižno nagrado ALMA, znanega po svojih nadrealističnih slikanicah za vse starosti. V Rdečem drevesu spremljamo rdečelaso deklico, ki ji gre na turoben dan vse po zlu, a zvečer vendarle dočaka kal žarečega upanja. Če tega v nadrealistični simboliki knjige zastopa razbohotenje rdečega drevesa sredi deklíčine spalnice, pa nas njene črne misli ves dan nagovarjajo z različnimi podobami: mojstrsko naslikane ogromne ribe, ki lebdi nad njo med potjo skozi mesto; plovbe s papirnato barčico po razpenjenem morju; čudaške predstave, odigrane v neznanem jeziku pred nemim občinstvom; ter čudovitih stvari – fantastičnih letečih strojev, ki brezbržno hite mimo njenega okna, zaklenjenega z žabico obžalovanja ... Rdeče drevo je osupljivo lepa in poetična knjiga, ki nagovarja bralce vseh starosti. Naša glavna pripomba v sicer zelo solidno izdelani slovenski izdaji, ki ji gredo pohvale za odlične reprodukcije slik in dosledno uporabo pisav iz izvirnika, se tiče prevoda: ta namreč pogosto zgreši pomen izvirnika (npr. dan se začne »brez pričakovanj«, namesto da se v njem ne bi imeli »česa veseliti« – »nothing to look forward to« ipd.). Prevod spremnega teksta se poleg tega ni razširil na napise znotraj slik, ki podobam dajejo bistvene pomenske odtenke: značilen primer je zgoraj omenjena ključavnica, na kateri tudi v slovenski različici preberemo angleški »REGRET«. Če sklenemo, gre torej za knjigo več kot vredno branja, pri čemer pa bi bilo ob prihodnjih izdajah Tanovih mojstrovih vredno razmisliti o večjem vložku tako v prevod kot v njegov grafični vpis v slike. (IL)

95. **Tolkien, John Ronald Reuel: Drevo in list.** Prev. Dušan Ogrizek in Tomaž Smerdu. Spr. bes. Vasja Cerar. Ilustr. Roger Garland. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1991. Odisej. 177 str. za: 3; teme: fantastična bitja, fantastični svetovi
96. **Wilder, Laura Ingalls: Hišica v veliki hosti.** Prev. Peter Martinc. Ilustr. Garth Williams. Koper: Lipa, 1986. 143 str. za: 3; teme: dekleta, narava, divjina, družina
97. **Zöllner, Angelika: Rdeča hiša ali Skrivnost živih besed.** Prev. Alenka Novak. Spr. bes. Ana Kranjc. Celje: Celjska Mohorjeva družba: Društvo Mohorjeva družba, 2014. 132 str. za: 3; teme: branje, dedki, družina, fantastična bitja, narava, prijateljstvo, pripovedovanje, starci, Švedska, troli

Barvit pravljíčni roman pripoveduje zgodbo o Martinu, ki med vsakoletnimi poletnimi počitnicami odkriva deželo trolov in preštevilnih jezer. Martin je prav poseben deček, ki ne mara sodobne tehnologije in ima težave z branjem. Družina počitniški čas najraje preživlja ob nabiranju gozdnih sadežev in pohajkovanju po gozdu. Med enim od sprehodov Martin sreča pastirja Johana, ki mu pripoveduje zgodbo o rdeči hiši. Pastir si zanj vzame čas in počasi postaneta najboljša prijatelja. Ravno prijateljstvo s pastirjem in odkrivanje pomena medčloveških odnosov Martina počasi prebudi iz zasanjanosti in ga celo reši težav z branjem. Avtorica se pretanjenost in nežno loteva problema otroške občutljivosti in naglice današnjega časa ter opozarja na pomen družinskih in prijateljskih odnosov. Njen jezik je večplasten, čaroben in poln simbolike, kar daje romanu pridih pravljíčnosti in skrivnostnosti. Ob koncu pripovedi se res lahko vprašamo, če nemara troli in škrti v resnici obstajajo. (PP)

4. BRALNA STOPNJA (15–18 LET)

98. **Giono, Jean: Mož, ki je sadil drevesa.** Lesorezi Peter Abram. Prev. Suzana Koncut in Polona Abram. Spr. bes. Tone Lesnik, Maruša Avguštin, Polona Abram. Branik: Abram, 1999, 54 str.
za: 4; teme: drevesa, modrost, pogozdovanje
99. **Gulbrandsen, Trygve: Dediščina gozda.** Prev. Meta Severjeva. Ljubljani: Cankarjeva založba, 1965. 310 str.
za: 4; teme: dozorevanje, družina, gozdovi, odnos do narave, medsebojni odnosi, podeželje
100. **Gulbrandsen, Trygve: In večno pojo gozdovi.** Prev. Meta Severjeva. Ljubljani: Cankarjeva založba, 1977. 227 str.
za: 4; teme: dozorevanje, družina, gozdovi, odnos do narave, medsebojni odnosi, podeželje
101. **Karlovšek, Igor: Preživetje.** Dob: Miš, 2018. Srečanja. 291 str.
za: 4; teme: dekleta, gozdovi, fantje, kriminal, medosebni odnosi, nesreče, očetje, pomoč, pogum, pustolovščine, preživetje v naravi, sinovi, šport, ugrabitve
102. **Le Guin, Ursula K.: Beseda za svet je gozd.** Prev. Vid Sark. Ljubljana: Založniški atelje Blodnjak, 2002. Blodnjak. 154 str.
za: 4; teme: civilizacija, ekologija, izkoriščanje, kolonizacija
103. **Schultz, James Willard: V velikem apaškem gozdu: zgodba Osamljenega Skavta.** Prev. Sonja Uran Šinigoj. Izola: Grlica, 2018. 135 str.
za: 4; teme: bratje, fantje, gozdovi, Indijanci, narava skavti, narodni parki, piromani, pustolovščine, požari, sestre, tatovi, varstvo narave, ZDA

POUČNE KNJIGE

NESAMOSTOJNI BRALCI

1. **Bartíková, Petra: Leto v gozdu: kako živijo živali v gozdu: 4 letni časi.** Ilustr. Aneta Žabková. Prev. Mojca Žnidaršič. Jezero: Morfemplus, 2018. 19 str.
za: B; teme: gozdne rastline, gozdne živali, gozdovi, jesen, letni časi, narava, pomlad, poletje, zima
2. **Bavdaž, Marija: Jeseni med drevjem.** Ilustr. Marija Bavdaž. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991. Pojdi, poišči, prisluhni. 28 str.
za: B; teme: naravoslovje, rastlinstvo, živalstvo
3. **Bavdaž, Marija: Pozimi med iglavci.** Ilustr. Marija Bavdaž. Ljubljana: DZS, 1997. Pojdi, poišči, prisluhni. 28 str.
za: B; teme: naravoslovje, rastlinstvo
4. **Colas des Francis, Nicole: Drevo v letnih časih.** Ilustr. Nicole Colas des Francis. Prev. in pril. Mojiceja Podgoršek. Domžale: Epistola, 2017. 18 str.
za: A; teme: drevesa, jesen, letni časi, narava, pomlad, poletje, rastline, zima, živali
5. **Ward, Jennifer: Gozd podnevi, gozd ponoči.** Prev. Karin Pečnikar. Ilustr. Jamichael Henterly. Tržič: Avropa, 2009. 32 str.
za: B; teme: gozdne živali

ZAČETNI BRALCI

6. **Cucchiarini, Ferruccio: Življenje ob velikem drevesu.** Ilustr. Ferruccio Cucchiarini. Prev. Teo Šinkovec. Izola: Ark, 2004. 21 str.
za: 1; teme: gozdovi, gozdne rastline, gozdne živali, narava, rastline, živali
7. **Erjavec, Fran: Živalske podobe.** Izbral in uredil ter spremno besedo in slovarček napisal Janez Logar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1969. Moja knjižnica. 151 str.
za: 1; teme: gozdne živali
8. **Esenko, Ivan: Gozd.** Ilustr. Alenka Vuk Trotovšek. Fotogr. Ivan Esenko. Ljubljana: Okaši, 2014. Mala vseveda. 44 str.
za: 1; teme: gozdovi, gozdno delo, gozdne živali
9. **Gourier, James: Gozd.** Prev. Mojca Strel. Ilustr. Jérôme Ruillier, Lise Herzog. Tržič: Učila, 2001. Brihtnež. 27 str.
za: 1; teme: gozdovi
10. **Jones, Wanda: Živali v tropskem deževnem gozdu: spoznaj jih v naravni velikosti.** Prev. Primož Trobevšek. Fotogr. Roy Toft ... Ljubljana: Rokus Klett, 2010. Iz oči v oči. 18 str.
za: 1; teme: deževni gozd, živali
11. **Langley, Andrew: Deževni gozd.** Prev. Urška Pajer. Tržič: Učila International, 2010. Kažipot. 48 str.
za: 1; teme: deževni gozd, pragozd
12. **Mantegazza, Giovanna: Drevo.** Prev. Katja Benevol Gabrijelčič. Ilustr. Francesca Di Chiara. Tržič: Učila International, 2008. Poglej in spoznaj. 16 str.
za: 1; teme: drevesa
13. **Tarman, Draga: Dogodivščine na robu gozda.** Ilustr. Saša Bogataj Ambrožič. Ljubljana: DZS, 2005. Čudeži narave; 28 str.
za: 1; teme: jazbeci, ježi, gozdne živali, močeradi, podleski, rovke, taščice, živali v naravi
14. **Tarman, Draga: Vrtec v gozdu.** Ilustr. Saša Bogataj Ambrožič. Ljubljana: DZS, 1999. Čudeži narave; 27 str.
za: 1; teme: divje mačke, gozdne živali, lisice, medvedi, mladiči, polhi, podlasice, skrb za zarod, veeverice
15. **Taylor, Barbara: Življenje v gozdu.** Prev. Al Vrezec. Ljubljana: Grlica, 2004. Svetilnik. 34 str.
za: 1; teme: gozd, živali
16. **Trampuž, Ljerka: Miška in slonček pri gozdnih živalih.** Ilustr. Marjan Manček. Fotogr. Ciril Mlinar. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije, 2015. 24 str.
za: 1; teme: gozdne živali, jeleni, divje mačke, divji prašiči, medvedi, muzeji, volkovi

SAMOSTOJNI BRALCI

17. **Bajd, Barbara: Moji prvi listavci.** Fotogr. Luka Praprotnik. Celovec: Mohorjeva založba, 2012. 27 str.
za: 2; teme: botanika, drevesa
18. **Burnie, David: Drevesa.** Prev. Nika Kravanja. Murska Sobota: Pomurska založba, 1990. Svet okrog nas. 63 str.
za: 2; teme: dendrologija, drevesa, gozdarstvo, rastlinstvo

19. **Burnie, David: Drevo: od drobnega semena do mogočnega gozda.** Prev. Irena Modrijan. Tržič: Učila International, 2011. Brezmejnost znanja. 64 str.
za: 2; teme: drevesa, gozdovi, rastline

20. **Ganeri, Anita: Deževni gozd: od blizu.** Prev. Niki Neubauer. Ilustr. Stuart Jackson Carter. Tržič: Učila International, 2015. 32 str.
za: 2; teme: deževni gozd, živali
21. **Grajkowski, Wojciech: Drevesa.** Ilustr. Piotr Socha. Prev. Staša Pavlovič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2019.
za: 2; teme: drevesa
22. **Hudales, Jože: Pri mojstrih v delavnicah.** Ilustr. Radovan Klopčič. Velenje: Pozoj, 1999. Slovenska dediščina. 48 str.
za: 2; teme: etnografija, kulturna dediščina, obrti, poklici, Slovenija

23. **Oftring, Bärbel: Gremo v gozd!: 88 namigov za odkrivanje in doživljanje gozda.** Prev. Barbara Vitez. Olševke: Narava, 2012. 92 str.
za: 2; teme: gozdovi, narava, opazovanje

Poučna knjiga nam skuša pokazati, da je narava zabaven, prijazen in vznemirljiv prostor za ustvarjalno in kakovostno preživljanje prostega časa, zdrav in aktiven razvoj, poleg tega pa se v njej lahko še veliko naučimo. V gozdu lahko najdemo raznovrstne živali, rastline in druge gozdne dobrine, o katerih morda ne vemo prav veliko. Prav v ta namen je avtorica zasnovala priročno knjižico, ki je namenjena vsem družinskim članom, saj se v njej skriva 88 namigov, kako lahko celotna družina zabavno odkriva in doživlja skrivnosti gozda v vseh letnih časih. Otrokom lahko pokažemo, kako prepoznati živalske sledi, spomladanske cvetlice, kako nevsiljivo opazovati živali, poiskati užitne gobe ali jih naučimo, kaj pomenijo oznake na drevju. Poskusite, otroci bodo zagotovo uživali. (PP)

24. **Pipe, Jim: Ne bi hotel živeti brez dreves!.** Ilustr. Mark Bergin. Prev. Maja Brodschneider Kotnik. Maribor: Hiša knjig, Založba KMŠ, 2018. 36 str.
za: 2; teme: drevesa
25. **Pisani živalski svet. 1, Gozd je poln skrivnosti.** Prev. Anton Polenec, Zmago Bufon. Ilustr. Sergio Botella. Ljubljana: Delo, 1972. 61 str.
za: 2; teme: živalstvo

26. **Vogt, Richard Carl: Deževni gozd.** Prev. Samo Kuščer. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012. Pustolovec. 64 str.
za: 2; teme: deževni gozd

Zbirka Pustolovec nadaljuje kakovostno predstavitev otrokom zanimivih tem, tokrat predvsem iz živalskega sveta. Knjige konceptualno nadaljujejo tradicijo »klasičnih« mladinskih enciklopedij, kakovost predstavitve pa jih nedvomno ločuje od poplave tovrstnih zbirk. Vse knjige so razdeljene na dela »pregledno« in »natančno« ter tako prinašajo smiseln preplet preglednega in poglobljenega znanja. Takšen pristop je zelo primeren za prikaz živalskih razredov (na primer žuželk in pajkov ali plazilcev), kjer so v delu »pregledno« predstavljene posamezne lastnosti razreda, v delu »natančno« pa najbolj zanimive vrste iz predstavljenega razreda (npr. metulj monarh). Nekoliko manj samoumevna, čeprav še vedno posrečena je bila ta razdelitev v delu Deževni gozd, kjer so v delu »pregledno« predstavljene splošne lastnosti deževnih gozdov in rastlinje, v delu »natančno« pa, sicer naprej pregledno na razrede razdeljeni živalski svet. Vsak del zaključuje slovarček »strokovnih« izrazov, ki so smiselno izbrani in jasno razloženi. Največja prednost zbirke je poudarek na razumevanju, ki nadomešča zgolj faktografijo, bogato slikovno gradivo pa naredi zbirko privlačno, a hkrati ni samo sebi namen, saj je primerno povezano z besedilom, jasno in nazorno. (TB)

ZA MENTORJE

1. **Bosch, Meike: Drevesa: prepoznavanje po listih: 64 listavcev in iglavcev.** Prev. Jelena Cvetković. Kranj: Narava, 2018. 111 str.
teme: botanika, določevalni ključi, drevesa, drevesni listi, drevesne iglice, drevesne vrste, iglavci, listavci, morfologija rastlin, plodovi, rastišča, storži, zanimivosti, značilnosti
2. **Brus, Robert: Drevesne vrste na Slovenskem: žepni vodnik.** Fotogr. Robert Brus. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009. Narava na dlani. 109 str.
teme: dendrologija, drevesa, drevesne vrste, drevje, rastlinska morfologija, rastišča, rastlinska geografija, Slovenija, uporaba
3. **Cornell, Joseph: Približajmo naravo otrokom: vodič k naravi za starše in vzgojitelje.** Prev. Neža Rojko. Celje: Mohorjeva družba, 1994. Družinska knjižnica; 32. 139 str.
teme: igra, narava, otroci
4. **Čar lesa v slovenskem ljudskem izročilu.** Zbrala Dušica Kunaver. Pisec strokovnega besedila Niko Torelli: Fotogr. Stanislav Kočar. Ljubljana: samozal. D. Kunaver: Revija Les, 1996. Pod lipo domačo.
teme: drevje, les
5. **Danks, Fiona; Jo Schofield: Igrišča narave: igre, ročne spretnosti in dejavnosti, ki bodo otroke zvale ven.** Prev. Borut Petrovič Jesenovec, Katja Šulc. Ljubljana: Didakta, 2007. 192 str.
teme: družabne igre, narava, otroške igre
6. **Pickering, Fran: Živali v naravi, mitologiji in človeškem duhu.** Prev. Branka Končar. Radovljica: Didakta. 1999. 160 str.
teme: mitologija, živali

7. **Lesnik, Anton, Marentič Požarnik, Barica, Simončič, Primož: Priročnik za učenje in igro v gozdu. Knjigi na pot ...** Ilustr. Samo Jenčič. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica, 2016. Gozd eksperimentov. 108 str.
Dostopno tudi na: <http://dx.doi.org/10.20315/SilvaSlovenica.0003>.
teme: dejavnosti, gozd eksperimentov, gozdna pedagogika, gozdovi, okoljska vzgoja, otroci, spoznavanje narave, spoznavanje okolja, učne poti
8. **Wohlleben, Peter: Skrivno življenje dreves: kaj čutijo drevesa, kako se sporazumevajo – odkrivanje skritega sveta.** Prev. Petra Piber. Kranj: Narava, 2017. 179 str.
teme: biopsihologija, drevesa, gozdni ekosistemi, interakcija, sporazumevanje, psihologija, vedenje
9. **Wohlleben, Peter: Wohllebnov vodnik po gozdu: prepoznavanje živali in rastlin – odkrivanje ekosistema.** Prev. Maja Šukarov. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018. Narava na dlani. 264 str.
teme: določevalni ključi, ekosistemi, gozdovi, gozdne rastline, gozdni ekosistemi, gozdne živali, rastlinstvo, Srednja Evropa, živalstvo

GOZD V PRAVLJICAH

Izbor ljudskih pravljic

Izbor pripravila Katja Preša, Vodnikova domačija Šiška, Hiša branja, pisanja in pripovedovanja

V pravljicah pogosto naletimo na pojav gozda, ki nosi bodisi globlji pomen bodisi služi kot kraj dogajanja, odmaknjen od naseljenega sveta. Le pomislite, koliko pravljic obstaja, v katerih junaki zaidejo v gozd, ste že slišali ali prebrali? Od pravljice o *Janku in Metki* ali *Rdeči Kapici*, ki morda prvi padeta na pamet, do *Jagih bab* in nenazadnje do živalskih pravljic, v katerih ima gozd bolj obrobno vlogo.

Pravljice se ponavadi začnejo s premikom, potovanjem, začetkom poti. Če bi pravljичni junak ali pravljичna junakinja ostala doma, se jima ne bi moglo nič zgoditi, nobene spremembe ne bi bilo. V pravljici je vedno razlog, ki junaka, junakinjo spravi na pot – stiska staršev, revščina, mačehina zloba, naloga, ki jo morata opraviti za kralja ipd. Pot in ovire na njej morata premagovati in se z njima spopadati. Na poti se kot ovira oz. težava, ki jo je treba prebroditi, pogosto znajde gozd. Junaka vstopita vanj in ga prečkata, vse to z obljubo boljšega življenja na oni strani, onkraj gozda.

Gozd lahko predstavlja hkrati kraj nevarnosti, negotovosti in strahu ali kraj kot boljše zatočišče od vseh, sicer obljudenih mest v pravljici. Je kraj, v katerem včasih živijo čudni ljudje in čudne stvari (npr. železna peč v istoimenski Grimmovi pravljici), je pa tudi kraj, kjer ni prav nič čudno, če se v njem med seboj začnejo sporazumevati rastline, živali, stvari in ljudje. Pravljice namreč upodabljajo svet, ki je dosti bolj povezan in celovit od resničnosti.

Gozd v pravljicah je včasih tudi začaran, čudežen, poln vilinskih bitij, škratov, čarovnic, živali. Po mnenju psihologa Bruna Bettellheima gozd simbolizira kraj, kjer se soočimo z notranjo temo in se prebijemo skozi njo. Neprehoden gozd, v katerem se izgubimo, simbolizira temni, skriti skoraj neprehodni svet našega nezavednega. V pravljicah izgubljenost v gozdu ne simbolizira potrebe, da bi nas kdo našel, ampak prej to, da moramo sami najti ali odkriti sebe.

Pravljice otrokom na najrazličnejše načine sporočajo, da se v življenju ni mogoče izogniti spopadanju z resnimi težavami, da je ta boj pomemben del človekovega obstoja – če človek pred njim ne beži, temveč se neomajno postavlja po robu težavam, nepričakovanim in pogosto nezasluženim, premaga vse ovire.

Gozd s svojimi čudežnimi prebivalci in preizkušnjami predstavlja kraj iniciacije za junaka, junakinjo, ki običajno pridobita nekaj pomembnega in koristnega iz njunega bivanja v gozdu in sodelovanja s čarobnimi bitji. Ko izstopita iz gozda, sta spremenjena.

Pravljic, v katerih zlobna mačeha svojega moža prisili v to, da pošlje svojega otroka iz prejšnjega zakona v gozd in se ga tako odkriža, je kar nekaj različic, prav tako tistih, v katerih zlobna mačeha svojo pastorko pošilja v gozd izpolnjevati nemogoče naloge (npr. nabirati jagode sredi zime), včasih pa starša v navalu besa nad svoje otroke priključeta prekletstvo (npr. *Ježek Janček* – fant, ki ga mamina nepremišljena beseda spremeni v ježa). Takšni začetki pravljic s podobami izgube in zapuščanja, v katerih so glavni liki vrženi, zavrtnjeni ali izgnani v gozd, običajno napovedujejo čudežne reči. Zavrtnjeni in izgnani otroci, mladeniči in mladenke, se vse bolj izgubljajo v globinah gozda in ne morejo več najti poti domov. Potem pa se pred njimi pojavi hiša. Motiv hiše sredi gozda, ali v ruskih pravljicah, hiše na robu gozda, je pogost in hiša, na katero naletijo, se zelo razlikuje od hiš in gradov, iz katerih prihajajo. Hiša oz. bajtica v ruskih pravljicah stoji na kurji nogi, vrti se okrog svoje osi, okrog nje so lobanje, iz katerih bruha ogenj in v njej živi jaga baba, noge ji molijo iz kota v kot, ustnica ji na polici visi, nos ji štrli pod strop. Naloga junaka je, da hišo pravilno

zaustavi, vstopi vanjo, preživi, dobi nalogo in gre naprej. Folklorist in znanstvenik Vladimir Propp je mnenja, da kočja stoji na neki vidni ali nevidni meji, čez katero junak ne more, in ki pomeni pregrado med svetovoma. Temen gozd je po Proppu kraj vstopa v oni svet, kjer se začnejo junakove nadnaravne dogodivščine. Junak mora biti sposoben premagati oviro.

Kot rečeno že v uvodu pa gozd vselej tudi ne predstavlja nečesa temnega, neznanega, strašnega. Za veliko zgodb služi kot kraj dogajanja, v katerem se ponavadi skozi živalske prigode dogajajo prav človeške reči. Da razblinimo grozeč odmev gozda, navajam še nekaj šaljivih trenutkov. V pravljicnih gozdovih nemalokrat prebivajo tudi razbojniki, v primeru zgodb *Strašne zveri* in *Trije Čiči junačiči* pa so ti pravzaprav strahopetni in ne najbolj brihtni.

Gozd se torej skozi pravljice različno zrcali ter ponuja številne teme in izhodišča za pogovor z mladimi.

IZBOR PRAVLJIC:

Finist, jasni sokol (Ruske pravljice, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1964)

Oče trem sestram izpolni njihove želje, najmlajša si zaželi jasnega sokola Finista, ga dobi in zaradi nevoščljivih sester tudi izgubi. Odpravi se za njim, pot je dolga in čudežna, vodi jo skozi gozd, mimo jagih bab, govorečih živali in čudežnih predmetov.

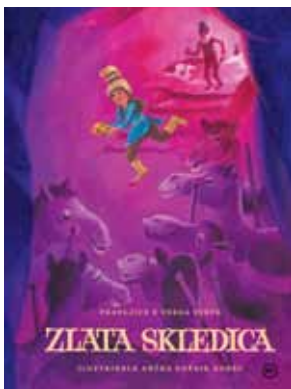
Jug in pastorek (Slovenske narodne pravljice, Založba Karantanija, Ljubljana, 2001)

Zlobna mačeha svojega pastorka med obiskom v gozdu pahne v globoko jamo. Vanjo pada tri dni in tri noči, pristane na mehki blazini, na drugem svetu, znajde se na dvoru, kjer so vsi okameneli.

Dečka srečata Škopnike v gozdu (Norveške pripovedke, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1960)

Revna dečka sta se ob mraku znašla sredi globokega hedalskega gozda, pripravila sta si ležišče iz praproti in legla, kmalu po tistem pa sta zaslišala nekaj, kar je močno soplo in pihalo: »Tu diši po človeški krvi!«

Tri pomaranče (Zlata skledica, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2017)

Najmlajši izmed treh bratov, Zapečkar, se odpravi po najlepšo princeso za kralja. V temnem gozdu naleti na staro ženičko in z njo tovariško deli svojo malico. Naslednji dan na gozdni stezi naleti na piščalko, zapiska nanjo in pred njim se prikaže nešteto palčkov.

O lipi in pohlepni starki (Zlata skledica, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2017)

Starka pošlje starca v gozd posekat lipo, da bosta imela s čim zakuriti. Starec pride v gozd, izbere lipo, zamahne s sekiro, a na lepem lipo spregovori s človeškim glasom.

Dekle brez rok (Francoske pravljice, Mladinska knjiga, Ljubljana 1957)

Ljubosumna mati si želi svojo hčer spraviti s poti. Dva možakarja sta dekle odpeljala v gozd, ubiti je nista mogla, sta ji pa za dokaz odsekala obe roki. Dekle je bilo torej čisto samo v gozdu. Zašla je

zato v grajski vrt in tam ogrizovala sadje, kar ga je mogla doseči, ni pa se upala nikomur pokazati. Ljudje v gradu so sicer opazili ogrizeno sadje. Skoraj vse hruške so bile že take. Vpraševali so se, kdo neki to počenja. Mogoče ptič. Pa kakšen ptič? Prisluškovali so.

O treh bratih in kraljični, ki ji je zrasel rep (Peklenki boter in druge slovenske pravljice, Mohorjeva založba Celovec, 1990)

Trije bratje se odpravijo po svetu. V gozdu spoznajo tri kraljične in se z njimi razidejo ob zori, vsakemu od njih so podarile čudežni predmet. Najmlajši brat v gozdu naleti tudi na čudežno smokvo.

O dvanajstih mesecih (Svetovne pravljice, Založba Nova revija, 2007)

Hudobna mačeha se želi znebiti svoje pastorki. Decembra, ko je zapadel sneg in je pritisnil hud mraz, jo je poklicala k sebi in ji naročila, naj gre v gozd in nabere vijolice.

Trije Čiči junačiči (Za devetimi gorami, Mladinska knjiga, 2011)

Trije Čiči junačiči so šli od doma iskat boljše življenje. Pa jih je sredi gozda ujela noč, splezali so na drevo, pa se pod drevo postavijo tatovi, takrat pa je najmlajšega prijelo lulat.

Janček Ježek (Zlata ptica: zgodbe in pesmi s podobami Ančke Gošnik, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2011)

Mama se je razjezila na svojega sina in v navalu jeze zaklela, naj postane jež. V tistem hipu se je res spremenil v ježa in ker zanj ni bilo več mesta v hiši, se je odpravil živeti v gozd.

Strašne zveri (Petelinček kratkorepec, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2018)

Živali (osel, oven, lisica in petelin) so bežale pred ljudmi in tekle globlje v gozd. Prišle so v medvedji brlog, tukaj se zgodba zaplete, kdo bo koga pojedel in kdo koga ustrašoval?

PO GOZDNO MODROST V MUZEJE IN GALERIJE!

Pregled slovenskih muzejev in galerij, ki predstavljajo gozd in z njim povezane vsebine

*Izbor pripravila in uredila: dr. Staša Tome, Skupnost muzejev Slovenije
Opise razstav in programov so posredovali omenjeni muzeji in galerije.*

Slovenija je gozdnata dežela, saj več kot polovico površine pokriva gozd (po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije je leta 2017 gozd prekrival dobrih 58 % Slovenije). Človekova dejavnost pomembno vpliva na gozdove. V svetovnem merilu obsežni tropski pragozdovi hitro izginjajo, predvsem zaradi krčenja v gospodarske namene. V Sloveniji je površina gozda zadnja stoletja naraščala, v zadnjem desetletju pa stagnira. Zaradi opuščanja kmetovanja na težje dostopnih mestih gozdovi zaraščajo visokogorske pašnike in travnike, po drugi strani pa v nižinah zaradi širjenja civilizacije gozdove izsekavamo.

Ljudje so bili z gozdom nekdanj tesno povezani. Gozd jim je dajal hrano in surovine za gradnjo, kurivo za kuhanje in ogrevanje, material za izdelavo številnih pripomočkov, v lesu so tudi umetniško ustvarjali.

Bogato slovensko kulturno dediščino, povezano z gozdom, hranijo in predstavljajo številni muzeji in galerije. Gozd in človekovo odvisnost od te naravne dobrine predstavljajo vsestransko. Na stalnih in občasnih razstavah ter ob pestri ponudbi pedagoških in drugih javnih programov lahko obiskovalci spoznavajo gozdne prebivalce in gozd kot ekosistem, gozd kot neizčrpen in pomemben vir dobrin in surovin nekoč in danes, z gozdom povezane obrti, navade in običaje ter nenazadnje, gozd kot vir umetniškega navdiha.

V tem prispevku navajamo le programe, ki so tako ali drugače povezani z gozdom. Slovenski muzeji in galerije ponujajo veliko več, saj so zakladnica narodove kulture. Vsi njihovi pedagoški programi so objavljeni na spletni strani www.pedagoskiprogrami.si.

Razstave in pedagoške programe¹ slovenskih muzejev in galerij, povezanih z gozdom, smo razdelili v šest sklopov, glede na tematike, ki jih predstavljajo. Ker so pogosto multidisciplinarni in se vsebine med seboj prepletajo, smo nekatere muzejske programe uvrstili v več različnih sklopov.

GOZD – NAŠ NAJVEČJI EKOSISTEM

EKOLOGIJA, BIOLOGIJA, SONARAVNO GOZDARSTVO

Danes, ko se soočamo z degradacijo okolja in grožnjo človeštvu, ki si žaga vejo, na kateri sedi, je ozaveščanje mladih o pomenu biotske raznovrstnosti in sonaravnega gospodarjenja ključnega pomena. A okolje in njegove vrednote lahko varujemo le, če jih poznamo. Kako današnji otroci, ki večino časa preživijo v zaprtih prostorih, soočeni le z »navidezno resničnostjo«¹ elektronskih

¹ Pedagoški programi so opremljeni z oznako za priporočeno starost, in sicer: vrtec – V, osnovna šola – OŠ ali posamezna vzgojno-izobraževalna obdobja OŠ, srednja šola – SŠ.

medijev, poznajo naravo? Lahko občudujejo njeno različnost, zapletenost in neverjetno »iznajdljivost«? Čeprav se zdi, da so muzeji in galerije od narave oddaljeni, lahko s svojimi razstavami in programi pomembno prispevajo k oblikovanju odnosa do okolja in narave. Pogosto pa obiskovalce tudi dejansko popeljejo v naravo, na učne poti, v muzeje na prostem ... In gozd je pomemben del naše narave, saj je naš največji ekosistem. Predstavlja zakladnico biotske raznovrstnosti, blaži ujme, sodeluje pri kroženju in čiščenju vode, daje prostor za oddih in počitek. Slovenci se lahko pohvalimo, da z gozdom že stoletja trajnostno in sonaravno gospodarimo, zato smo na naš gozd lahko ponosni. Povejmo to tudi našim zanamcem, da bodo ravnali tako kot njihovi predniki in bodo to naravno vrednoto ohranili tudi za prihodnje rodove.

• PRIRODOSLOVNI MUZEJ SLOVENIJE

Gozdna diorama

Kontakt: Ljerka Trampuž, tel. 01 241 09 62, ltrampuz@pms-lj.si, www.pms-lj.si/si

V muzejskem življenjskem okolju gozda so predstavljeni značilni prebivalci slovenskega gozda. Tu so predstavniki sesalcev – sodoprsti kopitarji, zveri, zajci, glodavci in žužkojedi. Seveda ne manjkajo niti ptiči pevci, kukavice, pobrežniki, kure, sove in ujede. Gozdna diorama je opremljena z imeni živali in zanimivostmi iz njihovega življenja. Predstavljeno je tudi oglašanje volka, šakala, divjega petelina, jelenov ruk ter svarilni klic šoje in gozdnega jereba. Obiskovalci lahko

raziskujejo tudi s tipom – spoznavajo oblike ptičjih kljunov različnih gozdnih ptic, sestavijo lobanjo jelena in volka ter ob tem opazujejo razliko v zobovju in ugotavljajo razlike med kožuhi srne in dihurja. V predalih je razstavljenih še več zanimivosti o gozdu, njegovih prebivalcih, rastlinah, plodovih ...

Na voljo je tudi slikanica – vodič *Miška in slonček pri gozdnih živalih*, namenjen najmlajšim obiskovalcem.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Muzejske učne ure z delovnimi listi

Ob zanimivih in poučnih nalogah otroci spoznavajo prebivalce gozda in njihove značilnosti, s čimer se odpre pot do zavedanja o velikem bogastvu živalskih vrst v Sloveniji ter o njihovi ogroženosti. S poznavanjem omenjenega se razvije spoštovanje do našega in širšega okolja ter spodbudi delovanje v smeri okoljevarstva in trajnostnega razvoja.

Delavnica Kača ni igrača

Ob spoznavanju žive kače, muzejskega kačona Čoneta, otroci ugotavljajo, ali so kače res sluzaste in hladne. Sledi aktivnost, prilagojena starosti – izdelava kače igrače, kviz ipd. (za: V/3+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

Delavnica Stezosledci

Otroci ob gozdni diorami opazujejo volka, medveda, jelena in risa ter ugotavljajo, zakaj imajo živali različno zgrajene okončine, prilagojene na različna življenjska okolja in načine življenja. S štampiljkami različnih živalskih stopinj rešujejo zastavljene naloge. (za: V/3+, OŠ/1, 2)

Delavnica Gozdni jedilnik

Otroci spoznajo, kako in s čim se hranijo različni gozdni organizmi, in izdelajo vsak svojo masko živali. (za: V/3+, OŠ/1, 2)

Delavnica na katerokoli izbrano temo o gozdu. Na željo pripravimo delavnico o kateri koli tematiki, povezani z gozdom. (za: V/3+, OŠ/1, 2, 3)

Delavnica Čudovita raznolikost

Otroci kot pravi naravoslovni detektivi raziskujejo muzej (gozdno dioramo), iščejo odgovore na zastavljena vprašanja, »možgančkajo« in se ob medsebojnem tekmovanju neizmerno zabavajo. Skozi igro spoznavajo različne gozdne živali in pojem biodiverziteta, njen pomen in potrebo po njenem ohranjanju. Izdelajo voščilnice z nekaterimi živalmi ter zapišejo/narišejo svoje dobre želje za varovanje okolja in narave. (za: V/3+, OŠ/1, 2)

• **KOROŠKI POKRAJINSKI MUZEJ**

Spominska soba rodbine Pahernik

Kontakt: Alenka Verdinek, tel. 02 62 12 548, 041 412 855, alenka.verdinek@kpm.si, www.kpm.si, www.kpm.si/razstave/spominska-soba-rodbine-pahernik, www.pahernikovaustanova.si

Slovensko zavedna gozdarska rodbina Pahernik iz Vuhreda je pomembno prispevala k razvoju zgornje Dravske doline in Pohorja na vseh področjih življenja, od gospodarskega, narodnostnega, kulturnega ter socialnega in političnega. Pahernikovi so bili pomembni in premožni veleposestniki, v lasti so imeli obsežne gozdove na Pohorju. Z njimi so zgledno gospodarili, se ukvarjali z žagarstvom, lesno trgovino in prevozom lesa s splavi in šajkami po Dravi.

V narodnostno mešanem obmejnem območju so kot zavedni Slovenci prispevali h krepitvi slovenstva in kulturnega življenja. Podpirali so delovanje raznih društev ter darovali denar za cerkve, domove, šole in otroke. Med drugim so leta 1884 zgradili cerkev v Vuhredu, 1910 postavili elektrarno ob potoku Vuhreščica, pozneje darovali denar za Sokolski dom v Radljah ob Dravi in planinske postojanke na Pohorju.

V spominski sobi smo predstavili življenjske zgodbe zadnjih štirih Pahernikovih rodov, s poudarkom na inženirju gozdarstva, Franju Paherniku (1882–1976), ki je v prvi polovici 20. stoletja v svojih gozdovih na Pohorju (550 ha) uveljavil nove metode gospodarjenja z gozdovi, ki so upoštevale naravni razvoj gozda, in pozneje postal prepoznan za pionirja sonaravnega gozdarjenja v Dravski dolini.

Danes njegovo delo nadaljuje Pahernikova ustanova, ki jo je leta 2005 ustanovila Vida Ribnikar (1918–2008), hčerka inženirja Franja Pahernika, in ji podarila 552 ha podedovanih družinskih gozdov. Pahernikova ustanova je edinstvena fundacija v Sloveniji, saj štipendira študente gozdarstva, financira raziskovalne in izobraževalne projekte ter zgledno (sonaravno) gospodari s Pahernikovo gozdno posestjo in ohranja spomin na rodbino.

Septembra 2019 bo Koroški pokrajinski muzej v Muzeju Radlje ob Dravi odprl stalno razstavo o sonaravnem gozdarjenju, kjer bomo predstavili začetke sonaravnega gozdarjenja v Sloveniji, s poudarkom na Pahernikovi gozdni posestvi na Pohorju in inž. Franju Paherniku.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Ekskurzija v Pahernikove gozdove

Skupaj z Zavodom za gozdove Slovenije, Krajevno enoto Radlje in Koroškim pokrajinskim muzejem organiziramo ekskurzije v Pahernikove gozdove, kjer obiskovalci spoznajo

značilnosti sonaravnega gozda. Ogledajo si tudi Pahernikovo smreko (ki meri v premeru 1,42 m in v višino 49,6 m), skulpture iz kamna akademskega kiparja Jiřija Koćice (Pohorska družina, Z-namen-je) in spomenik inř. Franja Pahernika. (za: Oř/1, 2, 3, Sř, in za odrasle)

Delavnica Mamica Dravica, razvoj prometa po Dravski dolini nekoć

Na delavnici bodo otroci spoznali pomen reke Drave v preteklosti na obmoćju zgornje Dravske doline. Osredotoćili se bomo na splavarstvo, saj so s splavi prevažali les iz pohorskih in kozjařkih gozdov. Predstavili jim bomo rodbino Pahernik in splavarstvo v Vuhredu. Otroci si izdelajo tudi vodno plovilo (splav). (za: Oř/2 in Oř/3)

• MEDOBĆINSKI MUZEJ KAMNIK

Zgodbe dreves, dve ućni poti: Źive priće stare Komende in Ućilnica v naravi – ućna pot Onger
Kontakt: Janja Źeleznikar, tel. 01 831 76 47, janja.zeleznikar@gmail.com, www.muzej-kamnik-on.net

Obćina Komenda, Medobćinski muzej Kamnik in Zavod RS za varstvo narave so leta 2017 oznaćili stara drevesa, ki so naravne vrednote in Źive, najstarejše priće zgodovine Komende. Na naravovarstveno zařćitenih drevesih so oznaćevalne tablice s podatki o njihovem imenu, starosti in času zasaditve. Zařćitena drevesa se vijejo od stare Komende (do leta 1945 je obsegala komendsko grařćino, kaplanijo, Źupniřće in Glavarjevo beneficiaturo – danes knjiřnica) do Kaple vasi. Nizajo se ob

povezovalni cesti, ki teće vzporedno z desnim bregom Přate. Ob cesti so stale mogoćne kmetije in domaćije. Danes jih ni već veliko. Ostala so le drevesa, ki so prevzela imena nekdanjih domaćij.

Ućna pot Onger (ućna pot in spremljajoća publikacija) ponuja raziskovanje in spoznavanje narave skozi drugaćne oći. Obravnava naravoslovne, geografske, arheolořke, etnolořke, zgodovinske, geolořke idr. vsebine. Medobćinski muzej Kamnik jo je pripravil v sodelovanju z Zavodom RS za varstvo narave, o. e. Kranj. Ućni pripomoćek je vezan na gozdno ućno pot Onger nad Trzinom. Na gozdni ućni poti se skupaj s tem pripomoćkom naućimo opazovanja, asociiranja, pořtovanja narave in Źivih bitij.

PEDAGOřKI PROGRAMI:

Zgodbe dreves – Źive priće stare Komende

Samostojni ogledi ućne poti z zloženko, ki je bila izdana leta 2017 (nekaj zloženek je na voljo na občini Komenda ali v Medobćinskem muzeju Kamnik). Na izhodiřću pri cerkvi sv. Petra v Komendi je postavljena informacijska tabla z zloženkami v slovenskem in angleřkem jeziku. Na zemljevidu Komende okoli leta 1900 so oznaćena zařćitena drevesa, ki so oznaćevala glavno pot od cerkvenega kompleksa do srediřća najstarejřega dela Komende

Na sprehodu spoznamo řmidov jesen, ki ga je okoli leta 1900 zasadil Luka řmid, Turřko lipo iz 16. stoletja, Glavarjeva lipo, ki jo je leta 1748 posadil Peter Pavel Glavar, Kramarjev divji kostanj iz 19. in Mejaće v hrast iz 17. stoletja. (za: V/3+, Oř/1, 2, 3, Sř)

Vodeni ogledi po ućni poti Onger ali naravoslovni dan

Temo dogovorimo z ućitelji ter je usklajena s řolskim programom in starostjo otrok (npr. gozdne rastline, Źivali, orientacija v naravi, legende, ki so del ustnega izroćila Ongra, geolořka in morfolořka zgradba hriba, geografske znaćilnosti obmoćja, arheolořka najdiřća in ostaline ...).

Analiza nabranih gozdnih zakladkov – kabinetno (prepoznavanje listov, plodov in drugih

organizmov, ki jih naberejo v košarice na poti, prepoznavanje drevesne ali rastlinske vrste, analiza podatkov o temperaturah na merilnih mestih, padavinah, preprosti preizkusi za vsebnost apnenca v kamninah ipd.). (za: V/3+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

• MUZEJ NOVEJŠE ZGODOVINE CELJE

Zemlja pleše

Kontakt: Jožica Trateški, tel. 03 428 64 16, jozica.trateski@mnzc.si, www.muzej-nz-ce.si

Z gozdom se srečamo na občasni razstavi Zemlja pleše, ki je na ogled v Otroškem muzeju Hermanov brlog do konca leta 2019. Na delu razstave, kjer predstavljamo *bogastva različnosti Slovenije* (predstavitev slovenskih pokrajin, slovenske kulturne dediščine), predstavljamo tudi življenjska okolja. Gozd je eno izmed njih. Predstavljamo ga kot didaktično točko. Naloga obiskovalcev je, da na magnetno tablo pravilno razvrstijo rastline in živali, ki sodijo v določena okolja.

Na razstavi imamo tudi drevo, ki predstavlja evolucijo Zemlje – štiri letne čase. Drevo je opremljeno s štirimi zvoki, predvideva pa tudi interakcijo z obiskovalci, ki na vsak letni čas postavijo osem lesenih tablic. Drevesa predstavljamo tudi v didaktičnem katalogu Zemlja pleše (prejmejo ga vsi osnovnošolci, ki obišejo razstavo), v didaktični računalniški igri ter na fotookvirju, kjer predstavljamo endemite. Hermanovo drevo s svojim sporočilom spoznamo tudi na stalni razstavi Brlog igrač.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Hermanova ustvarjalnica Panjske končnice

Otroci slikajo ali rišejo na lesene deščice. (za: V/4+, OŠ/1, 2)

Hermanova ustvarjalnica Štirje letni časi

Otroci iz naravnih materialov (drevesnih vej, vej vinske trte ...) izdelujejo Hermanovo pomladno, poletno, jesensko in zimsko drevo. (za: V/4+, OŠ/1, 2)

Zemljina muzejska ura

Otroci se spoznavajo z bontonom v naravi (v sodelovanju z Zavodom RS za varstvo narave OE Celje). (za: OŠ/1, 2)

• EKOMUZEJ PIVŠKIH PRESIHajoČIH JEZER, JAVNI ZAVOD ZA UPRAVLJANJE DEDIŠČINE IN TURIZEM PIVKA

Stalna razstava

Kontakt: Eva Šabec, tel. 031 775 002 / 031 484 975, pivskajezera@pivka.si, www.pivskajezera.si

Ekomuzej Pivških presihajočih jezer predstavlja zgodbo o vodi na kraškem svetu Zgornje Pivke. Posebna geološka zgradba območja v povezavi z neenakomerno razporejenimi padavinami povzroča veliko nihanje gladine kraške podtalnice. Ob visokih vodah nastane v dolini kar sedemnajst presihajočih jezer. Za spoznanje njihovega nastajanja je treba zavrteti posebno mlinsko kolo. Predstavitve posameznih jezer vključujejo tudi življenje domačinov v pokrajini, kjer je enkrat

preveč, drugič pa premalo vode. Makete najpomembnejših življenjskih okolij: mokrih in suhih travnikov, grmišč, gozdov in jam dopolnjujejo predstavitev izjemno pestrega rastlinskega in živalskega sveta v Pivški kotlini.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Vodeni ogledi

Gozd je s pokrajino ob reki Pivki močno povezan, zaradi česar so gozdne vsebine v kulturni in naravni dediščini pokrajine. Obiskovalci na razstavi spoznajo rastlinstvo in živalstvo v naših gozdovih. Interaktivno, s tipanjem lubja drevesnih vrst in določanjem plodov, prepoznavajo avtohtone drevesne vrste. S pomočjo večjih stampilk, ki jih odtisnejo v pesek, pa spoznajo sledi gozdnih živali. Na razstavi obiskovalci spoznajo tudi življenjski prostor velikih zveri ter funkcije in pomen gozda za lokalno prebivalstvo nekoč in danes. (za: V4+, OŠ1, 2, 3, SŠ)

Delavnice in organiziran sprehod skozi park

Nadgradnja vsebin stalne razstave, spoznavanje funkcije gozda ter njegovih prebivalcev. (za: V4+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

• POKRAJINSKI MUZEJ KOČEVJE

Razstava Živeti z gozdom

Kontakt: Živa Ogorelec, 01 89 50 303, info@pmk-kocevje.si, www.pmk-kocevje.si

Razstava je bila nagrajena z Valvasorjevim priznanjem in je večkrat gostovala po drugih muzejih. Večji del razstave je sedaj stalno postavljen na Zavod za gozdove Slovenije OE Kočevje.

S pomočjo slikovnega, arhivskega in filmskega gradiva, muzejskih predmetov in maket so predstavljene zgodovina in bistvene značilnosti enega najbolj ohranjenih naravnih predelov Slovenije in Srednje Evrope. Ob razstavi smo natisnili zbornik razprav o kočevskih gozdovih. Razstavo dopolnjujejo zvočna kulisa, ambientalne postavitve in velike fotopovečave.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Delavnica Sledovi živali

Čeprav obiskujemo gozd, pogosto pozabljamo, da je to dom številnih živali. Če pozorno opazujemo, lahko razpoznamo njihove sledi, ne le stopinje, ampak obgrizeno grmičevje, sledove drgnjenja, iztrebke, gnezda itd. Udeleženci na različnih delavnicah spoznavajo sledi živali in njihovo življenje, hkrati pa se zavedo posegov človeka v njihov življenjski prostor.

Delavnica Pestrost lesa

Les je surovina, ki nam jo daje gozd. Različne drevesne vrste imajo različno uporabnost. Udeleženci spoznajo različne vrste lesa, njegove značilnosti in uporabo. Na delavnici ustvarjajo različne izdelke iz lesa (npr. mozaik, sliko iz žagovine ipd.).

Učna ura Polharstvo

Otroci spoznajo še vedno živo kočevsko tradicijo poljšjega lova: predstavimo jim pomen polhov za ljudi v preteklosti in danes, sam poljšji lov, pokažemo stare polšje pasti, ki jih hranimo v muzeju, ter povemo zgodbo o Poljšem možicu ali Pilichmandlu, kot so ga poimenovali Kočevjarji.

Učna ura Živimo z gozdom

Obiskovalcem opišemo, kako so ljudje živeli z gozdom včasih (stare obrti, nabiralništvo, lov, zavetje itd.) in kakšen pomen ima gozd za nas danes (ekološki vidik, ohranitev živalskih in rastlinskih vrst, turizem itd.).

V deželi Kačariji – »Grozne« gozdne živali in Najlepša smrečica

V Pokrajinskem muzeju Kočevje smo v letu 2014 začeli z lutkovnimi igrkami pod skupnim naslovom V deželi Kačariji, podnaslovljene pa so s številko nadaljevanja (1. del itd.). Številne razstave in teme so namenjene tako otrokom kot tudi starejšim. S pomočjo lutk obiskovalcem približamo delo muzeja ter posredujemo vsebine razstav in dogodkov, predstavimo osebnosti, navade in običaje, posredujemo tudi življenjske nauke, dotaknemo se bontona, vrednot, empatije itd. Tako predstavimo tudi gozdne živali in življenje v gozdu. (za: V/3+, OŠ/1)

Gozdna učna pot Rožni studenec. Zgoraj omenjene dejavnosti se lahko izvedejo skupaj z obiskom gozdne učne poti Rožni studenec pod strokovnim vodstvom.

• NOTRANJSKI MUZEJ POSTOJNA

Razstava Muzej krasa: Visoke kraške planote: zavetišče zaščitenih vrst, kot so medved, ris in volk, Živi fosili med glodalci

Kontakt: Tina Poljšak, tel. 041 313 179, tina.poljsak@notranjski-muzej.si, www.muzejkrasa.si

Visoke kraške planote poraščajo gosti jelovi in bukovi gozdovi. Zaradi obsežnosti in ohranjenosti so se v notranjskih gozdovih ohranile vse tri evropske velike zveri, kot so: medved, ris in volk. Največji med njimi je rjavi medved. Samec rjavega medveda lahko doseže do štiristo kilogramov in doseže starost 35 let. Poleg medveda lahko najdemo v Sloveniji tudi evrazijsko vrsto risa. Ris je podoben mački na visokih nogah, ki ima na konci uhljev čopke dlak. Volk spada v skupino psov in tehta okrog štirideset kilogramov. Vse tri vrste so na rdečem seznamu ogroženih vrst v Sloveniji.

Ali ste vedeli, da je navadni sivi polh edina vrsta sesalca, katere znanstveno poimenovanje temelji na primerku z ozemlja današnje Slovenije? Navadni polh je živi fosil, ki živi v listnatih in mešanih gozdovih Slovenije že petdeset milijonov let! Že v rimski kuhinji je veljalo polšje meso za posebej okusno, med Slovenci pa je predstavljalo pomemben del prehrane kmečkega prebivalstva. Na Slovenskem so polhe lovili že stoletja, predvsem zaradi mesa, kože in zdravilne masti. Značilne oblike in načini lova na polhe, lovne naprave na polšinah in drevesih (polšje pasti-škrince) se v stoletjih do danes niso dosti spremenili. Iz polšjega kožuha (28 do 32 kožic polhov) je sešito pokrivalo valjaste oblike – polhovka, s katero se Slovenci tudi istovetijo.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Activity ali aktivno spoznavanje muzeja

Družabnim igram se ne more nihče upreti. Prav zato bomo otrokom v sklopu razstave pomagali spoznavati čudoviti svet krasa in živalskih vrst s pomočjo pantomime, risanja ter igre asociacij. (za: OŠ/1, 2)

KO ŠE NISO POZNALI PLASTIKE

GOZD IN LES V ETNOGRAFSKIH ZBIRKAH

Ko ljudje še niso poznali umetnih materialov, so si v vsakdanjem življenju pomagali z izdelki iz naravnih surovin. Les je imel pri tem pomembno vlogo, ljudi je spremljal od rojstva v leseni zibki do smrti, ko so jih pokopali v leseni trugi. Jedli so z lesenimi žlicami, hrano in pridelke so nosili v pletenih košarah, vino so hranili v lesenih sodih, seno so grabili z lesenimi grabljami, Bogu so se priporočali ob lesenih razpelih, igrali so na lesena glasbila, lesene panjske končnice so lepo poslikali in se tako tudi umetniško izražali ... Vse te in še veliko drugih predmetov, ki pričajo o nekdanjem načinu življenja, hranijo slovenski muzeji in galerije, ki ob njih pripovedujejo tudi zanimive resnične zgodbe.

• SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ (SEM)

Različne zbirke

Kontakt: Sonja Kogej Rus, tel. 031 728 955, sonja.kogej-rus@etno-muzej.si, www.etno-muzej.si

Gozd je v življenju naših prednikov pomemben v najrazličnejših oblikah gospodarskega, družbenega in duhovnega življenja. Les je (bil) najpomembnejši gradbeni in surovinski material za ljudsko stavbarstvo. Z lesom je povezan razvoj številnih gospodarskih dejavnosti in domačih obrti, gospodarjenje z gozdom pa zajema tudi nabiralništvo. Trajnostno gospodarjenje naših prednikov z gozdovi je skupek z gozdom povezanih vlog, znanja in vrednot, ki so se skozi

tisočletja prenašali iz roda v rod. Veliko zbirk SEM kaže na tesno sobivanje človeka z gozdom, kar se izraža v predmetih, ki jih je uporabljal v svojem vsakdanjem življenju.

Zbirke, ki pričajo o pomembnosti gozda za preživetje in o potrošnji gozdnih dobrin:

- predmeti za nabiranje gozdnih sadežev (košare, grablje za nabiranje borovnic ...),
- lov (pasti polšje pasti, ptičje pasti in kletke ...),
- ribolov (plovila, igle za mreže, vrše ...),
- pridelovanje in predelovanje hrane (poljedelska in orna orodja, trlice, cepci, pinje, modeli za maslo ...),
- obrtna orodja, obrtni izdelki, obrti, kot so pletarstvo, čevljarstvo, sodarstvo, suhorobarstvo.

Zbirke in predmeti namenjeni oblačenju in bivanju:

- predmeti v zvezi z domom, ogrevanjem in razsvetljavo (čelesnik), pripravo in uživanjem hrane, shranjevanjem stvari (skrinje, omare, mentrge ...), spanjem (postelje, zibke ...), vzdrževanjem čistoče (metle) in varovanjem doma (ključavnice),
- predmeti ljudske likovne umetnosti (poslikane panjske končnice),
- predmeti, povezani s šegami in navadami (božično-novoletne jaslice, velikonočne, pustne lesene maske ...),
- predmeti, povezani z ljudsko glasbo (glasbila, ki so jih uporabljali ljudski godci),
- predmeti, povezani z ljudsko religioznostjo (svetniki, razpela, sv. duhci, votivi),
- predmeti, povezani z ljudskim pravom (trlice, rovaši ...).

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Gozdovanje

S pravljicami otroke popeljemo v gozd, ki je lahko je pribežališče, skrivališče ali pa je treba skozenj na poti do boljšega življenja. Poln je živali, čudežnih rastlin, škratov in glasbil, s katerimi se boste srečali v gozdnih zgodbah nabranih z vseh vetrov. Otrokom jih v okviru pripovedovalskega festivala pripoveduje Katja Preša. (za: V/4+, OŠ/1)

Etnoabecedaž

je interaktivna raziskovalna razstava za otroke. Pod imenom se skriva abecedni labirint, ki nas od A do Ž popelje v svet nekdanjih uporabnih predmetov. Te spoznavamo z odkrivanjem, raziskovanjem, ustvarjanjem in igro. Pod črko O, kjer se bomo »pogreli ob ognjišču«, pa otroke čaka pravljica iz ljudskega izročila. (za: OŠ/1)

Kaj so delali naši predniki

Rdeča nit našega druženja so predmeti, ki so jih naši predniki uporabljali pri svojih delih, da so preživel. Letni čas je narekoval vsakdanja opravila. Program vključuje ustvarjanje, gib in pravljico iz ljudskega izročila. Spoznali bomo tudi največji muzejski predmet – Čupo Marijo, leseno plovilo ribičev v tržaškem zalivu. Le kako je pluti z njim? (za: V/4+)

Hvaležni medved

Na razstavi Med naravo in kulturo iščemo odgovore na vprašanja, kakšno je bilo pohišstvo v nekdanjih kmečkih domovih, kje so spali otroci, s kakšnimi igračami so se igrali. Ob tem prisluhnemo koroški ljudski pravljici o hvaležnem medvedu in zapojemo uspavanko. Na koncu sestavimo pomanjšano zibelko. (za: V/4+)

Čebelja pot

Sladki med! Včasih je bil med edino sladilo, zato je bilo čebelarstvo od nekdanj zelo pomembno. Spoznali bomo čebelarjevo delo, različne vrste panjev, še posebej panje kranjiče s poslikano sprednjo stranjo. Čebelar je imel v čebelnjaku pravo razstavo poslikanih zgodb. Tudi mi bomo poslikali deščico, ki bo spominjala na panjsko končnico. (za: OŠ/1)

Delavnica tkanja z leseno tkalsko deščico. (za: OŠ/2, 3)

Pustne maske

Spoznavanje lesenih obraznih mask in poustvarjanje. (za: OŠ/2, 3)

• LOŠKI MUZEJ ŠKOFJA LOKA

Etnološke zbirke in Škoparjeva hiša v muzeju na prostem na grajskem vrtu

Kontakt: Mira Kalan, tel. 04 517 04 04, mira.kalan@loski-muzej.si, www.loski-muzej.si

Muzej se ponaša z bogatimi etnološkimi zbirkami. V njih je predstavljen način življenja v času pred industrializacijo in elektrifikacijo. Izstopa dediščina osmih domačih obrti, nekdanj zelo razvitih na Škofjeloškem: sitarstvo, klekljarstvo, klobučarstvo, glavnikarstvo, platnarstvo, barvarstvo, izdelovanje umetnega cvetja in malega kruhka. Prav vse te dejavnosti temeljijo na orodjih in pripomočkih, izdelanih iz lesa. Za nekatera med njimi so, kot npr. za modele za mali kruhek, uporabili točno določene vrste lesa (hruškov, slivov les). Na ogled so dediščina stavbarstva s prikazom pokrivanja strehe z lesenimi skodlami, črna kuhinja s svetili, kjer je

večina predmetov lesenih, kot npr. svetilo čelešnik ali pihavnik za razpihavanje žerjavice. Tudi kmečko orodje, ki so ga v preteklosti uporabljali pri delu na polju, pri negi in vpregi živine, pri prenašanju bremen in pri tovorjenju, je izdelano iz lesa. Lesene so poslikane panjske končnice, slovenska posebnost, ki so jih poslikavali tako izučeni slikarji kot ljudski umetniki in samouki.

V muzeju na prostem na grajskem vrtu je na ogled Škoparjeva hiša z zasnovo iz 16. st., ki sodi v tip hiše s črno kuhinjo ter predstavlja bivalno kulturo kajžarjev in malih kmetov. Deloma je zidana, deloma lesena. Iz lesenih brun so zgrajeni glavni bivalni prostor, im. hiša, kamra in skedenj. Prekrita je s škrljcem, žlebovi na hiši so leseni.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Učna ura

Učna ura vsebuje učni list z dvema križankama. Poteka v etnoloških zbirkah in v Škoparjevi hiši. Učencem in dijakom v avtentičnem okolju predstavimo nekdanjo bivalno kulturo in način življenja: uporabne predmete, kmečko orodje, posodje in druge pripomočke, izdelane iz lesa, kot so npr. modeli za maslo in medeno pecivo, im. loški oz. dražgoški kruhek. Predstavimo stara kmečka opravila na polju, pri živini in v kuhinji. Poudarimo, da so obdelovalno zemljo v preteklosti pridobivali s požiganjem gozda, ki je preraščal večino ozemlja. Tako se gozdovi (»siluis«) omenjajo tudi v darilni listi nemškega cesarja Otona II. freisinškemu škofu Abrahamu iz leta 973. (za: OŠ/2, 3, SŠ)

• MUZEJ RIBNICA (ROKODELSKI CENTER RIBNICA)

Stalna razstava Suha roba in lončarstvo

Kontakt: Marina Gradišnik, Andreja Mihelič, tel. 01 8350 376, muzej.ribnica@amis.net, www.muzej-ribnica.si, www.rokodelskicenter-ribnica.si

Zbirka ribniškega muzeja je nastala v petdesetih letih 20. stoletja. Leta 1961 je bila za javnost odprta prva muzejska razstava, ki je bila posvečena najznačilnejšima ribniškima obrtoma, suhi robi in lončarstvu. Izdelovanje različnih izdelkov iz lesa ima v teh krajih dolgo tradicijo, pogoj za to pa so zagotovo poraščenost območja z gozdom in nahajališča gline. Številčnost in različnost izdelkov sta posledici prodaje oziroma krošnjarenja, saj je bilo izdelovanje teh izdelkov prvotno namenjeno domačim potrebam. V začetku novega veka je prestopilo t. i. hišni prag, začeli so namensko izdelovati izdelke za prodajo. S tem se je oblikovala vsem dobro znana podoba Ribničana Urbana.

V loški sejmski listini iz 14. stoletja je prvič omenjena »ribniška suha roba«, ime za lesene izdelke, ki jih je Ribničan pozneje ponesel po svetu. S cesarskim patentom cesarja Friderika III. 1492 se je trgovanje s suho robo močno razmahnilo. V spomin na pomembno cesarsko dovoljenje Ribnica praznuje na dan 23. oktobra praznik ribniške občine. Izdelovanje in prodaja pa živita še danes!

Suho robo delimo na devet panog: obodarstvo, rešetarstvo, podnarstvo, ročno mizarstvo, strugarstvo, orodjarstvo, žličarstvo, posodarstvo, pletarstvo in krošnjarstvo. Vsaka panoga je vezana na določeno hišo, določen kraj in določeno vrsto lesa. Poleg suhorobarskih so kruh dajali Ribničanom tudi lončarski izdelki.

Zbirka suhe robe je za ribniški muzej pomembna in ena od najštevilčnejših. V gradu je na ogled prenovljena stalna razstava, ob njej pa so se z leti razvili številni pedagoški programi, delavnice in učne ure.

Leto 2019 bo v sklopu rokodelstva prineslo novo razstavo, ki bo predstavila aktualno stanje rokodelstva in izdelkov iz lesa na tem območju. Ob tej razstavi bodo nastali novi pedagoški programi, povezani z gozdom in lesom.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Lesene sestavljanke

Namen tematske delavnice je mlade seznaniti z rokodelsko dediščino Ribniške doline. Delavnica je vezana na razstavo Suha roba in lončarstvo. Učenci ob samostojnem sestavljanju spoznavajo panoge suhe robe, lončarstvo in vsakdanje življenje v preteklosti. Vnaprej pripravljena vprašanja povabijo učence k pogovoru, diskusiji.

Izdelovanje lesenih miniaturn

Iz lesa je mogoče sestaviti miniaturne: kozolec s stolom, ročni voziček, vlak, gosenico (za: OŠ/1); vodnjak z vretenom, šterno na vago, mlinsko kolo, kmečki voz, avto formulo (za: OŠ/2); katapult (za: OŠ/3)

Sestavljanje peresnic in ožiganje

(za: OŠ/2, 3)

Pletenje košaric iz vrbovega šibja

Iz vrbovega šibja lahko učenci izdelajo košarico. (za: OŠ/2, 3)

• POSAVSKI MUZEJ BREŽICE

Stalna etnološka razstava

Kontakt: Boštjan Kolar, tel. 07 466 05 18, bostjan.kolar@pmb.si, www.pmb.si

Oživljena etnološka razstava odpira pot novim občasnim in stalnim razstavam o Posavju kot prostoru, kjer se vode stikajo z rodovitnimi ravnici, s trto poraslimi griči in z vodonosnim hribovjem, ter ljudeh, ki tod radostno soustvarjajo kulturno dediščino, jo negujejo, varujejo in so nanjo ponosni.

Prikazuje opredmetene načine življenja Štajercev in Kranjcev z območja Posavja. Prek predmetov so predstavljene izbrane vsebine iz življenja Posavcev, v večinoma kmečkem okolju.

Poudarki so na načinih preživljanja časa ob Savi, Krki, Sotli in Mirni ter številnih pritokih na štajerski in dolenski strani reke Save v Posavju. V ospredju je delo za preživetje, ki ga s predmeti in slikovnim gradivom pojasnjujejo prikazi različnih načinov služenja vsakdanjega kruha. Poleg kopije toka reke Save iz leta 1807 razstava prikazuje, kako so pluli in prečili reke, v Savi, Krki, Sotli in številnih pritokih pa moški lovili ščuke, klene, platnice in druge ribe, ter kako so ženske ob drstu iz Mirne pobirale velike količine podusti.

Sava je dajala delo in zaslužek tudi nabiralcem savskega premoga, prevoznikom s splavi, z ladjami in s čolni. Te in številne druge predmete so izdelovali tesarji in kolarji, ki so z orodjem in razstavljenimi predmeti med izpostavljenimi obrtniki. »Vodni« del razstave na dotikalnem zaslonu dodatno ilustrirajo video posnetki s pričevanji informatorjev, s plovbo zadnjega slovenskega broda čez Savo na Mostecu pri Dobovi, s tokom reke Save od Radeč do

slovensko-hrvaške meje in čez njo do broda čez Savo v Medsavah na Hrvaškem, o nabiralcih savskega premoga pa spregovori film *Savski kólnarji*.

Za svinjsko ogrado, spleteno po starodavnem načinu, se srečamo z znamenitimi prašiči krškopoljci in s predmeti, ki so jih naši predniki uporabljali pri prašičjereji. V nadaljevanju so prikazani še muzejski predmeti, ki pojasnjujejo, kako so nekoč pripravljali slamo za strešno kritino, tesarili, trli lan, predli laneno prejo in tkali na statvah, se oblačili in ženili prebivalci Posavja v 19. in 20. stoletju. Razstava seznanja s številnimi že pozabljenimi orodji ter z drugimi predmeti iz vsakdanjega in prazničnega življenja Posavcev. Predmeti so izdelani večinoma iz naravnih materialov, lesa, gline, kovine, slame in lanu ter so večinoma rokodelski ali obrtniški izdelki. Po starem so izdelovali obleko, posteljnino, prte in pregrinjala iz lanenega platna z ročnim šivanjem. Platno, tkano na ožjih statvah, so tudi ročno sešili. Razstavljenе statve so s Krškega polja in nosijo letnico 1844.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Kako so živelі pradedki in prababice

Ob ogledu etnološke razstave otroci spoznavajo način prazničnega ter vsakdanjega življenja in dela pred več kot stotimi leti. Seznanijo se s kmečkimi opravili ter pomenom reke Save nekoč in danes. (za: V, OŠ/1, 2)

Les v muzeju

S pomočjo delovnega lista bomo iskali les v muzeju, ga spoznali v stavbarstvu, pohištvu, orodjih in drugih uporabnih predmetih ter v umetnosti. Tematski ogled lahko poteka z delavnico Spoznajmo les. (za: OŠ/2, 3)

Spoznajmo les

Na delavnici bomo spoznali različne vrste lesa, njegovo uporabo in izdelke. S praktičnim delom bomo izdelovali preprosto igro iz lesa. Delavnica lahko poteka v povezavi s tematskim ogledom Les v muzeju (za: OŠ/3, SŠ)

Izdelovanje intarzije

Spoznali bomo intarzije, njihovo zgodovino in tehnologijo izdelave. Ogledali si bomo primere intarzij v muzejskih razstavah. Samostojno ali v parih pod budnim očesom akademskega restavradorja bodo učenci in dijaki izdelali svojo intarzijo v lesu. (za: OŠ/3, SŠ)

LES – NEPOGREŠLJIV GRADBENI MATERIAL

LES V GRADBENIŠTVU

Tudi v gradbeništvu je bil les pomemben in dostopen material. Uporabljali so ga za gradnjo hiš, gospodarskih poslopij, sakralnih objektov in izkoriščanju rudnih bogastev.

• TOLMINSKI MUZEJ

Lesena kašča iz leta 1778

Kontakt: Karla Kofol, tel. 05 381 13 60, karla.kofol@guest.arnes.si, www.tol-muzej.si

Kašča ali klet, kot jo imenujejo na Šentviški planoti, je bila nekdanji glavni in nadvse pomemben element slehernega premožnejšega kmečkega gospodarstva. V njej so namreč shranjevali težko pridelan živež, od katerega je bilo odvisno preživetje družine s številnimi otroki. Na Planoti so nekdanje postavljali predvsem zidane kleti, lesene so bile redkejšje, ponekod pa so bile delno zidane in delno lesene. Kašče so najpogosteje samostojno stoječe stavbe ob hiši in gospodarskem posloju. Na manj premožnih domačijah

pa so za shranjevanje živil pogosto uporabljali kar manjši prostor v hiši, ki so ga imenovali klet. Pomembnost tega nekdanj nepogrešljivega gospodarskega objekta se kaže že v sami zunanji podobi, ki z natančno in skrbno gradnjo razodeva skrb in pozornost, ki sta mu bila namenjena. V zaščito pred naravnimi in drugimi nesrečami so gospodarji stene kašč krasili s poslikavami in kipci različnih svetnikov, hrano pa so pred živalmi in morebitnimi tatovi poleg skrbno grajenih zidov varovala tudi trdna vrata z mojstrsko izdelanimi ključavnicami.

Lesena kašča, ki ima na podboju vrezano letnico 1778, je bila v svoji zunanji podobi sicer skromna, a debela jesenova in bukova bruna, iz katerih je zgrajena, so vendarle zagotavljala varno in kakovostno shranjevanje živil. Od tal dvignjen pod je bil vedno suh in je omogočal neprestano kroženje zraka ter preprečeval dostop manjšim živalim, slamnata kritina pa je v kašči ohranjala letnemu času primerno temperaturo. V notranjosti je bila kašča prvotno opremljena z visokima prostornima skrinjama. Ti tako imenovani »kasoni« so bili namenjeni shranjevanju različnih vrst žit (rži, ječmena, ajde, pšenice). V njih je še mogoče videti črtne oznake, s katerimi so označevali količino po mlatvi prinesenih mernikov žita. Na polici nad kasoni so shranjevali različna semena, v posebni skrinji poleg kasona pa je bil spravljen fižol. Danes je v kašči, ki je nekdanje stala na domačiji Pri Štrinu sredi vasi, ohranjen le še en kason s tremi prekati. Preostali prostor v kašči pa so lastniki namenili predvsem shranjevanju in sušenju mesnih izdelkov. Prekajeno svinjino, pršut, klobase in salame so obesili na pod strop pritrjene drogove, na tla v kot pa so postavili »flaškone« z dobrim domačim žganjem. Lesena kašča, danes v lasti Tolminskega muzeja, je redki in izjemen primer skromne, vendar izrazito skladne in predvsem smotrne ljudske gradnje, kar jo uvršča med pomembnejše kulturne spomenike v občini Tolmin.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Voden ogled

Ogled kašče je del vodenega ogleda Šentviške planote. Kašča stoji ob glavni cesti, ki vodi prek Šentviške planote in je tako dostopna za ogled vsem mimoidočim. Ob njej je postavljena informativna tabla.

(za: V/4+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

• MUZEJ NA PROSTEM ROGATEC & DVOREC STRMOL, ZAVOD ZA KULTURO, TURIZEM IN RAZVOJ ROGATEC

Muzej na prostem Rogatec

Kontakt: Irena Roškar, tel. 03 818 62 02/040 74 80 10, irena.roskar@rogatec.si; www.rogatec.si/
muzej-na-prostem-rogatec

Srednještajerska kmetija subpanonskega tipa je postavljena kot razstava ljudskega stavbarstva. Kot glavni gradbeni material je tukaj uporabljen les. Iz kostanjevih brun so »cimprani« stanovanjska hiša, nadstropje gospodarskega poslopja in viničarske hiše, svinjak, kozolec toplar. Na svinjaku, kjer stene niso ometane, na vogalih razločno vidimo osnovna načina vezave lesenih brun: lastovičji rep in križno lesno vez.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Viva arhitektVra In Viva MateMatika! (= 2019)

Udeleženci delavnice sestavijo maketo stanovanjske hiše v Muzeju na prostem Rogatec in neposredno preizkusijo križno lesno vez med posameznimi lesenimi brunami oz. gradniki makete. Ozaveščamo les kot pomemben gradbeni material v ljudski in grajski arhitekturi v preteklosti. Kako pa je danes? S ciljem medpredmetnega povezovanja izračunavamo ploščino/prostornino in sestavljamo kronogram. (za: OŠ/3, SŠ)

Les(e)ne uganke

Je ena izmed šestih interaktivnih točk v okviru programa Rogatkove dejavnice, ki so kot naloge, igre in uganke skrite na različnih mestih po muzeju na prostem. Ob iskanju teh točk s pomočjo kataloga raziskujemo muzej in predstavljeno ljudsko arhitekturo ter spoznavamo način življenja njenih graditeljev. Pri les(e)nih ugankah spoznavamo les in lubje 17 različnih dreves, ki so jih poznali in uporabljali v preteklosti. (za: OŠ/1, 2)

• MESTNI MUZEJ IDRİJA

Pet stoletij rudnika živega srebra in mesta Idrije

Kontakt: Anton Zelenc, tel. 05 37 26 614, anton.zelenc@muzej-idrija-cerkno.si, www.muzej-idrija-cerkno.si

V Mestnem muzeju Idrija hranijo predmete iz lesa v več zbirkah: Etnološki zbirki, Bevkovi domačiji Zakojca, Partizanski bolnici Franja, Partizanski tiskarni Slovenija, Rudarski zbirki, zbirki Industrija, obrt in rokodelstvo, Zbirki pustnih mask in Zgodovinski zbirki. Pri muzejskih učnih urah in vodenih ogledih po stalni razstavi Pet stoletij rudnika živega srebra in mesta Idrije na gradu Gewerkenegg v Idriji, na kateri je prikazan pol tisočletni razvoj rudnika v podzemlju in vzporedno z njim rast mesta na površini, je lesu posvečeno veliko pozornosti. Predstavljeni so tehnološki procesi pridobivanja živega srebra iz cinabaritne rude, zgodovinski dogodki, življenjske zgodbe in znamenite osebnosti.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Muzejska učna ura: Pet stoletij rudnika živega srebra in mesta Idrije

Na razstavi so na ogled izvorni predmeti, replike in kopije, rudniške karte, zemljevidi, sheme, risbe, makete in številne fotografije. Idrijski rudnik živega srebra je v vseh obdobjih delovanja potreboval ogromne količine lesa za jamsko podporje, kurjenje žgalniških peči in parnih kotlov, pridobivanje oglja, ogrevanje stanovanj, gradnjo objektov in naprav itd. Porečje Idrijce in njenih pritokov ima zelo bogate gozdove, s katerimi je Rudnik v preteklosti v veliki meri sam gospodaril. Obiskovalce seznanimo o pomenu lesa za razvoj rudnika in mesta. (za: OŠ/1, 2, 3, SŠ)

Muzejska učna ura: Od klavž do grabelj

Do začetka 20. stoletja za transport ni bilo ustreznih gozdnih cest in prevoznih sredstev, zato je bil najprimernejši način spravila lesa v dolino plavljenje po naravnih vodnih poteh. Izjemno izpopolnjen sistem plavljenja po reki Idrijci in njenih pritokih je s pomočjo klavž neprekinjeno potekal od konca 16. stoletja do velike povodnji leta 1926, ki je podrla leseno lovilno pregrado – grablje v Idriji in Spodnji Idriji.

Muzejske učne ure so namenjene učencem in srednješolcem. Predstavimo jim pomen lesa za razvoj rudnika in mesta ter funkcijo klavž in grabelj, na terenu si ogledajo lokacijo grabelj in primerjajo s stanjem danes. (za: OŠ/1, 2, 3, SŠ)

• JAVNI ZAVOD ZA UPRAVLJANJE DEDIŠČINE IN TURIZEM PIVKA, PARK VOJAŠKE ZGODOVINE

Občasna razstava Življenje za c(es)arja – vojni ujetniki carske Rusije v prvi svetovni vojni na slovenskem ozemlju

Kontakt: Lorena Iskra, tel. 031 775 002, lorena.iskra@turizem-pivka.si, www.parkvojaskezgodovine.si

V Parku vojaške zgodovine so v letu 2018 stoletnico konca prve svetovne vojne počastili z novo občasno razstavo Življenje za c(es)arja, posvečeno zgodbi vojnih ujetnikov carske Rusije v prvi svetovni vojni na slovenskem ozemlju. Gre za prvo celovito muzejsko obdelavo pomembne zgodovinske teme – med prvo svetovno vojno je bilo na naše ozemlje pripeljanih več deset tisoč vojnih ujetnikov armade carske Rusije, ki so kot delovna sila za vojaške potrebe v zaledju soške fronte ali pa kot delavci na poljih, v gozdovih, delavnicah, tovarnah in rudnikih prelivali znoj širom naše domovine in številni tu tudi izgubili svoje življenje.

Razstava s svojo sodobno in interaktivno zasnovo prinaša tudi bogato zbirko fotografij, videogradiva in zapisov iz tistega obdobja, ki obiskovalcem približajo izseke iz ujetniškega življenja zajetih vojakov v zgodovinskem kontekstu prve svetovne vojne. Razstava se ne nanaša na samo bojevanje, ampak na usodo ujetnikov, njihovo trpljenje in napore, za katere niso prejeli nobenega priznanja in zahvale, čeprav takrat zgrajeno infrastrukturo večinoma še vedno uporabljamo. Pomembno tehtnost razstavi dajejo tudi izvorni izdelki ruskih vojnih ujetnikov, ki so jih iz lesa in drugega materiala izdelovali v prostem času.

Osrednji simbol trpljenja ruskih ujetnikov na slovenskem ozemlju med prvo svetovno vojno je Ruska kapelica pod Vršičem, zato je kot srčika razstave predstavljena odlična maketa kapelice, ki jo je z izjemno natančnostjo v merilu 1 : 10 iz lesa izdelal Franci Pogačar in resnično z vsemi detajli predstavlja pomanjšavo izvirnika.

Občasna razstava Življenje za c(es)arja bo v Parku vojaške zgodovine na ogled do sredine septembra 2019 z možnostjo podaljšanja.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Voden ogled razstave (za: OŠ/2, 3, SŠ)

SPRETNE ROKE OBLIKUJEJO LES

GOZD, LES IN UMETNOST

Les je hvaležen material tudi za likovno izražanje, za izdelavo kipov, lesenih oltarjev in celo lutk. Gozd, drevesa in narava pa so neizčrpen vir umetniškega navdiha tudi za slikarje.

- **LOŠKI MUZEJ ŠKOFJA LOKA**

Dražgoški zlati oltarji

Kontakt: Mira Klan, 04 517 04 04, mira.kalan@loski-muzej.si, www.loski-muzej.si

Dražgoše ležijo na južnem pobočju planote Jelovice. Tamkajšnja cerkev sv. Lucije, zavetnice slepih in slabovidnih, je bila od nekdaj zbirališče številnih romarjev in je bila zato bogato opremljena. Cerkev je bila med drugo svetovno vojno požgana, štiri zlate oltarje pa so rešili in so na ogled v Loškem muzeju. Zlati oltarji so delo mojstrov rezbarjev. Izrezljani so iz lesa, pobarvani z živimi barvami in pozlačeni. Datirajo v 17. stoletje: oltar sv. Ane, sv. Ingenuina, sv. Lucije in sv. Antona

Padovanskega. Najstarejši je oltar sv. Ane iz leta 1628, po stilu delno še renesančen, preostali trije so baročni in datirajo v drugo polovico 17. st.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Učna ura Umetnost na Loškem

Učno uro dopolnjuje učni list. V grajski kapeli mladim obiskovalcem predstavimo zlate oltarje iz porušene cerkve sv. Lucije v Dražgošah. Seznanimo jih s postopkom izdelave in z razvojem zlatih oltarjev na Slovenskem. Spoznajo upodobljene svetnike, njihove atribute in simbole ter rezbarsko delavnico družine Jamšek, ki je v 17. st. delovala v Škofji Loki. (za: OŠ/3, SŠ)

- **MUZEJ NOVEJŠE ZGODOVINE SLOVENIJE**

Partizansko lutkovno gledališče

Kontakt: Nataša Robežnik, tel. 051 353 901 in 01/300 96 21, natasa.robeznik@muzej-nz.si, www.muzej-nz.si

Leta 1944 so na pobudo lutkarja in kiparja Lojzeta Lavriča ustanovili Partizansko lutkovno gledališče. Nekaj lutk je imel Lavrič že pripravljenih, druge pa so izrezljali iz lesa po idejnih načrtih Nikolaja Pirnata. Lutke so bile narejene iz takrat dostopnega materiala: lesa, padalske svile, tkanine in kartona. Skupaj je 16 lutk in vse so ohranjene. Muzej jih hrani od leta 1953, od 1962 tudi sceno.

Prva uprizoritev lutkovne igre *Jurček in trije razbojniki* je

bila uprizorjena na silvestrski večer 1944 v gasilskem domu v Črmošnjicah, ko so pripravili varietejski program za odrasle s sedmimi kratkimi prizori. S predstavo so dvigovali moralo in se norčevali iz sovražnikov. Agitprop Centralnega komiteja ni v celoti odobril besedila varietejske predstave, zato je pozneje Alenka Gerlovič napisala pravo lutkovno igro v štirih dejanjih za otroke. Igro so večkrat uprizorili in z njo gostovali po osvobojenem ozemlju.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Izdelajmo lutke in zaigrajmo igro

Najprej si ogledamo ročno izdelane lesene partizanske lutke, narejene za predstavo *Jurček in trije razbojniki*. Pogovorimo se, iz kakšnega materiala so, kdo jih je naredil, kako so prišle v muzej, v kakšni igri so nastopale (vključimo fotografije gledališke igre iz druge svetovne vojne) in kaj počnemo z njimi danes. Temu sledi delavnica, na kateri vsak otrok naredi svoje kartonasto gledališče. Izdela sceno, lutke in si zamisli igro, ki jo na koncu tudi odigra. (za: V 4+, OŠ/1, 2)

• NARODNA GALERIJA

Stalna zbirka Umetnost na Slovenskem

Kontakt: mag. Kristina Preininger, tel. 01 24 15 414, kristina_preininger@ng-slo.si, www.ng-slo.si/si

Les, drevesa ali gozd se pojavljajo v okviru stalne razstave *Umetnost na Slovenskem*.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Zaplesane impresije

Župančičeve uganke in pesmice o drevesih in zgodbe o otroštvu Riharda Jakopiča, Ivana Groharja, Matija Jama in Mateja Sternena nas bodo uvedle v motivni svet slovenskih impresionistov. Upodobitve dreves in različnih letnih časov bomo z gibom uprizorili ob zvokih Orffovih instrumentov in ob različni glasbi. Potipali bomo deblo breze in macesna ter površini primerjali s slikarskimi sledmi čopiča in lopatice. (za: V/OŠ1)

• POKRAJINSKI MUZEJ KOČEVJE

Pot Staneta Jarma

Kontakt: Živa Ogorelec, 01 89 50 303, info@pmk-kocevje.si, www.pmk-kocevje.si

Akademski kipar Stane Jarm je bil rojen v družini z rezbarsko podobarsko tradicijo. Po končanem šolanju se je preselil v Kočevje, kjer je bil do upokojitve leta 1995 zaposlen kot likovni pedagog. Poučeval je likovno vzgojo na osnovni šoli in hkrati več let umetnostno zgodovino na kočevski gimnaziji. Skupaj z Ivanom Brudarjem in Milošem Humkom je bil soustanovitelj Likovnega salona Kočevje.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Učna ura Pot Staneta Jarma – lesene skulpture na prostem

Udeleženci se sprehodijo po Kočevju in spoznajo dela akademskega kiparja Staneta Jarma. Preučijo kiparske tehnike, spoznajo avtorja in njegov kiparski opus na prostem. (OŠ/1, 2, 3, SŠ)

V POTU SVOJEGA OBRAZA

Z GOZDOM IN LESOM POVEZANE OBRTI IN GOSPODARSKE DEJAVNOSTI

Obsežni gozdovi so bili nekdanj vir energije in surovin za številne obrti in gospodarske dejavnosti. V gozdu so kuhali oglje, les so za kurjenje uporabljali tudi v fužinah in glažutah. Takrat ni bilo motornih žag, drevesa so sekali in žagali ročno. Tudi cest ni bilo veliko, zato je bilo spravilo lesa iz težko dostopnih predelov težavno in zapleteno opravilo. Razvilo se je splavarstvo, furmani so s konjskimi vpregami tovorili les. Obdelovali so ga žagarji, mizarji, kolarji, tesarji ... Po drugi svetovni vojni so se razvile nove tehnologije za sečnjo, spravilo in obdelavo lesa, delo je postalo lažje. S tehnološkim napredkom pa so nekateri poklici začeli izginjati ... Mnoge med njimi lahko danes spoznamo le še v muzejih.

• MUZEJ VRBOVEC, MUZEJ GOZDARSTVA IN LESARSTVA

Gozdovi in les – bogastvo Slovenije

Kontakt: Barbara Šoster Rutar, tel. 03 839 16 13/ 040 345 630, barbara.soster.rutar@muzej-vrbovec.si, www.muzej-vrbovec.si

Uvodni del stalne razstave prinaša zanimiva spoznanja o gozdovih, drevesih in uporabnosti lesa. Predstavljeni so gozdovi po svetu, njihov pomen in različni načini gospodarjenja. Izpostavljene so posebnosti in zanimivosti slovenskih gozdov. Spoznamo najzanimivejša drevesa pri nas in po svetu ter se seznanimo z razvojem gozdov skozi geološke dobe. Poučimo se tudi o uporabnosti lesa kot enega najpomembnejših materialov in človekovega sopotnika vse od nastanka civilizacije.

Osrednji del stalne razstave nas popelje v preteklost, v čas življenja in dela nekdanjih zgornjesavinjskih gozdarskih in lesarskih delavcev: olcarjev, žagarjev in flosarjev, furmanov, mizarjev, kolarjev in tesarjev. Obujamo že pozabljene dogodke, načine življenja ter delovne navade in običaje preteklega časa. Rdečo nit, ki nas vodi skozi osrednji del muzejske razstave predstavlja les. Sledimo mu na njegovi poti od rastočega drevesa v gozdu, prek sečnje in spravila do predelave v končni izdelek.

Vrnemo se v čas, ko je sečnja v mogočnih zgornjesavinjskih gozdovih potekala samo s pomočjo sekir in pozneje ročnih žag, ko so edino pot za spravilo lesa iz gorskega in težko dostopnega sveta predstavljale riže in ko je transport hlodovine do žag potekal s plavljenjem. Prikazane so življenjske razmere gozdnih delavcev med sečnjo, poudarjena je vloga prevoznikov – furmanov, ki so jo slednji odigrali pri spravilu lesa. Razstava se dotakne tudi napredka, ki ga v gozdarstvo prinese sprememba družbenega sistema po drugi svetovni vojni: gradnja žičnic in še posebej gozdnih cest ter s tem povezano uvajanje modernejše mehanizacije. Prikazan je razvoj žagarstva od ročnega razreza lesa, prek primitivnih vodnih žag venecijank do žag na električni pogon in vloga splavarstva kot edine mogoče poti za

prevoz velikih količin lesa v daljne kraje. Razstava se posveča tudi razvoju mizarstva, kolarstva in tesarstva v dolini, delu in življenju mizarških, kolarških in tesarskih mojstrov.

V muzeju boste zagotovo vsaj za trenutek pozabili na sodoben način življenja in se vrnili v obdobje, ko je »čas še tekel počasneje«. Preizkusili se boste v poznavanju nekaterih slovenskih avtohtonih drevesnih vrst, sodelovali v kvizu, kjer s pravilnimi odgovori sestavite drevo ali se poigrali z reševanjem lesenih miselnih iger.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Vodenje po razstavi

Učenci ob aktivnem sodelovanju utrdijo svoje poznavanje drevesnih vrst, spoznajo gozdove v Sloveniji in po svetu, njihov pomen, različne vrste lesa ipd. Nato se sprehodijo skozi preteklost. Seznanijo se z delom nekdanjih olcarjev, furmanov, žagarjev in splavarjev, spoznajo stare načine sečnje, spravila, razžagovanja in prevoza lesa v daljne kraje. Predstavljeno je tudi delo tesarjev, mizarjev in kolarjev. S pomočjo maket in postavitvev v naravni velikosti učencem zanimivo in poučno približamo preteklost. (za: V/4+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

Muzejska učna ura

Podrobnejši predstavitvi muzejskih vsebin sledi reševanje učnih listov, ki obsegajo 11 nalog. Oblikovani so tako, da spodbujajo k logičnemu razmišljanju in predstavljajo kratek povzetek med vodenjem predstavljenih tem. (za: OŠ/2, 3)

Doživljajska vodenja v muzeju, okolici gradu Vrbovec in v Bohačevem toplarju

Doživljajska vodenja ponujajo možnost svojevrstnega doživljanja ter spoznavanja naravne in kulturne dediščine Zgornje Savinjske doline. Izkušeni pripovedovalci, v vlogi likov iz preteklosti, z živo interpretacijo zgodb in s pomočjo kratkih zabavnih iger predstavijo minule dogodke in zanimivosti Zgornje Savinjske doline. Na voljo so štirje programi doživljajskih vodenj:

Škrat Lesnik: v duhu ljudskih pravljic se podamo na pravljичno vodenje po muzeju. Bili so časi, ko so gozdarji prebili po več tednov v gozdu. Poznali so zgodbe o divjih možeh, vedeli so, kje domujejo gozdne vile, in znali so se ubraniti pred strašno divjo jago. Skozi lokalne zgodbe in pravljice otroci spoznajo tradicijo gospodarjenja z gozdovi in številne skrivnosti.

Zgodbe iz gozda: Po doživljajskem vodenju v notranjosti muzeja se skupina odpravi na grajski stolp. Zbrani na razgledni ploščadi se usedejo v krog in prisluhnejo ljudski zgodbi iz Zgornje Savinjske doline. Nato se odpravijo do sotočja Drete in Savinje, kjer se igrajo stare olcarske igre. V primeru dežja se program prilagodi ter prestavi v Bohačev toplar.

Pot lesa: Človek iz Zgornje Savinjske doline že od nekdaj živi v tesnem sožitju z gozdom. Les mu je dajal vsakdanji kruh, spravilo in prodaja lesa sta bila stoletja glavni vir zaslužka. Skozi doživljajsko vodenje bodo oživele zgodbe olcarjev, žagarjev, splavarjev (flosarjev) in potovk. Potovka ali olcar bosta skupino popeljala na sprehod skozi preteklost, kjer morajo obiskovalci poprijeti tudi za delo.

Majhne skrivnosti Zgornje Savinjske doline: Koliko je prekrasnih zgodb o pokrajini in ljudeh, med katerimi so nastale. Med programom, ki poteka v Bohačevem toplarju, boste izvedeli za zadrečke lončarje, solčavsko bicko, ljubenske potice, za menihe v Gornjem Gradu in številne druge skrivnosti. Predstavili vam jih bomo skozi zabaven interaktiven kviz. (za: V/4+, OŠ/1, 2.)

Ostružkova delavnica

Na delavnici sodeluje poklicni mizar, ki učencem predstavi delo mizarjev in jih seznanja z različnim mizarškim orodjem. Nato se učenci sami preizkusijo v veččinah žaganja, brušenja,

vrtanja in lepljenja. Vsak si izdelava svoj uporaben izdelek (leseno piščal, lesen nakit ipd.), ki ga odnese s seboj domov. (za: OŠ/1, 2, 3, SŠ)

Učna pot Samostanski hrib

V okolici muzeja je urejena učna pot, ki otrokom omogoča neposreden stik z naravo. Na približno uro in pol trajajoč sprehod se učenci odpravijo v spremstvu gozdarja. Seznanijo se z zgodovino kraja, gradu Vrbovec in frančiškanskega samostana, v prvi vrsti pa spoznajo pomen gozdov, vlogo gozda in gozdnega roba, različne drevesne in grmovne vrste, sonaravno gospodarjenje z gozdovi, tujerodne invazivne vrste in še marsikaj zanimivega. (za: V/4+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

• TEHNIŠKI MUZEJ SLOVENIJE

Gozdarska, lesarska, lovska in ribiška zbirka

Kontakt: Vladimir Vilman (gozd, les), Katarina Batagelj (lov in ribolov), Barbara Hrovatin (pedagoški programi), tel. 031 583 461 (ga. Hrovatin), programi@tms.si, vladimir.vilman@tms.si (gozd, les), www.tms.si

Današnji gozdarski oddelek je naslednik nekdanjega gozdarskega, lesnoindustrijskega in lovskega muzeja, ki je kot samostojna enota Tehniškega muzeja Slovenije odprl vrata prvim obiskovalcem že leta 1953. Temeljno poslanstvo gozdarskega oddelka sta ohranjanje premične gozdarske tehniške dediščine in raziskovanje zgodovine gozdarstva na Slovenskem, dodatno pa populariziranje sonaravnih načel gospodarjenja z gozdom.

Prva zbirka lesarskih eksponatov v Bistri je bila zasnovana sočasno z gozdarsko leta 1953. Lesarski oddelek je v vsebinskem smislu nadaljevanje gozdarskega. Obravnava tematiko predelave lesne surovine, to je hlodovine v lesne polizdelke in končne izdelke. V grobem lahko razdelimo oddelek na notranji in zunanji. V notranjem je prikazana premična lesarska dediščina, to so eksponati posameznih lesnih obrti in lesnoobdelovalne industrije. K zunanjemu pa prištevamo žago venecijanko in furnirnico na vodni pogon ob potoku Bistra. Prenovljena stalna zbirka lesarskega oddelka obravnava številne lesne obrti, kot so tesarstvo, kolarstvo, mizarstvo, suhorobarstvo in sodarstvo. Obsežen je tudi prikaz žagarske stroke in tehnologije proizvodnje stolov.

Zbirke Slovenskega lovskega muzeja so začele nastajati že v okviru nekdanjega Gozdarskega, lesnega in lovskega muzeja v Bistri. Muzejske zbirke so bile prvič odprte za javnosti oktobra 1953. Leta 1955 je bil Gozdarski, lesni in lovski muzej uradno priključen Tehniškemu muzeju Slovenije. Tri leta pozneje je Lovska zveza Slovenije prevzela patronat nad lovskim oddelkom Tehniškega muzeja Slovenije. Današnjo podobo je Slovenski lovski muzej dobil 1975, ko je bila javnosti predana povsem nova stalna razstava v novo pridobljenih prostorih muzeja v Bistri.

Ribiški oddelek, katerega soustanoviteljica je Ribiška zveza Slovenije, je bil odprt leta 1982.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Kam se je izgubila gozdna vila

Skupine: spoznavanje avtohtonih drevesnih vrst, izkoriščanje gozda nekoč in danes, naloge gozda in pomembnost za človeka. (za: V)

Tematsko vodenje po gozdarski zbirki z delovnim listom

Učenci se seznanijo s civilizacijskim pomenom gozdov in gozdarstva od davnine do današnjih dni, s pomembnima merskima gozdarskima dejavnostma, to sta površinska in količinska izmera gozdov, prvotnimi načini dela v gozdu, razvojem motornih žag, gozdnih železnic, gozdarskih traktorjev z vitli, gozdarskih kamionov in gozdarskih žičnic, omenjeno je varstvo gozdov kot tudi semenarstvo in drevesničarstvo. (za: OŠ/2, 3)

Tematsko vodenje po lesarski zbirki z delovnim listom

Učenci in dijaki spoznajo številne lesne obrti, kot so tesarstvo, kolarstvo, mizarstvo, suhorobarstvo in sodarstvo, žagarsko stroko in tehnologijo proizvodnje stolov. (za: OŠ/3, SŠ)

Leseno drevo

Delavnica za najmlajše, barvanje lesenega magneta. (za: V)

Ptičja hišica

Delavnica, ki se navezuje na šolski predmet Tehnika in tehnologija 6 in izbirni predmet Obdelava gradiv-les. (za: OŠ/2–6. razred, 3)

Pručka

Delavnica, ki se navezuje na šolski predmet Tehnika in tehnologija 6 in izbirni predmet Obdelava gradiv-les. Delavnica (za: OŠ/2–6. razred, 3)

Letalo iz balse

Šolarji iz balse izrežejo dele letala in zlepijo. Delavnica se navezuje na predmeta Tehnika in tehnologija, Obdelava gradiv-les. (za: OŠ/3)

Projekcija kratkih gozdarskih filmčkov

(za: OŠ/3, SŠ)

Panjska končnica

Prilagojeno predmetu Likovna vzgoja. Šolarji se naučijo tehnike prenosa motiva s šablono. (za: OŠ/2)

Tematska vodenja po lovstvu in ribištvu z delovnimi listi ali brez.

(za: OŠ/1)

Kačji pastir – igra ravnotežja

(za: OŠ/1, 2, 3, SŠ)

Žolna – igra trenja

Delavnica, ko trenje imenujemo lepenje. Delavnica se navezuje na predmet Fizika ter na žolne. (za: OŠ/3, SŠ)

• MUZEJ ŽELEZNIKI, JAVNI ZAVOD RATITOVEC

Drvarjenje, oglarstvo, žagarstvo, sodarstvo

Kontakt. Katja Mohorič Bonča, tel. 04 514 73 56, muzej.zelezniki@siol.net, www.jzr.si

Razvoj drvarstva je povzročila povečana potreba po lesu v fužinarskih časih. Drvarji ali golcarji so sekali les za predelavo v oglje. Po propadu fužinarstva so lesno dejavnost preusmerili v sečnjo in predelavo lesa v žagane deske. Poleg drvarjev se je oblikovala še ena profesionalna skupina gozdnih delavcev – furmani (prevozniki lesa). V zbirki so cepin, marain, sekira, žaga, maketa drvarske (golcarske) bajte, grifarce – okovani čevlji, dereze, krplja, kozica za kuhanje žgancev, kozica za zabelo, lesena embalaža za hranjenje živil.

Kuhanje oglja je bilo v gozdovih Selške doline zelo razširjeno in je prinašalo zaslužek številnim. Poraba oglja je bila v fužinarskih časih ogromna, saj je bilo oglje kurivo pri vseh fazah: v plavžih, v fužinah in v vigenjcih. Maketa v zbirki prikazuje postopek pridobivanja oglja: spravilo drv po drčah do kopišča, razrez in cepljenje, postavitvev drv v kopo, zasutje s prstjo, podiranje kope in spravilo oglja v vreče. V bližini kopišča je bil navadno studenec – vodo so rabili za gašenje oglja in tudi za kuhanje. Prikazana je tudi preprosta oglarska kočica iz brun, pokrita s smrekovimi kožami, kjer so oglarji živeli v času postavljanja kope in kuhanja oglja. Ob kopišču v gozdu so stali kaberneli – lesene shrambe za oglje. Oglarji so oglje do Železnikov nosili v pletenih koših, vozili z živino v kripah, pozimi pa samotež s sanmi. V zbirki so poleg makete še oglarske vile in grablje.

Selška dolina je zelo gozdnata in žaganje lesa je bila pomembna dejavnost tukajšnjih ljudi. Prve žage na vodni pogon so v Selški dolini postavili v 14. stoletju. Takrat je bila potreba po žaganem lesu zelo velika zaradi gradnje stanovanjskih, fužinarskih in gospodarskih poslopij. Žage so stale ob Selški Sori in ob njenih pritokih. Postavljali so žage venecijanke, imenovane tudi samice. Še leta 1910 je bilo v Selški dolini 42 žag venecijank. Tudi po propadu železarstva je prebivalcem žaganje hlodov prinašalo pomemben zaslužek. V zbirki so tri delujoče makete žag na vodni pogon, žaga za ročni razrez hlodov in pripomočki za delo na žagi.

Embalaža za kovane žeblice so bili sodi in sodarska obrt je v kraju stara verjetno toliko kot železarstvo. Sodarji so izdelovali tudi drugo embalažo in posodo, ki so jo ljudje vsakodnevno uporabljali – v gospodinjstvu in v kmetijstvu. Sodarska obrt je bila tudi edina, ki je po propadu železarstva hitro znala poiskati novo tržišče in se tudi združno organizirati. V združnih okvirih se je obrt uspešno razvijala in v prvi polovici 20. stoletja je bila Selška dolina pomemben center sodarstva na Slovenskem. V zbirki je prikazano sodarsko orodje in izdelki.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Oglarstvo

Klasično vodenje z ogledom makete oglarske kope in kratkega dokumentarnega posnetka o kuhanju oglja (10 min). (za: V/4+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

Žagarstvo

Klasično vodenje po muzejski zbirki z ogledom delujočih maket žag na vodni pogon. Mogoč ogled kratkih (do 10 min) dokumentarnih video posnetkov: sečnja, spravilo hlodov, brušenje, ostrenje žage. (za: V/4+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

Sodarstvo

Klasično vodenje po sodarski zbirki, uporaba sodarske embalaže v fužinarskih časih in po propadu fužinarstva. Mogoč ogled kratkega dokumentarnega posnetka izdelave sodarskega izdelka – čebra. (za: V/4+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

• MUZEJ NA PROSTEM ROGATEC & DVOREC STRMOL, ZAVOD ZA KULTURO, TURIZEM IN RAZVOJ ROGATEC

Od glažute do steklarne. Steklo na Rogaškem

Kontakt: Irena Roškar, tel. 03 818 62 02/040 74 80 10, irena.roskar@rogatec.si; www.rogatec.si/muzej-na-prostem-rogatec

Gozd in les sta bila med ključnimi naravnimi dejavniki, ki so vplivali na gospodarski in družbeni razvoj rogaškega območja. Odkritje izvirov zdravilne mineralne vode je narekovalo razvoj gozdnih steklarn že v 17. stoletju. Pri proizvodnji stekla oz. steklenic je imel les celo dvojno vlogo. Z njim so segrevali talilne peči; na drugi strani je bil bukov les osnova za pripravo pepelike – z njo so zniževali tališče steklene zmesi. Razstava Pokrajinskega muzeja Celje, avtorja Jožeta Rataja, nam odkriva

zgodbe o steklarstvu na Rogaškem, od gozdnih glažut do sodobne steklarne, in opozarja na njihov pomen za razvoj celotnega območja.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Glažutarska pot

Program traja štiri ure in pol ter obsega ogled proizvodnje stekla v Steklarni Rogaška in ogled razstave Od glažute do steklarne na Dvorcu Strmol v Rogatcu.

V zahodnem krilu dvorca deluje Rokodelski center Rogatec, kjer se udeleženci vključijo v izbrano delavnico (uro in pol): Ročno pihanje stekla ali Oblikovanje stekla nad odprtim plamenom. (za: OŠ/3, SŠ)

• POKRAJINSKI MUZEJ KOČEVJE

Žaga, oglarstvo, delo v gozdu, domače obrti

Kontakt: Živa Ogorelec, 01 89 50 303, info@pmk-kocevje.si, www.pmk-kocevje.si

Do zgraditve velike parne žage na Rogu so roški gozdovi s svojimi velikimi lesnimi zalogami oskrbovali le žage ob Krki. Žago je leta 1894 začela graditi veleposest Auersperg, ki jo je nato oddajala v najem raznim podjetjem, ki so od veleposesti kupovala les. Od 1901 do 1919 je Žaga Rog veljala za največji in najmodernejši lesnopredelovalni obrat na slovenskem ozemlju. K propadu žage je pripomogla svetovna gospodarska kriza ter večje število konkurenčnejših žagarskih obratov in

lesnih trgovcev v dolini. Po drugi svetovni vojni so zidove stavb porabili za posipanje gozdnih cest in deloma za gozdarsko hišo, ki je bila sprva namenjena bivanju logarja in cestarja, danes pa služi dejavnosti skavtov. V njej je urejena muzejska soba o nekdanjem obratu.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Žaga Rog je imela zaposlenih okoli štiristo ljudi, svojo kovačijo, elektrarno in 35 km gozdne

železnice. Danes so od nje ostale le še ruševine. Udeleženci se seznanijo z zgodovino žage, kako je bila videti, delo in življenje na njej ter kaj so bili vzroki za njen propad. Pogovarjamo se o lesni industriji danes in njenih potencialih. Mogoč je ogled Muzejske sobe na Žagi Rog. (za: OŠ/2, 3, SŠ)

Oglje

Z gozdom so povezane številne obrti, med njimi oglarstvo. Kočevsko je bilo v preteklosti območje z največjo proizvodnjo oglja na Slovenskem, saj je dosegalo polovico vsega izvoza oglja. Letna količina je bila vse do svetovne gospodarske krize od šeststo do sedemsto vagonov. Na delavnici se seznanimo s to obrtjo (tudi ob maketi), uporabo oglja v preteklosti in danes ter poustvarjamo z ogljem. (za: OŠ/1, 2, 3)

Domače obrti

Oglarstvo, pepelkarstvo, pletarstvo, apneničarstvo. Gre za predstavitev obrti, ogled slikovnega materiala in ogled maket. (za: OŠ/1, 2, 3)

Hrvatariji

Večinoma prebivalci loškopotoškega okraja, ki so hodili na delo v hrvaške gozdove za dodaten zaslužek in preživetje družine. O njih piše tudi Zofka Kveder, domačinka iz omenjenega območja. Obiskovalci ob slikovnem gradivu in pripovedi izvedo, kako je videti težko življenje Hrvatarijev. (za: OŠ/1, 2, 3)

• NOTRANJSKI MUZEJ POSTOJNA

Gozdarstvo na krasu

Kontakt: Tina Poljšak, tel. 041 313 179, tina.poljsak@notranjski-muzej.si, www.muzejkrasa.si

Sredi 19. stoletja se je veliko gozdov na krasu zaradi poselitve in krčenja spremenilo v goličave, pašnike in laze. Tudi gozdnim redom od 16. stoletja ni uspelo ustaviti izkoriščanja gozda zaradi trgovanja z lesom, oglarstva, košnje, paše, požigalništva, pridobivanja pepelike, čresla, strojila, smole ipd. Šele gozdni zakon iz leta 1852 in zemljiška odveza iz leta 1853 sta v drugi polovici 19. stoletja omogočila tudi grofoma Windischgrätz in Schönburg-Waldenburg sistematično zaščito in načrtno gospodarjenje v snežniških, javorniških in hrušiških gozdovih.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Tematsko vodenje za višje razrede osnovne šole ter Srednjo gozdarsko in lesarsko šolo s poudarkom na vrstah lesa, gozdarstvu, prevozništvu in lesarstvu. (za: OŠ/3, SŠ)

• OBČINA VELIKE LAŠČE, TRUBARJEVA DOMAČIJA

Temkova žaga na Trubarjevi domačiji

Kontakt: mag. Barbara Pečnik, tel. 01 7881 006, 01 781 03 60, barbara.pecnik@velike-lasce.si, www.trubarjeva-domacija.si

Trubarjevo domačijo poleg spominske hiše z mlinom in gospodarskim poslopjem sestavlja tudi Temkova žaga z žagarsko zbirko. Sama žaga je bila obnovljena v sklopu celotne domačije v letu 1985/86. Je žaga venecijanka samica, kar pomeni, da ima v jarmu vpet samo en žagin list. Stara je več kot dvesto let in je doživela več izboljšav. Zadnja letnica na ostrešju je 1873.

Tradicija mlinarstva in žagarstva je pravzaprav edino, kar se je ohranilo iz Trubarjevih časov. Ob potoku Rašica in obema zgornjima pritokoma je bilo v preteklosti petindvajset takih žag. Danes je v prvotni obliki ohranjena le Temkova žaga.

Za boljšo predstavitev je žaga že od leta 2004 opremljena z žagarsko zbirko, in sicer so v notranjosti žage na ogled postavljene tri makete, ki predstavljajo razvoj žag venecijank: žaga na vreteno ali na koš, žaga na tribo ali na preslico in žaga venecijanka z jermenicami, ki je pomanjšana kopija Temkove žage. Makete je izdelal in Trubarjevi domačiji podaril Anton Prelesnik, dolgoletni gozdar na Kočevskem. Leta 2010 je zbirko nadgradil z modelom žage s pogonom na elektriko in s prikazom glavnih sestavnih delov žage.

Opremljena je bila tudi pečnica – sobica za žagarja. Ta je bila že leta 1985/86 obnovljena v okviru obnove žage in celotne obnove Trubarjeve domačije. Notranje stene so bile že takrat prebeljene z apnom, znotraj je bila vgrajena tudi peč.

Ker se izvorno žagarsko orodje ni ohranilo, smo ročno orodje, ki ga je žagar uporabljal pri svojem delu, in ki se do novejših časov ni bistveno spremenilo, pridobili na terenu v okolici s pomočjo gozdarjev in lokalnih obrtnikov. Večina predmetov je last Dušana Zekoviča. Pripadali so njegovemu dedu, mlinarju in mizarju Ivanu Mencinu iz Dvorske vasi, ki je orodje sam izdeloval. Predmete sta darovala tudi Jože Petrič s Škrlovice in gozdar Anton Prelesnik iz Kočevja, nekaj pa je bilo izposojenih iz Tehniškega muzeja Slovenije. V letu 2011 je bilo Antonu Prelesniku in Dušanu Zekoviču častno Valvasorjevo priznanje za leto 2010 za ureditev Žagarske zbirke na Temkovi žagi na Trubarjevi domačiji. Nagrada je v prvi vrsti pomembno priznanje obema ustvarjalcema, hkrati pa je tudi potrditev Trubarjevi domačiji za sedanje delo pri ohranjanju Trubarjevega izročila.

Zbirka je bila nadgrajena še enkrat, in sicer leta 2011 z nekaterimi ohranjenimi predmeti (štanca, gaba, cokl ...) iz Ogrinčeve žage iz sosednjih Brež. Lastnik Ivan Ogrinc je načrtoval podrtje žage, želel pa je, da se ohrani vsaj del žagarske zapuščine njegove družine, zato je Trubarjevi domačiji podaril nekatere ohranjene predmete.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Temkov mlin in žaga

Učenci v prvem delu spoznavajo življenje in delo mlinarja v Temkovem mlinu na Rašici. Seznanijo se z zunanjo ureditvijo mlina, tehnično terminologijo, kako mlin deluje in kakšna so glavna mlinarjeva opravila. Mlin je imel nekdanj pomembno vlogo v človekovem življenju (»od žita do kruha na mizi«). Ni bil le mesto pridobivanja hrane, ampak je imel tudi pomembno socialno funkcijo.

Učenci se seznanijo z žago venecijanko: izvor imena, tehnični razvoj, delovni postopki na žagi, tehnična terminologija, funkcija pečnice, vodno kolo, uporaba različnih vrst lesa za različne dele žage, pogoji dela, socialni status žagarjev. Za višje stopnje kratka razlaga zgodovine

žagarstva na Slovenskem. Program se izvaja s pomočjo delovnih listov. (za: OŠ/2)

Pri suhorobarju

Učenci obišejo kmetijo Tekavec na Velikem Osolniku (15 min vožnje z ne prevelikim avtobusom od Trubarjeva domačije), kjer izdelujejo ribniško suho robo (lesene kuhalnice) kot dopolnilno dejavnost na kmetiji. Spremljajo ročno izdelavo lesene žlice na rezilnem stolu in strojno izdelavo v delavnici. Spoznajo, zakaj upoštevamo zakonitosti narave pri delu na kmetiji in kako se prenaša tradicija. V praktičnem delu zložijo žlice za sušenje. Še posebej priporočamo kot tehniški dan za 6. razred. Program izvaja Zavod Parnas. (za: OŠ/2, 3)

• TRŽIŠKI MUZEJ

Kolarstvo v Kurnikovi hiši

Kontakt: Vilja Lukan, tel. 040 518 478, vilja.lukan@guest.arnes.si, www.trziski-muzej.si

V najstarejši hiši v Trziču bo v letu 2019 odprta nova stalna razstava, ki bo predstavljala kolarsko obrt, ki je nekdaj cvetela v Trziču. Kolarji so izdelovali lesene izdelke, vse od koles, pohištva ... Tudi družina Kurnik, iz katere izhaja tudi znani trziški pesnik Vojteh Kurnik, se je ukvarjala s kolarsko obrtjo. V kleti Kurnikove hiše, je bila kolarska delavnica.

PEDAGOŠKI PROGRAM:

Delavnica

Les je topel in prijeten material. Otroci bodo v okviru kolarske zbirke izdelovali izdelke iz lesa, ki so jih včasih izdelovali kolarji. Iz vezanih plošč bodo pobarvali razstavljenе dele koles, otroških vozičkov in kočij, nato pa jih bodo še sestavili. (za: V/4+, OŠ/1, 2, 3)

NEME PRIČE ZGODOVINE

ZGODOVINSKI POMEN GOZDA

Lesu in njegovi uporabi lahko sledimo daleč v zgodovino, v dobo neandertalcev, koliščarjev, skozi srednji vek vse do druge svetovne vojne. Gozdovi Kočevskega roga so v tem zadnjem obdobju opravili pomembno vlogo kot skrivališče političnega vodstva slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja in partizanskih bolnišnic, pozneje pa so postali prizorišče povojnih pobojev. Danes je to območje zavarovano, tu so ostanki Rajhenavskega pragozda, v gozdu pa kraljujejo velike zveri: medved, volk in ris. Le zgodovinski objekti pričajo o minulih časih.

• MUZEJ IN GALERIJE MESTA LJUBLJANE

Razstava Ljubljana. Zgodovina. Mesto.

Kontakt: Ema Marinčič, tel. 031 441 447, ema.marincic@mgml.si, mgml.si/sl

Na razstavi predstavljamo poselitev območja Ljubljane skozi čas – od prazgodovine do danes. Najstarejši predmet na razstavi je lesena konica, ki so jo našli v Verdu pri Vrhniki v reki Ljubljanici. Stara je približno štirideset tisoč let in sodi v obdobje neandertalcev. Narejena je iz tise in je bila verjetno nataknjena na lesen kol. Odkrili so jo podvodni arheologi v rečnem koritu. Sodi med najstarejše najdbe te vrste. Na isti razstavi je na ogled tudi ikona našega muzeja – najstarejše

leseno kolo z osjo na svetu. Kolo so našli na Ljubljanskem barju pri čiščenju jarkov. Nekoč je služil verjetno kot del dvokolesnega voza, s katerim so prevažali les iz gozdov. Danes je restavriran in shranjen v posebni komori.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Vodstvo po razstavi Ljubljana. Zgodovina. Mesto.

Na vodstvu se predstavi konico kot najstarejši predmet na razstavi. (za: V/4+, OŠ/1, 2, 3, SŠ)

Delavnica Veščine iz pradavnine na razstavi Ljubljana. Zgodovina. Mesto.

Na delavnici se otroci spoznajo z življenjem koliščarjev, ki so nekoč živeli na Ljubljanskem barju. Preizkusijo se v različnih opravilih – od vrtanja luknje v kamen, tretja zrnja na kamnu, do streljanja z lokom in sestavljanja prazgodovinskega kolesa. Seveda si ogledajo tudi ohranjeno kolo z osjo na razstavi. (za: V/4+, OŠ/1, 2)

• NARODNI MUZEJ SLOVENIJE

Stalna razstava zgodbe s stičišča svetov

Kontakt: Alja Vute, tel. 051 384 888, arheozabava@nms.si, www.narmuz-lj.si

Stalna razstava Zgodbe s stičišča svetov predstavlja arheološke najdbe z območja današnje Slovenije od starejše kamene dobe do konca srednjega veka. Med pomembne predmete stalne razstave štejemo znamenito neandertalčevo piščal, situlo z Vač, kip Emonskega meščana, idol z Ljubljanskega barja, zlato našivko z Bleda, drevak in številne druge.

Avtentične muzealije govorijo o načinu življenja in dela na Slovenskem zadnjih pet stoletij, o ustvarjalnosti in spretnosti naših prednikov ter pomenijo neizčrpen vir navdiha za nove generacije. Veliko eksponatov je povezanih z znamenitimi možmi in ženami ter z mesti, vasmi in gradovi po vsej državi. Pred obiskovalcem se razprostire izjemna pestrost zvrsti, oblik in okrasov, materialov in tehnik izdelave, ki so se spreminjali skozi kulturno zgodovino od gotike, renesanse, baroka, rokokoja in klasicizma do empira, biedermajerja, historizma, secesije, art dekoja in modernizma.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Koliščarji in izgubljeno bodalo

Del programa posvetimo tudi dendrokronologiji, tj. ugotavljanju starosti lesa. Ogledamo si drevak iz 9. stol. pr. n. št., ki je izdelan iz hrastovega lesa, pa tudi igračo »drevak«. Sledi igra ugotavljanja starosti lesa, merjenje dolžine drevaka ter ogled drugih lesenih predmetov. Program je zasnovan tako, da se otroci spoznajo z različnimi materiali tistega časa in jih tudi potipajo. (za: V/5, OŠ/1, 2)

Slovani na naših tleh

Del delavnice predstavlja tudi ogled lesenih pasti, ki so jih uporabljali za lov na divjad. Učenci in dijaki lahko preizkusijo delovanje pasti, ki ga demonstriramo z repliko. (za: OŠ/3, SŠ)

Zbirka pohištva, stolov, glasbil in ur

V sklopu vodenega ogleda si z učenci, dijaki ogledamo tudi zbirki povezani z lesom. Opišemo razvoj oblik in slogov, ki se zrcalijo na pohištvu iz različnih časovnih obdobj, od srednjega veka. Govorimo tudi o načinu hrambe takšnih materialov, konservatorsko-restavratorskega dela na pohištvu. Zbirke povezujemo tudi s poklici povezanimi z lesom. (za: OŠ/1, 2, 3, SŠ)

• DOLENJSKI MUZEJ NOVO MESTO

Muzej sredi gozda (na robu pragozda): Baza 20 in partizanski bolnici Zgornji Hrastnik in Jelendol v Kočevskem rogu

Kontakt: Lavra Fabjan, tel. 07 373 11 17, lavra.fabjan@dolenjskimuzej.si, www.dolenjskimuzej.si/si

Baza 20 je bila od aprila 1943 do decembra 1944 bivališče političnega vodstva slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja, je edini tako skrivno zgrajen in ohranjen sedež vodstva kakega odporniškega gibanja v Evropi. V zavetju mogočnih gozdov Kočevskega roga sta tudi bolnici Zgornji Hrastnik in Jelendol, kjer je partizansko zdravstvo doseglo svoj vrhunec. Na ogled je vseh 26 barak, v katerih je v vojnem času bivalo politično vodstvo slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja.

PEDAGOŠKI PROGRAMI:

Kočevski rog

Potepanje po Rogu se začne z ogledom Baze 20. Med vožnjo po Rogu si ogledamo Podsteniško koliševko (vegetacijski obrat), Podstenice (ostanke nekdanje kočevarske vasi), Dvojno brezno (grobišče po vojni pobitih ljudi), žago Rog (ruševine nekoč največje parne žage v srednji Evropi), Črmošnjiško jelko (najdebelejša jelka in drevo v Rogu), Reso (nekdanji kočevarski zaselek) in avtentično ohranjeno partizansko bolnišnico Jelendol z grobiščem. Mogoč je tudi vzpon na Veliki rog. (Ogled mogoč za manjše skupine – z avtomobilom ali kombijem – gozdne ceste ne dovoljujejo vožnje z avtobusom.) (za: OŠ/3, SŠ)

Smreka ali jelka?

V prijetnem gozdnem okolju se bodo mladi naučili prepoznati naše najpogostejše drevesne vrste. Izvedeli bodo tudi marsikaj zanimivega o ekologiji gozda in življenju divjadi. Obisk Kočevskega roga je priložnost za medpredmetno povezovanje naravoslovnih in družboslovnih vsebin in športnih aktivnosti. (za: V, OŠ, SŠ)

Več informacij tudi na: <https://muzeji-galerije.si>

Slikovno gradivo so prispevali: Prirodoslovni muzej Slovenije, Spominska soba rodbine Pahernik, Medobčinski muzej Kamnik, Muzej novejšje zgodovine Celje, Ekomuzej Pivških presihajočih jezer, Pokrajinski muzej Kočevje, Notranjski muzej Postojna, Slovenski etnografski muzej, Loški muzej Škofja Loka, Muzej Ribnica, Posavski muzej, Posavski muzej Brežice, Tolminski muzej, Muzej na prostem Rogatec in Dvorec Strmol, Mestni muzej Idrija, JZ za upravljanje dediščine in Turizem Pivka, Muzej novejšje zgodovine, Narodna galerija, Muzej Železniki, Notranjski muzej Postojna, Občina Velike Lašče, Tržiški muzej, Muzej in galerije mesta Ljubljana, Narodni muzej Slovenije in Dolenjski muzej Novo mesto.

Zemljevid na strani 78: pripravila Anka Doblekar, fotografije: arhivi muzejev in galerij.

- 1 ▶ Loški muzej Škofja Loka
- 2 ▶ Posavski muzej Brežice
- 3 ▶ Tolminski muzej
- 4 ▶ Prirodoslovni muzej Slovenije
- 5 ▶ Muzej novejšje zgodovine Slovenije
- 6 ▶ Muzej Ribnica
- 7 ▶ Muzej Železniki
- 8 ▶ Muzej in galerije mesta Ljubljane
- 9 ▶ Koroški pokrajinski muzej
- 10 ▶ Muzej na prostem Rogatec
- 11 ▶ Dolenjski muzej Novo mesto
- 12 ▶ Mestni muzej Idrija
- 13 ▶ Medobčinski muzej Kamnik
- 14 ▶ Muzej Vrbovec
- 15 ▶ Narodna galerija
- 16 ▶ Park vojaške zgodovine
- 17 ▶ Tehniški muzej Slovenije
- 18 ▶ Slovenski šolski muzej
- 19 ▶ Ekomuzej Pivških presihajočih jezer
- 20 ▶ Pokrajinski muzej Kočevje
- 21 ▶ Narodni muzej Slovenije
- 22 ▶ Notranjski muzej Postojna
- 23 ▶ Trubarjeva domačija
- 24 ▶ Tržiški muzej
- 25 ▶ Slovenski etnografski muzej
- 26 ▶ Muzej novejšje zgodovine Celje

UČENJE O LESU Z IZKUŠNJO

Pregled ponudbe arhitekturnih projektov in delavnic za otroke in mlade

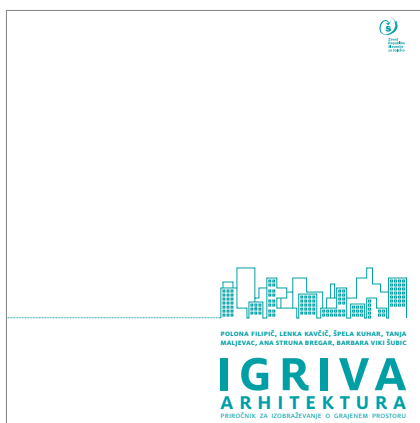
Izbor pripravil: Center arhitekture Slovenije

Raba lesa je v gradbeništvu znova v porastu. Kot gradbena surovina še vedno prednjači v skandinavskih deželah, sledijo jim dežele alpskega sveta in Japonska. Trend rabe lesa se vrača tudi v Slovenijo, kjer ga kot gradbeni material ponovno vpeljujejo pri gradnji vrtcev, šol, kulturnih in upravnih enot ter športnih objektov. Vedno pogosteje je uporabljen za konstrukcije mostov in večnadstropnih stavb, povečuje pa se tudi izdelava manjših uporabnih in okrasnih izdelkov iz lesa.

V kulturnih ustanovah, ki za vzgojno-izobraževalne zavode pripravljamo programe na področju arhitekture, oblikovanja in prostora, se pri snovanju in izvajanju delavnic še posebej posvečamo izobraževanju o lesu. Zavedamo se, da živimo v državi, ki je obilno poraščena z gozdom. Gozdovi ne predstavljajo le zelenega kotička, temveč so lahko prava »šola življenja v malem«. Les je idealen material tako za izdelovanje uporabnih predmetov kot za gradnjo. Je živa snov, ki vzbuja občutek domačnosti in topline, življenje v lesenih objektih je dokazano izjemno zdravo. Dobrodejnih lastnosti lesa se premalo zavedamo, če želimo v prihodnje spremeniti mišljenjske in vedenjske vzorce, je ključno o tem ozaveščati naše otroke in mlade. Zaradi vse večjega zavedanja, da je naravo treba varovati in ohranjati ter hkrati skrbeti za zdrav življenjski slog, se bodo prihodnje generacije vse bolj obračale v smer skrbi za zdravo okolje in življenje, pri čemer se kaže les kot idealna surovina prihodnosti.

Izobraževanja o lesu se vsebinsko osredotočajo tudi na ozaveščanje o naši arhitekturni kulturni dediščini, kjer les nastopa kot glavni gradbeni material. Otrokom in mladim želimo predati znanje o tem, da je les trajen in trajnosten material ter da so gozdovi vir kisika in omogočajo boljši zrak. Les lahko uporabljamo na najrazličnejše načine, pri čemer lahko lesene predmete, ki niso več v rabi, tudi preoblikujemo ali jih preprosto uporabimo kot energent. Na delavnicah se mladi seznanjajo o lastnostih lesa, spoznavajo npr. povezavo med tipom konstrukcije in izbiro gradbenega materiala ipd.

Iz bogate delavniške ponudbe predstavljamo izbor štirih delavnic, ki so namenjene različnim starostnim ciljnim skupinam¹. Z uporabnimi povezavami ponujajo tudi nadaljnje raziskovanje o določeni temi. Delavnice potekajo v okviru tehniških in kulturnih dni ter zunajšolskih dejavnosti.

Igriva arhitektura: priročnik za izobraževanje o grajenem prostoru izkazuje inovativen, ustvarjalen in celosten pristop poučevanja otrok in mladih na različnih stopnjah formalnega in neformalnega izobraževanja (kot nadgradnja veljavnega kurikula za vrtce in učnih načrtov osnovnih šol ali pa kot usmerjena organizacija šolskih in obšolskih dejavnosti). Pri vzgoji in izobraževanju otrok ima izkustveno učenje pomembno vlogo – izkušnje dolgoročno vplivajo na spremembo posameznikove percepcije in vrednostnega sistema. V priročniku najdemo številne delavnice, ki spodbujajo rabo lesa ter izvedbo delavnic na prostem; v gozdu in v objemu dreves.

¹ Pedagoški programi so opremljeni z oznako za priporočeno starost, in sicer: vrtec – V, osnovna šola – OŠ ali posamezna vzgojno-izobraževalna obdobja OŠ, srednja šola – SŠ.

Iz Kataloga ponudbe kulturno-umetnostne vzgoje izpostavljam ustanove s področij arhitekture, oblikovanja in prostora, ki ponujamo vzgojno-izobraževalne delavnice:

- **Center arhitekture Slovenije** – program *Igriva arhitektura*: kontakt Tina Gradišer, tina.gradiser@centerarhitekture.org;
- **Muzej za arhitekturo in oblikovanje**: kontakt Natalija Lapajne, natalija.lapajne@mao.si;
- **METRO SR**: kontakt Mojca Furman, mojca@urbanisti.com;
- **TipoRenesansa**: kontakt Anja Props, anja.props@tiporenesansa.com.

• CENTER ARHITEKTURE SLOVENIJE

LESNI DETEKTIV

Arhitekturo in gradbene materiale lahko zaznavamo z vsemi čutili (vid, tip, sluh, vonj in okus). Vsakdo se lahko nauči globlje doživljati prostor okoli sebe, razumeti arhitekturne elemente in oceniti kakovost prostora. Če želimo doseči višjo stopnjo ozaveščenosti iz urejanja prostora, se moramo usposobiti za njegovo opazovanje in razlago. S pomočjo te delavnice urimo veščine, ki nam lahko omogočajo, da razumemo, kaj vpliva na oblikovanje dobrega prostora, in da sodelujemo v razpravi o kakovosti prostora v prihodnosti. Les je eden najbolj zdravih gradbenih materialov v našem prostoru, zato se delavnica osredotoča prav na razumevanje in občutenje lesa.

Več o delavnici: www.igrivarhitektura.org/new/wp-content/uploads/2017/04/lesni_detektiv.pdf
(za: OŠ/2, 3)

UPORABNI PREDMETI IZ LESA

Na delavnici učenci prek izdelave uporabnega lesenega predmeta spoznavajo pomen oblikovanja. Zakaj je treba pri oblikovanju upoštevati načela uporabnosti, ergonomije (vede o načrtovanju z upoštevanjem razmerij, prilagojenih človeškemu telesu) in estetike? Namen vsakega predmeta, ki ima uporabno vrednost, je, da človeku olajša določeno aktivnost. Zato mora biti takšen predmet zasnovan in izdelan po omenjenih načelih. Na delavnici se morajo učenci najprej odločiti, kakšen predmet bodo izdelali, pregledati, kakšne kose lesa imajo na razpolago, ter razmisliti, kako bodo kar najboljše estetsko in funkcionalno rešili zadano nalogo.

Več o delavnici: www.igrivarhitektura.org/materialrokaizkusnja
(za: OŠ/3)

• MUZEJ ZA ARHITEKTURO IN OBLIKOVANJE

LES NI SAMO LEP

Na delavnici z učenci spoznavamo, kako so les uporabljali pri gradnji v zgodovini in kako je bil od vsega začetka vseprisoten del našega bivanja. Najbolj primitivne oblike preoblikovanja lesa v uporabne predmete so bile: dolbenje masivnih kosov v preproste posode, uporaba palic za ročaje različnih orodij, izdelava prevoznega sredstva (drevaki). Poblíž se seznanimo tudi z dobrimi primeri lesene gradnje oz. kako les uporabljamo v sodobni arhitekturi danes. Naučimo se brati načrte in nato izdelamo makete lesenih počitniških hišic po vzoru naselja na Veliki planini. Izziv za ustvarjanje je lahko tudi kakšna sodobna kakovostno izdelana lesena hiša. Iz lesenih deščic sestavljamo, gradimo, razstavljamo ... preizkušamo se v različnih konstrukcijah in preverjamo njihovo trdnost.

Več o delavnici: www.mao.si/Dogodek/Les-ni-samo-lep.aspx
(za: OŠ/1, 2)

• METRO SR

IGRIVA SOSESKA

Z delavnico *Igriva soseska* lahko v konkretnem prostoru ozaveščamo o pomenu kakovostno grajenih in oblikovanih javnih prostorov ter aktivno vključimo mlade tako pri njihovem snovanju kot tudi izvedbi in nenazadnje vzdrževanju teh prostorov. Na delavnici sodelujoči izdelujejo »mizo za dva«, pri čemer uporabljajo osnovne sestavne kose iz lesene vezane plošče, ki so vnaprej izrezani in pripravljani. Udeleženci delavnice pripravljene kose zložijo in sestavijo ter v tako izdelano mizo umestijo poljubno vsebino, ki spodbuja interakcijo v izbranem prostoru. Ob koncu delavnice sledi pomemben družbeni eksperiment – v predhodno izbrani prostor umestimo mize. Nekaj jih umestimo v javni prostor, nekaj v poljavni in nekaj v zasebni. Delavnico nadgradimo tako, da udeleženci teden dni sledijo, kaj se dogaja z mizami v različnih prostorih.

Več o delavnici: metro-sr.urbanisti.com/izobrazevanje/30-igriva-soseska.html#ad-image-0
(za: OŠ/3, SŠ)

Slikovno gradivo so prispevali: Center arhitekture Slovenije, Muzej za arhitekturo in oblikovanje ter Metro SR.

Kulturni
bazar
2019

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO
ZA KULTURO

MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI
RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

cankarjev dom

DÓBER TE.K
Slovenija
Zdravo uživaj & več gibaj.

